

ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ
ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN BELGRADE

СВИРАЛЕ

СВИРАЛЕ

Београд 2020.

Издавач

Етнографски музеј у Београду

Главни и одговорни уредник

Тијана Чолак-Антић Поповић

Уредник

Др Милош Матић

Аутор изложбе и каталога

Мирослав Митровић

Рецензент

Др Димитрије Големовић

Дизајн каталога

Зоран Ђорђевић

Лектура и коректура

Светлана Симоновић-Мандић

Фотографије

Мр Ивана Масниковић Антић

Фотодокументација Етнографског музеја у Београду

Виџете

Тодор Стевановић

Аудио снимиио

Димитрије Големовић

Тираж

500

Штампа

Чигоја штампа, Београд

© Етнографски музеј у Београду 2020

Изложба и каталог реализовани су средствима
Министарства културе и информисања
Републике Србије

Поставка изложбе

Милена Ђурица

Конзервација и припрема предмета

Одељење за конзервацију Етнографског музеја у
Београду

Техничка реализација изложбе

Одељење за просветно-педагошку делатност, дизајн
и комуникацију Етнографског музеја у Београду

Сарадници на изложби

Теодора Радивојевић

Владо Ђуришић

Љубиша Крстић

СВИРАЛЕ

од друге половине 19. века до данас
из Збирке музичких инструмената
Етнографског музеја
у Београду

Маљен, 1985.

УВОД

Има ли негде земље где свирала није засвирала? Можда тамо где су санте леда. Легенде кажу да је прво ветар дувао у сломљену трску и тако на њој засвирао. Затим се човек угледао на ветар и открио да свирала свира лепше и од самог ветра.

До крајности одређен природом у којој живи, а опет са јаким утицајем на њу, човек је највећи природни стваралац. Он је попут призме у којој се све прелама, и добија свој коначан облик. Скоро је сигурно да све почиње од човека и враћа се њему. Он ствара музику, израђује инструменте, обликује игре. Инструменти једног краја могу бити условљени њиховим типом, али ипак, много више човеком који на њима свира.¹

Традиционална народна инструментална музика на територији некадашње Југославије изражава се кроз инструменте бројних типова. Њихово порекло је различито, тако да може да се говори о инструментима који су овде донесени путем бројних миграција, којима је овдашњи терен вековима био изложен, као и инструментима за које би се могло рећи да су самоникли.

Будући да музика представља једну од најразвијенијих друштвених активности, она се мењала у складу са променама у друштву. Тако су и музички инструменти доживели разне промене, условљене променом њихове улоге у друштву. По речима немачког етномузиколога Курта Сакса (Curt Sachs), музички инструмент првобитно је представљао тзв. звучно оруђе и као такав учествовао је у обредној пракси. Звуци које је производио – гребање, шумови, чегртање и сл. ни по свом карактеру, а ни по улози, нису представљали музику, већ су били потпуно у складу са другим елементима обреда у којима ни песма, ни игра то нису били у правом смислу речи. Потом, може

1 О развоју музичког инструмента, односно односа човека према њему, који резултира променама у друштву, више се говори у: Димитрије О. Големовић, „Народни музички инструмент као човекова *продужена рука*”, *Развиџак (Зајечар)*, год. 32, бр. 188–189, 1992, 100–103

се претпоставити, инструмент је постао „сигнална справа”, какво је на пример дрвено клепало, које замењује црквено звоно, или труба од коре дрвета, чији је звук позив чобанима да изведу овце на пашу, односно да их врате са ње. Тек у последњој фази свог развоја музички инструмент је постао оно што јесте. Тада се мелодија јавила као „идеал” коме се тежи, у складу с промене-
ном функцијом, односно друштвеним потребама. То резултира стварањем бројних жанрова, где се неки инструменти јављају као њихови типични носиоци, а неки са улогом која је вишеструка. Тако се, на пример, неки инструменти јављају као пастирски, неки као рабацијски (двојнице), док многи од њих постају музичка пратња народних игара.

Продаја свирала и
двојница на тргу, Ужице,
Петар Ж. Петровић, 1938.

НАРОДНИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

У низу класификација музичких инструмената које постоје још од памтивека, савремена наука користи ону коју су успоставили немачки етномузиколози Курт Сакс и Ерих М. Хорнбостел (Erich M. Hornbostel), 1912. године.² Полазећи од материје као извора звука (чврста и гасовита тела), као и начина његовог добијања (ударањем, окидањем, трескањем, трљањем и дувањем), ови научници су све инструменте сврстали у четири групе: 1. Идиофони (самозвучни); 2. Мембранофони (инструменти са мембраном); 3. Кордофони (жичани), и 4. Аерофони (αέρ, гр. – ваздух).

Аерофоне инструменте ови етномузиколози поделили су на тзв. слободне аерофоне, код којих се звук добија у слободном простору (лист, трава, перо од лука...) и дувачке музичке инструменте.³

Влашки свирачи у рикала,
Североисточна Србија,
Драгослав Девић, 1970.

2 <https://en.wikipedia.org/wiki/Hornbostel%E2%80%93Sachs>

3 Начин класификовања дувачких народних инструмената, посебно њихово именовање по типовима, преузет је од Д. Големовића: Димитрије. О. Големовић, Народна музика Југославије, Музичка омладина Србије, Београд 1997, 85–116.

ДУВАЧКИ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ

Дувачки музички инструменти се деле на следеће групе:

- Лабијалне свирале (народне флауте)
 - Свирале са бридом
 - Свирале са прорезом и бридом
- Свирале са језичком
 - Једноструким (народни кларинети)
 - Двоструким (народне обое)
- Свирале код којих се тон добија треперењем усана (народне трубе)

Младен Првуловић,
66 година свира „флуер”
свиралу од јасеновог
дрвета, обавијену
трешњином кором.
Шарбановац, Бор,
Зајечар, 1970.

Лабијалне свирале (народне флауте)

Овој групи дувачких музичких инструмената припадају:

- Инструменти са бридом без рупица за свирање
- Инструменти са бридом чија је цев отворена с оба краја
- Инструменти с прорезом и бридом, чија је цев отворена на доњем крају

Инструменти са бридом без рупица за свирање

Иако се не могу сматрати правим музичким инструментима, већ својеврсним звучним играчкама, у ову групу могу се сврстати *капица од жира* и *звиждаљка*. Капица од жира се свира тако што се она стави између кажипрста и средњег прста, а онда се прислони уз усну и у њу се дуне тако да се ваздух усмери у одређеном правцу, као оштрој ивици (бриду). Сеоска деца тако су производила пиштав и интензиван звук.

Звиждаљку су малишани правили у пролеће, кад дрво има потребну влажност. Тада би одсецали врбову гранчицу, засецали је по средини, а онда делимично свлачили кору дрвета. Тако су добијали цилиндричну цев у коју су дували на исти начин као и у капицу од жира.

Дудурајка / *дудурејш* је инструмент који се правио од биљке кукуте, тако што се одсецао део стабла, који је на једном крају истајао за-

творен, а на другом двоструко засечен под углом, чиме се стварају две оштре ивице.⁴ Звук се добијао као и код капице од жира и звиждаљке. Користили су га хомољски Власи, односно њихове жене у улози сигналног инструмента, чијим звуком су оглашавале седељку. Обично су свирале на две цеви, неједнаке дужине, а свирку су обогаћивале карактеристичним грленим звуком као додатком.

Инструменти са бридом чија је цев отворена с оба краја

У ову групу инструмената спадају *кавал* и *шуљеља*.

Кавал

Кавал је дувачки инструмент цилиндричне цеви, дужине између 700 и 800 mm. Најчешће се израђује од трске, или неког меког дрвета (јавор, липа, јасен...), а у новије време и од метала или пластичне масе. На горњем крају ивица је оштра, тако да се звук добија дувањем под извесним углом. На њему има седам отвора за свирање, са осмим на полеђини инструмента (који се затвара палцем), и неколико отвора на доњем крају инструмента, које се називају „гласницама”, за побољшавање звучности инструмента.

Кавал свира у три регистра, предувавањем (дувањем различитог интензитета). То је пастирски инструмент. Свира се у пару, тако што један свирач изводи мелодију, а други лежећи тон.

Овај инструмент је типичан за област Косова и Метохије, на њему најчешће свирају албански свирачи, а местимично се јавља и у музичкој пракси косметских Срба. Такође, кавал је одомаћен у Македонији, као и у суседној Бугарској и у Албанији.

Дечак свира на труби
од врбове коре, Јаловик
Извор, Кална,
Зајечар, 1966.

Дечак са трубом од врбове
коре, Јаловик Извор,
Кална, Зајечар, 1966.

4 Dragoslav Dević, „Dudurejš – Eintonflöte in Osteuropa”, *SIMP VIII*, Musikhistoriska museet, Stockholm, 1985, 122–125.

Шуйељка

Шуйељка је инструмент који је сродан кавалу, али је мањих димензија (приближно 250 mm), израђује се од дрвета (шимшир и др.), са функцијом пастирске свирке, као и пратње народних игара. Има шест отвора за свирање. Највише се среће у Македонији и суседним земљама.

Инструменти с прорезом и бридом, чија је цев отворена на доњем крају

За разлику од инструмената са бридом, инструменти са прорезом и бридом поседују својеврсни механизам који омогућава лакше добијање тона. Он се састоји од чепа који затвара горњи крај инструмента, као и отвора на његовом зиду, који има оштри брид на свом доњем крају. Овај брид има исту улогу као и брид на поменутим инструментама, да се на њему раздвоји, „исече” млаз ваздуха, само је начин свирања лакши, будући да је ваздух усмерен, односно до тог брида долази кроз уски канал између чепа и зида инструмента.

Овој групи инструмената припадају *свирала*, *цевара*, *окарина* и *двојнице*.

Свирала

У нашем народу назив *свирала* је један од више назива за овај инструмент. На пример, на југоистоку Србије се он зове *дудук*, а код Влаха у североисточној Србији *флуер*. Под овим називима се подразумева инструмент већих димензија, а за мање су уобичајени називи: *дудуче* или *дудучка*, као и *фрула*.

Свирала има шест отвора за свирање и користи два регистра, две октаве. Инструменти већих димензија често уз мелодију имају и својеврсну пратњу коју свирач постиже гласом из грла, чега неки свирачи нису свесни, док неки то раде намерно, да би звучно обогатили своју свирку.

Александар Ил.
Мустецић свира
свиралу „флуер” од
багремовог дрвета,
Злот код Бора,
Зајечар, 1970.

Свирала се најчешће прави од једног комада дрвета који се отеше од дебла, углавном од шљиве, али у неким крајевима (североисточна Србија), у ту сврху се користи грана дрвета, која се преполови по дужини, издуби се средиште, а онда се половине споје и ојачају кором трешњевог дрвета или прстеновима од рога (има примера да је за то могла да послужи чак и змијска кожа).

Репертоар свирале најчешће представљају народне игре, али то може да буде и *йасѿирска*, *йуѿѿничка* или нека слична свирка. На свирали се често изводе и *народне ѿесме*.

Цевара

У домаћој етномузиколошкој литератури постоји претпоставка да је *цевара* инструмент који је настао укрштањем свирале и кавала.⁵ На то *цевара* (од речи цев) упућује бројем и распоредом отвора као код кавала, а прорезом и бридом као код свирале. У прошлости она је највише била распрострањена у источној Србији (област Сврљига), а репертоар је била пастирска свирка, а касније је постала пратња народних игара. За цевару карактеристичан је звук тзв. „заржавања”, који је свирач добијао додавањем грленог призвука.

Окарина

Иако је несумњиво прастарог порекла, у облику у којем се јавља *окарина* је настала у Италији у 19. веку (*оса*, ит. гуска), да би касније била пренесена у разне крајеве.⁶ Прави се од глине и има шест отво-

5 Драгослав Девећ, „Сврљишка цевара и њена лимитрофна типичност”, Народно стваралаштво-*folklor* (београд), год. X, 1971, св. 37–38. 65–73; исти, „Цевара – особена врста свирале у источној Србији као производ међукултурних контаката”, Македонски фолклор (Скопје), год. XVII, 1984, бр. 34, 173–180.

6 Драгослав Девећ, „Окарина (село Доња Мутница, Србија), Рад VII конгреса СФЈ (Охрид, 1960), Охрид 1964, 207–215.

ра за свирање и седми као „одушку”. Због свог облика не може да свира у два регистра, али користи основни, који је по свему сродан ономе код свирале. Отуда је и репертоар исти, највише усмерен на пратњу народне игре.

Двојнице

Двојнице чине две свирале, избушене паралелно у једном комаду дрвета. Свака од њих има на себи отворе за свирање, једна четири, а друга три.⁷ Њихов распоред варира код нас, тако да је у Србији три на десној и четири на левој, а у Хрватској и Босни и Херцеговини обрнуто. У источној и југоисточној Србији јавља се тип двојница (*двојан*) са шест отвора на једној и без отвора на другој свирали, указујући тако да је у питању музичка пракса заснована на бордуну, лежећем тону.⁸ Репертоар на двојницама су песме и пратња народних игара.

- 7 О двојницама у западној Србији, посебно о њиховој изради, више се говори у: Dimitrije O. Golemović, „Graditelj dvojnica Proko Puzović”, *Zvuk*, br. 1, SOKOJ, Sarajevo 1984, 56–67.
- 8 Овим типом двојница више се говори у: Мирјана Закић, „Двојнице бордунског типа у музичкој традицији источне Србије”, *Развитак*, год. XXXII бр. 3–4 (188–189), Зајечар 1992, 104–109.

Свирале са језичком

Свирале са једноструким језичком (народни кларинети)

Код ових инструмената тон се добија треперењем језичка. Он најчешће представља део тзв. писка, краће цевчице, односно комадића дрвета или трске и настао је њеним засецањем. Најједноставнији „инструмент” овог типа несумњиво јесте *свирала од сламе*, уствари сламка ражи, јечма или овса, која је засечена при врху. Онда се ставља у уста и у њу дува. Та сламка, која уствари представља својеврсну звучну играчку, понекад може да има и једну или више отвора за свирање, што представља дечју имитацију инструмента одраслих.

Карабљица и сродни инструменти

Читав низ инструмената чини ову групу. По својој конструкцији они су састављени од писка, који је налик на тај део кларинета, и цеви у коју се он ставља, било да је она од трске или неког дрвета, на пример од зове. Уз *карабљицу*, ваља поменути *дудук* (Срем), *карабе* (Сврљиг), *диџлу* односно *једносџруке диџле* (БиХ) и *једнојнице* (Херцеговина).

Сродни инструменти су и *лејка* (југоисточна Србија) и *сурла* (Шумадија), који уз поменуту цев имају и додатак од тикве, који има улогу резонатора, чинећи ове инструменте много звучнијим, а по боји тона веома сличним кларинету.

Палка (ужички крај) представља народну имитацију кларинета, како по облику тако и по конструкцији: писак направљен по узору на кларинет, са језичком од леске, цев од дрвета и доњи део од тикве. Њене извођачке особине су оскудне, ретко свира солистички, већ се удружује у мање ансамбле, који имитирају блех оркестре.⁹

9 О томе више је говорено у: Димитрије О. Големовић, „Место и улога лимених дувачких оркестара у народној музичкој пракси Србије”, Зборник Матице српске за сценске уметности и музику, 18–19, Нови Сад 1996, 59–68

Видоје Павловић,
свира на инструменту
kârâbje – гајде, Велика
Каменица, 1980.

Ови инструменти најчешће имају и отворе за свирање, а њихов број варира, од две до шест.

Дийле

Како им и име каже, *дийле* су народни музички инструмент са две цеви. На нашим просторима срећу се два типа дипала: 1. црногорски, и 2. далматински.

Црногорске дийле се састоје од две цеви трске са писковима, а њихов доњи крај је затакнут у животињски рог. Обе цеви имају по пет отвора, који се затварају у пару, што као последицу има једногласно свирање. То је типичан пастирски инструмент, па је и музика коју изводи слободно интерпретирана, са мелодијом која је фрагментарна и богата украсима. Пискови се налазе у устима, а ваздух удувава непрекидно, техником тзв. циркуларног дисања усвојеном са Истока.¹⁰

Далматинске дийле карактерише другачија конструкција, са две цеви избушене у једном комаду дрвета. У њих су утиснути пискови кларинетског типа, који су прикривени тзв. кутлом, а цеви имају шест (десна), односно два отвора (лева). Техника дисања је као и код црногорских – циркуларна, а свирка двогласна. У неким крајевима овим диплома додаје се и мех, најчешће од јареће коже, што олакшава свирање на њима. Осим Хрватске, уз јадранску обалу, дипле се користе и на простору Истре, односно Босне и Херцеговине.

Дийла или *дйла једнојница* сродна је овим диплома, али има само једну цев. Она се јављала на простору Босне и Херцеговине, као и Баније, где се свирала уз пратњу малог бубња.

¹⁰ О црногорским диплома више се може наћи у: Мирјана Вукичевић, Дипле Старе Црне Горе, Одељење за етнологију Филозофског факултета у Београду, Београд 1990.

Гајде

Гајде се срећу на територији Србије односно Војводине, као и Славоније.¹¹ Њих чине мелодијска и бордунска свирала, мех од овчије или јареће коже и дуваљка, помоћу које се ваздух удубава у мех.

У складу са својим музичким особинама, гајде се у основи могу разврстати на двогласне и трогласне.

Двогласне гајде се јављају у две варијанте, као *српско-македонске* и *влашке*.

Српско-македонске гајде распрострањене су у југоисточној Србији и Македонији, као и у суседној Бугарској. Мелодијска свирала има осам отвора (седам на предњој и осми на задњој страни), а бордунска изводи само један тон, обично две октаве нижи од петог тона мелодијске свирале. Техника свирања подразумева синхроно удубавање ваздуха и његово усмеравање према свиралама, што се чини притиском руке на мех.

Репертоар гајди чини примењена музика, која се изводи у разним свечаним тренуцима (свадба, слава и сл.), као и пратња народних игара.

Влашке гајде распрострањене су у североисточној Србији. Сличне су македонско-српским, али су нешто мањих димензија. Такође, компликованије су за „угађање”, односно штимовање, што се чини пред сваку свирку. Свирач том приликом повећава, односно смањује промер отвора, користећи за то восак.¹²

11 Dragoslav Dević, „Opšti pregled narodnih muzičkih instrumenata u Vojvodini sa posebnim osvrtom na gajde u Srbiji”, *Rad XX kongresa SUFJ (Novi Sad, 1973)*, Београд, СУФЈ, 1978, 59–82; Петар Д. Вукосављевић, Гајде у Србији Гајде у Србији (њихова сазвучја и могућност уклапања у савремени оркестар), Радио Београд, Београд 1979.

12 Детаљније у: Димитрије О. Големовић, „Гајдаш Димитрије Перић (прилог проучавању музичке традиције североисточне Србије)”, *Развитак* (Зајечар), год. 25, бр. 1, 1985, 83–89. Иначе, о инструменталној традицији

Репертоар влашких гајди најчешће чине песме и пратња народних игара.

Трогласне гајде¹³ се такође јављају у два облика, као *сврљишке* и *банатске*, а оба типа карактерише иста конструкција.¹⁴ У првом реду то се односи на двоструко бушену „гајденицу”, где лева, мелодијска цев има пет отвора, а десна само један, што као последицу има извошење само два тона, и то у размаку чисте кварте. На доњој страни гајденице налази се „рог”, односно „лула”, проширење од дрвета, док бордунска цев завршава „јабуком”, куглом са три отвора. Код сврљишких гајди мех се ваздухом пуни путем дувалке, а код банатских, коришћењем специфичног малог ручног меха, који је по конструкцији сродан ковачком.

Репертоар гајди чинила је примењена свирка, као и пратња народних игара, а уз банатске се често и певало (*бећарици* и сл.), то је чинио сам свирач, будући да му је то омогућавао мех великог капацитета.

Сврљишке гајде некада су биле распрострањене у многим крајевима Србије, док су банатске биле типичне у Војводини, Барањи и Славонији, где се среће још једна њихова трогласна варијанта (*gyge*).

Влаха, више се може наћи у: Димитрије О. Големовић, „Инструментална традиција Влаха (прилог етномузиколошком проучавању подручја акумулације ХЕ ”Ђердап II””, Развитак (Зајечар), год. 23, бр. 4–5, 1983, 87–93, и у: Димитрије О. Големовић, Власи: традиционална народна музика/*Muzika Vlahilor din lumje* (аудио и видео компакт дискови са примерима влашке народне музике), Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха, Гергина, Неготин 2019. 40–46.

- 13 О трогласним гајдама с гледишта миграција детаљно се говори у: Данка Лајић-Михајловић, „Историјат трогласних гајди у светлу миграција”, Музикологија/*Musicology*, 3, Музиколошки институт САНУ, 13–25.
- 14 Овај тип гајди само у западној Србији проналази етномузиколог Петар Д. Вукосављевић, дајући им и „прикладно име” - ерске гајде. - Петар Д. Вукосављевић, Ерске гајде, Радио Београд (ООУР Музичка продукција) и Народни музеј у Сврљигу, Београд 1981.

Свирале са двоструким језичком (народне обое)

Ови инструменти такође имају своје једноставне варијанте, какав је писак који се прави од врbove коре, стањен на једном крају, па скупљен тако, да се у њега дува. Сродна му је и труба од коре, коју деца користе као звучну играчку.

Зурла / зурле

Овај инструмент оријенталног порекла је дошао на наше просторе највероватније са окупацијом Османског царства. У музичкој употреби је на Косову и Метохији, Македонији, Бугарској и Албанији. У нешто измењеном, односно поједностављеном виду, јавља се и у североисточној Босни и на Банији, док инструмент сродан зурли представља и *сойила*, која се користи у музичкој пракси Истре и Хрватског приморја.

Инструмент се састоји из три дела, које чине: 1. цев; 2. писак са „медником” и 3. „славец”. На предњој страни налази се седам рупица за свирање, а на полеђини рупица за палац. На проширеном делу још има седам рупица, за које се верује да побољшавају звучност инструмента. У медник, округлу металну плочицу на врху инструмента, ставља се писак, који по својим карактеристикама веома подсећа на онај који имају обоа, а још више фагот. Писак се ставља у уста где слободно трепери, а начин дисања је циркуларни, као и код поменутих инструмената кларинетског типа.

Зурла увек свира у пару, а у складу са оријенталним наслеђем, једна изводи мелодију, док друга свира лежећи тон. Пару зурлаша увек се прикључује и свирач на великом бубњу или *џајану*.

Репертоар најчешће чини пратња игара, али и свирка која са функцијом учествовања на свадби, борби пеливана (рвачи). На Космету свираче чине Роми, а у Македонији и Бугарској, уз њих, неретко и припадници других народности.

Свирале код којих се тон добија треперењем усана (народне трубе)

Уз низ музичких инструмената као што су то на пример свињарски и пастирски рогови, несумњиво најупечатљивији инструмент је *рикало* или *бушен*.

Рикало / бушен

Рикало / бушен је труба коју пастири у Хомољу праве уочи Ђурђевдана, највећег сточарског празника.¹⁵ Овај инструмент се прави на два начина, и то од коре дрвета или од стабла.

Први начин подразумева скидање коре с дрвета, за шта се бира дебло неког млађег дрвета или већа грана старије липе (претходно се измери и треба да је дуго 9 до 10 педаља). Потом се кора засече по дужини, а онда пажљиво скине с дрвета. Затим се ножем обрежу крајеви, да би се тако добио облик конуса, па се кора врати у првобитан положај, као пре скидања. Након тога се обавије траком од лике, танке дрвене коре, да цев не би пропуштала ваздух. Напоследку у горњи крај се утисне дрвени писак, што инструмент чини спремним за употребу. Будући да се брзо осуши, овај инструмент се прави поново сваке године, мада чобави знају да му продуже век потапањем у воду.

Други начин израде рикала подразумева коришћење дебла врбе или јасена, које мора да има потребну дужину и облик конуса. Када се оно одсече, скине му се кора, а потом се преполови целом дужином. Добијене полутке се издубе, па поново саставе, а затим обавију ликом или прстеновима од метала. Овако направљен инструмент дужег је века него онај начињен од коре дрвета.

- 15 Драгослав Девић, „Рикало-бушен, пастирска труба у североисточној Србији”, Мокрањчеви дани 1968 – Зборник радова са састанка етнолога, фолклориста и музиколога, Неготин – Зајечар, организациони одбор „Мокрањчеви дани” у неготину и Новинска установа „Тимок” – Зајечар, 1969, 97–109.

Иако је једноставне конструкције, овај инструмент је заправо труба, јер његову свирку карактерише типична „степенаста мелодика“, заснована на тзв. аликвотном низу. То је у потпуном складу са функцијом овог инструмента, која је сигнална, а не музичка. Ипак, у његовој свирци јављају се одређени музички обрасци, који се односе на тренутке кад се овце изводе на пашу и сл.

Овај инструмент распрострањен је на територији североисточне Србије, али се такође среће и у музичкој пракси многих земаља, што несумњиво указује на његово прадавно порекло и везаност за сточарске културе.

Градитељи

Најчешће су градитељи народних дувачких инструмената и први извођачи, који свирају на сопственом производу. Од малих ногу деца на селу, чобанчићи, уче од старијих да направе једноставне инструменте свога краја од материјала који је доступан. Обично је то зова, сламка, лист, капица од жира, трубица од коре дрвета. Талентованији млади свирачи настављају касније да се баве свирањем и градњом инструмената, а мање талентовани постају слушаоци. Позната два свирача и градитеља народних инструмената, дугогодишњи сарадници Етнографског музеја, били су Крстивоје Суботић из села Осеченица код Мионице и Иван Томић из влашког села Осаница код Жагубице. Обојица су свирала од своје пете године. Још као врло млади (7–10 година живота) свирали су на сеоским игранкама и забавама. Свирали су за сељане, своје родитеље и учитеље. Крстивоје у шали каже: „ћак свира, а учитељ игра”. Умели су да израде све једноставне инструменте у које се дува – од свирале до рикала и диплица. Своје инструменте обично нису продавали и, осим на игранкама и такмичењима, најчешће су свирали за себе, „за своју душу”.

Такође, постоје градитељи који „поседују” тајну свог заната. Наравно, процедура градње инструмената је у основи иста свуда, али постоје различита веровања шта је непожељно и шта не би требало радити приликом израде, а шта је пожељно и када и у које време нешто треба урадити. На пример, познати градитељ дипли, двојница, Жељко Миливојевић из Полаче подно Динаре сведочи: „Дрво за обраду се сече од 28. августа до истог датума у октобру, и то када је пун Месец. Најчешће се користи тисовина, јавор, клен али не смеђи већ само бели или ребрасти, затим трешња и вишња, џенерика. Међутим најбитније је да је дрво суво кад се обрађује. Кад сок у дрвету престане да циркулише, дрво остаје пуно, нема бразди, а кад се избуши мора да одјекује као звоно. Пискови у које улази ваздух праве се од зове коју претходно треба кувати, или користити шевар, одно-

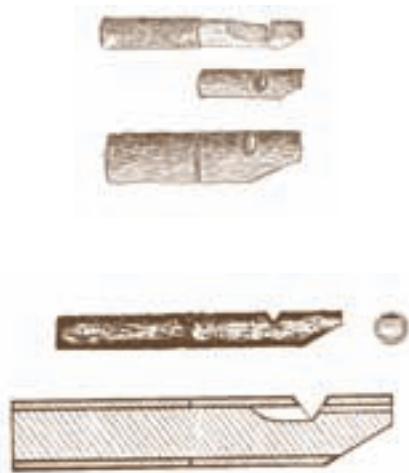

сно трску”.¹⁶ О томе је казивао и градитељ мјешница (гајди) Тодор Комазец из Жегара.

Када се нађе подесна сировина, урађен је мањи део посла. Обрада дрвета следи након што се сачека да прође одређени временски период неопходан да дрво „сазри”. Дрво се прво обликује секиром (брадвом) или теслом. Затим се буше отвори који су најчешће правилно распоређени, што зависи од вештине мајстора. Највише се уради преко зиме, када су краћи дани. Последњих деценија 20. века код ових мајстора су се инструменти чешће куповали, а мање свирали. Куповали су их људи који не умеју да свирају, због успомена на прошла времена и завичај. Узимали су их као сувенир и носили у Аустралију, Канаду, Америку, друге Европске земље. Као и гусле, држали су их на почасним местима у кућама или својим радњама.

У другој половини 20. века су се појавили градитељи инструмената, који су због савремених потреба извођења музике на традиционалним инструментима прилагођавали свирале, у то време називаним фрулама. Те потребе су угађање (прилагођавање, темперовање) свирала, двојница и осталих солистичких инструмената према оркестрима народне музике. Без оваквих интервенција на инструментима (претежно свиралама – фрулама), било би немогуће интонативно усагласити фрулу и оркестар. Дакле, овакви мајстори, повећавањем обима неких отвора, нарочито петог, затим, неједнаким распоредом отвора са предње стране и отварањем једног отвора са задње стране инструмента добијају оптималан музички штим. Осим тога, ради усавршавања овог једноставног инструмента (због исте потребе – прилагођавања оркестрима) развили су тзв. дводелне инструменте (дводелне свирале). То су посебна техничка решења где инструмент може да се извлачи или увлачи и на тај начин продужава или скраћује. Градитељи оваквих свирала су такође народни градитељи који својим дугогодишњим искуством спајају савремене потребе са традицијом и коренима.

За израду неких инструмената, као што су гајде, окарине, зурле, сопиле и слично, потребни су мајстори занатлије, гајдације, зурла-

ције, грнчари (лончари). Ови инструменти се израђују по утврђеним мерама и узорима, и то на стругу, столарским алатом, или се вајају и пеку у грнчарским пећима.¹⁷ Ове инструменте израђују мајстори посебног осећаја, уметнички и музички зналци, талентовани за израду ових специфичних инструмената. Познато нам је да су се одређени инструменти, који су код нас дошли са других простора, после дуговековног присуства одомаћили, заједно са мајсторима који су умели да их направе. Ово се претежно односи на кавале (кафале) и зурле (зурне, сурле). Донети су на балканске просторе са доласком Турака, који су били познати и као преносиоци сопствене културе и култура из других подручја Азије. Наш народ се у почетку одупирао освајачима на све могуће начине. После вековног присуства, ипак је на одређени начин подлегао источњачком утицају, па и инструментима и музици. Примао је оријенталне примесе, прерађивао на сопствени начин и дао им ново обележје, спајањем словенских и оријенталних елемената.¹⁸

★

Етнографски музеј у Београду после дужег низа година приређује изложбу посвећену инструментима, овог пута свиралама. Загорка Зага Марковић, кустос и руководица збирке музичких инструмената 50-тих и 60-тих година 20. века приређивала је низ изузетно запажених изложби. Од тог времена, па све до 2014. године, предмети из ове збирке нису излагани. Гусле су прве приказане на изложби под називом „Где сви ћуте, оне говоре” 2014. године. Овом приликом Музеј ће се представити најбројнијим инструментима збирке, свиралама, односно дувачким инструментима. Музички инстру-

17 Загорка Марковић, Народни музички инструменти, Етнографски музеј 1987, каталог збирке, стр. 37–67

18 Andrijana Gojković: *Narodni muzički instrumenti*, Vuk Karadžić, 1989. godine, str. 10

менти сакупљају се преко 150 година. У колекцији свирала има око 350 предмета. Оне ће на изложби бити изложене према роду, односно имену којима припадају, етнографским областима, уз мапу распрострања и фотографије.

Литература

Вукичевић Мирјана: *Дијле Сџаре Црне Горе*, Одељење за етнологију Филозофског факултета у Београду, Београд 1990.

Вукосављевић, Петар Д.: *Гајде у Србији (њихова сазвучја и моћућности уклајања у савремени оркестар)*, Радио Београд, Београд 1979.

Вукосављевић, Петар Д.: *Ерске гајде*, Радио Београд (ООУР Музичка продукција) и Народни музеј у Сврљигу, Београд 1981.

Gojković, Andrijana: *Narodni muzički instrumenti*, Vuk Karadžić, Beograd, 1989.

Големовић, Димитрије: „Инструментална традиција Влаха (прилог етномузиколошком проучавању подручја акумуляције ХЕ „Ђердап II”)”, *Развиџак (Зајечар)*, год. 23, бр. 4–5, 1983, 87–93.

„Graditelj dvoenica Proko Puzović”, *Zvuk*, br. 1, 1984, 56–67.

„Народни музичар Крстивоје Суботић”, *Испраживања (Ваљевска Колубара)*, књ. 1, Народни музеј – Ваљево, Ваљево 1984, 9–153.

„Гајдаш Димитрије Перић (прилог проучавању музичке традиције североисточне Србије)”, *Развиџак (Зајечар)*, год. 25, бр. 1, 1985, 83–89.

„Народни музички инструмент као човекова њродужена рука”, *Развиџак (Зајечар)*, год. 32, бр. 188–189, 1992, 100–103.

Големовић, Димитрије О.: „Место и улога лимених дувачких оркестара у народној музичкој пракси Србије”, *Зборник Маџице српске за сценске уметности и музику*, Нови Сад, 18–19, 1996, 59–68.

Народна музика Југославије, Музичка омладина Србије, Београд, 1997.

„Израда традиционалних музичких инструмената” / ”The making of traditional musical instruments”, *Сџари занави у Србији / Old Crafts in Serbia*, Етнографски музеј у Београду, Београд 2010, 93–97.

Власи: џрадиционална народна музика / Muzika Vlahilor din lumje (аудио и видео компакт дискови са примерима влашке народне музике), Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха, *Герџина*, Неготин, 2019.

Девих, Драгослав: „Окарина (Село Доња Мутница, Србија)”, *Rad VII конгреса СФЈ (Охрид, 1960)*, Охрид, 1964. 207–215.

Девих, Драгослав: „Рикало – бушен, пастирска труба у северо-источној Србији”, *Мокрањчеви дани 1968 – Зборник радова са сатанка етнологије, фолклористике и музикологије*, Неготин – Зајечар, организациони одбор »Мокрањчеви дани« у Неготину и Новинска установа »Тимок« – Зајечар, 1969. Стр. 97–109.

Etnomuzikologija, III deo – instrumenti (skripta), Beograd, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1977.

Девих, Драгослав: „Цевара – особена врста свирале у источној Србији као производ међукултурних контаката”, *Македонски фолклор* (Скопје), год. 17, бр. 34, 1984, 173–180.

Dević, Dragoslav: „Opšti pregled narodnih muzičkih instrumenata u Vojvodini sa posebnim osvrtom na gajde u Srbiji”, *Rad XX kongresa SUFJ (Novi Sad, 1973)*, Београд, СУФЈ, 1978., 59–82; Петар Д. Вукосављевић, *Гајде у Србији Гајде у Србији (њихова сазвучја и моћност уклањања у савремени оркестар)*, Радио Београд, Београд 1979.

Ansamblu narodnih igara i pesama Jugoslavije, Beograd, Zavod za istraživanje kulturnog razvitka Srbije, 1980.

Закић, Мирјана: „Двојнице бордунског типа у музичкој традицији источне Србије”, *Развитак* (Зајечар), год. 32, бр. 188–189, 1992, 104–109.

Лајић-Михајловић, Данка: „Историјат трогласних гајди у светлу миграција”, *Музикологија/Musicology*, 3, Музиколошки институт САНУ, 13–25.

Марковић, Загорка: *Народни музички инструменти*, каталог збирке, Етнографски музеј, Београд, 1987.

Интернет извори:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Hornbostel%E2%80%93Sachs>

<https://ssr.org.rs/diple-i-svirale-vuka-sa-dinare/>

Урош Предић,
Весела браћа, 1887.
Народни музеј у Београду
(деталј)

Каталог предмета

Маљен, 1985.

Напомена:

Израдом каталожке обраде свирала намера је да се пружи што више података, али и да се представи како су кустоси Етнографског музеја (током времена) различито приступали обради музејских предмета. Због тога се у историјатима појединих свирала налазе и одређења о времену настанка, начину или периоду употребе, односу према инструменту и сл. која су су писана из перспективе времена када су инструменти постали део музејског фонда, тј. када су стручно обрађивани у Музеју.

Инв. бр. 88

Двојнице – свирала

Локалитет: Хрватска, Далматинска Загора,
Врлика, Кукар

Период: XIX век (друга половина)

Материјал: клен

Начин израде: домаћи рад, дељење, дубљење

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Од кленовог дрвета, са две цеви и два
писка. На десној цеви има четири рупице за
тонове, а на левој три. на горњем делу украшена
урезаним концентричним круговима.

Историјат: Рађен крајем 19. века.

Инв. бр. 409

Ђурлик

Локалитет: БиХ, Јањ, Јајце

Период: друга половина 19. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: траксловање

Димензије: дужина 26,5 cm, ширина главе 4,3 cm

Опис: Једногла свирала од јаворовог дрвета.

Отвор за писак на предњој страни и шест отвора, „рупа“ за тонове. При врху глава свирале је проширена и равно одсечена. Испод отвора писка налази се шара урађена техником нагоревања усијаном жицом.

Историјат: Израђен крајем 19. века.

Предмет је поклонила Маргарета Бјукенан (Margaret Buchanan) из Единбурга, чија је сестра била болничарка на Косову и Метохији за време Првог светског рата.

Инв. бр. 1205

Свирала

Локалитет: Србија, Ваљевска Колубара и
Подгорина, Ваљево, Вујиновача

Период: 1952. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 53 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, осмокраког пресека. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком; код писка са задње стране је отвор „дворак”. Служи за свирање соло и у дуету.

Историјат: Мајстор је непознат, зна се да је сеоске израде и да је направљена око 1952. године. На сличним свиралама се свирало и у другој половини 20. века, свирачи су млађи људи и дечаци.

Шестјица
(фрула),
Крстивоје
Суботић
(1924-2004),
Осеченица
(Колубара).

Инв. бр. 1206

Свирала

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Косјерић,
Брајковићи

Период: 1955. година

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Једноставна цев округлог пресека.
Без украса. На предњем делу инструмента је
шест отвора за пребирање тонова. Лабијални
инструмент са равно засеченим писком
и отвором гласницом „дворац” са задње
стране. Служи за соло и дует свирање. Веома
распрострањен инструмент.

Историјат: Израдио је Милутин Јовановић 1955.
године. Сличне свирале су израђивали сељаци у
околини Ужица и продавали у малим градовима
и у другој половини 20. века.

Инв. бр. 1207

Свирала

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица

Период: 1930. година

Материјал: дрво шљиве, бакарна жица, рожина

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 40 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета украшена навојима бакарне жице у девет појасева ширине 0,6 cm. Око писка и при дну има као украс и ојачање рожане прстенове ширине 1,5 cm. На предњој страни има шест отвора за одабирање тонова. Испод отвора гласнице има „гушицу”, уздужно пљоснато испупчење. Чобански инструмент за соло свирање, а може и у дуету.

Историјат: Свиралу је направио Јован Влах око 1930. године.

Слични предмети су у употреби.

Инв. бр. 1208

Свирала

Локалитет: Србија, Јадар, Мали Зворник,
Читлук

Период: 1955. година

Материјал: дрво, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 36 cm

Опис: Једноставна цев, украшена при врху жицом у два појаса. На тај начин је ојачана. Жица је бакарна. На предњој страни свирале је шест елипсастих отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком и отвором - гласницом „дворак” са задње стране инструмента. Врло распрострањен инструмент у музичком фолклору Балкана.

Историјат: Направио је Сава Радојичић 1954. године из Д. Савковића. Сличне свирале су биле у употреби и половином 20. века.

Инв. бр. 1209

Фрула

Локалитет: Србија, Бачка, Бач

Период: 1899. година

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 39 cm

Опис: Једноставна цев са украсима геометријских и флоралних орнамената. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком и отвором гласницом са задње стране. Испод писка је урезана година израде инструмента, 1899.

Историјат: Мајстор непознат, потиче с краја 19. века.

Инв. бр. 1210

Фрула у процесу израде

Локалитет: Србија, Банат, Мокрин

Период: 1960. година

Материјал: дрво багрем

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: Прва фаза: дужина 27 cm

Друга фаза: дужина 26,5 cm

Трећа, четврта и пета фаза: дужина 25,5 cm

Опис: Свирала - фрула од багремовог дрвета са шест отвора и четири предмета који приказују фазе у изради фруле - 1. је неотесани комад багремовог дрвета, 2. мало отесано дрво са избушеним отвором по дужини, 3. обрађена спољна страна на стругу, 4. са избушеним отворима за одабирање тонова „љукама” и 5. готова свирала.

Историјат: Израдио Аца Пејаков мајстор фрула и бивши гајдаш 1960. године.

Сличне свирале продаје по трговима у Банату и другим крајевима Војводине.

Инв. бр. 1211

Свирала

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Каран

Период: 1956. година

Материјал: дрво клен

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 14 cm

Опис: Свирала - фрула од кленовог, „макљеновог” дрвета, једноставне израде. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова, а у горњем делу изнад отвора шару црвеном и зеленом бојом. Попречни пресек је осмостран. Служи као дечја играчка и за учење свирања.

Историјат: Мајстор непознат, израђена је 1956. године. Сличне свирале су израђиване у другој половини 20. века.

Инв. бр. 1212

Дудук

Локалитет: Србија, Нишава, Бабушница,
Љуберађа

Период: 1956. године

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 35 cm

Опис: Једноставна цев, на горњем делу нешто шири и шестострана. Доњи део је заобљен. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком. Отвор гласница је са задње стране писка.

Историјат: Мајстор непознат, израђена 1956. године. Сличне свирале се израђују у другој половини 20. века.

Инв. бр. 1213

Дудуче

Локалитет: Србија, Лужница, Бабушница,
Љуберађа

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24,1 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, у горњем делу нешто шири и шестострана. Доњи део је обао. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Сличне свирале су израђивали чобани у току друге половине 20. века.

Инв. бр. 1214

Свирајка

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина; Бољевац,
Криви Вир

Период: 1958. година

Материјал: дрво дрена

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 32 cm

Опис: Једноставна цев од дренавог дрвета при дну сужена. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком и отвором гласницом са задње стране. Украшена је са четири нарезана прстена.

Историјат: Свиралу је направио Радосав Нешић 1958. године. На сличним свиралама се свирало у другој половини 20. века.

Инв. бр. 1215

Свирала

Локалитет: Србија, Метохија, Клина, Злокућане

Период: 20. век

Материјал: дрво трешње

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 43 cm

Опис: Једноставна цев, на горњем делу инструмента геометријска шара цик-цак линија. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова, равно засечени писак и отвор гласница са задње стране писка. Веома распрострањен инструмент, израђен од трешњевог дрвета.

Историјат: Мајстор непознат, као и време израде.

На сличним свиралама се свирало у току друге половине 20. века.

Инв. бр. 1216

Свирајка - Врула

Локалитет: Србија, Млава, Велико Лаоле,
Шетоње

Период: 20. век

Материјал: дрво врбе

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Једноставна цев, у горњем делу нешто
шира. Свирала на предњој страни има пет
отвора за одабирање тонова. Лабијални
инструмент са равно засеченим писком и
прорезом, гласницом, на предњој страни.
Распрострањен инструмент сеоског
инструменталног фолклора, израђен од врбовог
дрвета.

Историјат: Сличне свирале израђују младићи и
чобани у селу.

У употреби у току друге половине 20. века.

Инв. бр. 1217

Свирала

Локалитет: Србија, Космај, Младеновац, Бабе

Период: 1948. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 22,6 cm

Опис: Једноставна цев без украса. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком и прорезом „гласницом” на предњој страни. Израђен је од зовиног дрвета. „Данце” је део где се у свиралу дува, а „вирашка” је доњи део отвора на свирали.

Историјат: Израдио је Љубомир Ђорђевић из Баба 1948. године.

Инв. бр. 1218

Свирајка

Локалитет: Србија, Космај, Младеновац, Бабе

Период: 1948. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 32 см

Опис: Једноставна цев без украса са шест отвора за одабирање тонова и равно засеченим писком. На предњој страни код писка је отвор „гласница”. Веома распрострањен инструмент од зовиног дрвета, има још нескинуту кору са стране. „Данце” је део где се у свиралу дува, а „вирашка” је доњи део отвора на свирали.

Историјат: Израдио је Љубомир Ђорђевић из Баба, 1948. године.

Инв. бр. 1219

Фрула

Локалитет: Србија, Пореч, Доњи Милановац,
Клокочевац

Период: 1948. године

Материјал: дрво јасена, жица, рожина

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Свирала - фрула од јасеновог дрвета
ручне израде. Има два рожана прстена, један је
навучен око врха свирале, а други изнад отвора.
Одмах уз овај други прстен је „уво“ и кроз њега
је провучен прстен од жице.

Историјат: Сличне свирале су израђивали
чобани у Неготинској крајини, за ову непознат
мајстор, а израђена је око 1948. године.

Инв. бр. 1220

Флуер (влашки)

Локалитет: Србија, Ресава, Ресавица

Период: 20. век

Материјал: дрво јасена, рожина

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 40 cm

Опис: Свирала - фрула од јасеновог дрвета.

Састављена је од две уздужне половине издубљене ножем и учвршћене са девет рожаних прстенова (десети је отпао). Пре набијања на свиралу, прстенови се кувају и у врућем стању поставе на њу. Када се охладе, прстенови се скупе и тако чврсто стегну делове свирале. На предњој страни је шест елипсоидних отвора за одабирање тонова. Писак се влашки зове „доп“, а вирашка „ферсаст“.

Историјат: Овакве свирале прављене су пре првог светског рата у селу Бигреници, у околини Ђуприје. Правили су их чобани, али и они који су вични том послу.

Инв. бр. 1221

Свирала

Локалитет: Србија, Шумадија, Јасеница,
Крагујевац

Период: 1948. године

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24,5 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета, једноставне израде. На свирали се налази шест попречних зареза, који су обавијени жицом. На предњој страни је шест отвора за бирање тонова. У бившем опленачком срезу, касније комуни, односно општини Топола, сличне свирале називају „свирика“.

Историјат: Сличне свирале су израђивала школска деца и чобани. Ова је направљена око 1948. године.

Инв. бр. 1222

Свирала

Локалитет: Србија, Јадар, Лозница, Коренита

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35,5 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета. Горњи део свирале је осмостран, а доњи ваљкаст. Има осам зареза прстенастог изгледа и један уздужни жљеб, вероватно су намењени за омотавање жицом. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова.

Историјат: Купљена је од Војислава Мићића 1947. године.

Овакве свирале су постале ретке у Јадру после Другог светског рата.

Инв. бр. 1223

Дудук

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Доња Србица

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 33,9 cm

Опис: Свирала - фрула од јасеновог дрвета, израђена ножем, врло једноставно. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова, размак између трећег и четвртог је већи него између осталих отвора. На оваквим свиралама највише свирају чобани.

Историјат: Купљена је од Недељка Ђорђевића 1947. године, а вероватно је недавно пре тога и направљена.

Инв. бр. 1224

Фрула

Локалитет: Србија, Банат, Панчево

Период: 1946. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 32 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета, израђена на стругу. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова, које називају „љуке“. Употребљавају је највише пастири Срби и Румуни. На фрули се најчешће свира на „рогљевима“ - скуповима од неколико особа.

Историјат: Направио је гајдаш Добривоје Љанков, децембра 1946. године.

Инв. бр. 1225

Свирала

Локалитет: Србија, Топлица, Куршумлија,
Мерћез

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 26 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета обрађена ножем. Доњи део је нешто ужи од горњег, а при крају доњег дела има два прстенаста зареза. Као и остале свирале, има шест отвора за одабирање тонова.

Историјат: Поклонио је Светомир Радивијевић 1946. године, а вероватно је непосредно пре тога и направио.

Инв. бр. 1226

Свирала

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Каран,
Трнава

Период: 1936. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета, једноставне израде. Светломрке је боје и лакирана. Око шест отвора за одабирање тонова налази се венац тачкица тамно зелене боје. Има сечени писак и прорез за одушак ваздуха на предњој страни.

Историјат: Израдио Благоје Миловановић из
Тржаве 1936. године.

Инв. бр. 1227

Свирајка

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Књажевац,
Кожељ

Период: 1933. године

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 37,3 cm

Опис: Свирајка - фрула од шљивовог дрвета. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова, а на супротној, ближе врху, налази се једно испупчење, слично кобилици код гудачких инструмената, које служи да се кроз њега провуче узица и да се тако носи. Део којим је затворен горњи отвор, писак, зове се „кладанчић”.

Историјат: Израдио је Маријан Милошевић око 1933. године.

Пушчујућа
свирајка и Коло
(свирајка),
непознат
извођач,
Неготинска
Крајина

Инв. бр. 1228

Дудук

Локалитет: Македонија, Скопје

Период: 1930. година

Материјал: дрво шимшира, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 43 cm

Опис: Свирала од шимшировог дрвета, украшена је концентричним крутовима, урезаним и паљеним. При врху, око писка, ојачана је са неколико навоја поцинковане жице. На предњој страни има шест отвора за одабирање тонова.

Историјат: Израдио је Вељко Јањевић у Скопљу око 1930. године. Употребљавна је у селима у Скопском Пољу.

Инв. бр. 1229

Свирала

Локалитет: Македонија, Прилеп

Период: 1927. година

Материјал: дрво шимшира, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27,4 cm

Опис: Свирала од шимшировог дрвета, „зеленике”. Украшена је концентричним урезаним круговима. На предњој страни има шест отвора, „дупке” за одабирање тонова, на крају је „гласник” а на врху „писак”. Писак је ојачан са шест редова поцинковане жице. Обојена жутом бојом.

Историјат: Направио је „свирајкар” Ђорђе Николић, из Прилепа 1927. године.

Инв. бр. 1230

Дудук

Локалитет: Србија, Крајиште, Димитровград,
Поганово

Период: 1921. година

Материјал: дрво липе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 41 cm

Опис: Свирала од липовог дрвета без украса.
Има писак и шест „гласника”, отвора за
одабирање тонова. Отвор на доњем крају је
врло узан. Између четвртог и трећег отвора
растојање је веће него између осталих.

Историјат: Мајстор непознат, на сличним
свиралама су свирали чобани у околини
Пирота. Израђена је око 1921. године.

Инв. бр. 1231

Свирала

Локалитет: Србија, Косово, Ѓџилане, Ѓџилан

Период: пре 1906. године

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 33 cm

Опис: Свирала од зове, врло једноставне израде. У горњем делу је нешто шира и искривљена је. На предњој страни има шест отвора за одабирање тонова. Украшена је спирално урезаним круговима, који се једва назиру.

Историјат: Мајстор непознат, недостају и други подаци, набављена је 1906. године, када је вероватно и направљена.

Инв. бр. 1232

Свирала

Локалитет: Србија, Косово, Гњилане, Гњилан

Период: 1906. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 34,5 cm

Опис: Једноставна цев од зове, врло једноставне израде. У горњем делу нешто шири, на средини искривљена. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат, набављена је 1906. године, када је вероватно и направљена.

Инв. бр. 1233

Свирала

Локалитет: непознат

Период: непознат

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 51 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од шљивовог дрвета, по начину израде и облику вероватно потиче из западне Србије. Пресек је осмостран, само у делу где су отвори за одабирање тонова је обла. Између трећег и четвртог отвора је већи размак и осмо страни прстен. Испод „гласнице” налази се назубљено испупчење.

Историјат: Без података

Инв. бр. 1466

Свирала

Локалитет: Србија, Моравица, Ивањица

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 60 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, украшена навојима металне жице, понциковане у 18 прстенастих зареза, на горњем делу украси су у облику троуглова. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података

Инв. бр. 1467

Свирала

Локалитет: Србија, Браничево, Велико
Градиште, Пожежено

Период: 1932. године

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 55 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета,
украшена месинганом жицом у дванаест
прстенастих зареза. На предњем делу свирале
је шест отвора за одабирање тонова. Лабијалан
инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података

Инв. бр. 1468

Свирала

Локалитет: Србија, Космај, Сопот, Ропчево

Период: 1920. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 57,8 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, богато украшена жицом, намотана у шеснаест прстенастих зареза. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података

Инв. бр. 1469

Свирала

Локалитет: Србија, Пожаревачко Поморавље,
Мало Црниће, Тополница

Период: 20. век

Материјал: дрво дрена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 49,5 cm

Опис: Једноставна цев од дреновог дрвета, без украса. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком. На другој страни има једно испупчење са отвором, „уво“, које служи да се кроз њега провуче врпца за ношење.

Историјат: без података

Инв. бр. 1470

Свирала

Локалитет: Србија, Ресава, Ресавица, Равна Река

Период: друга половина 19. века

Материјал: дрво трешње, рожина

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 56,8 cm

Опис: Једноставна цев од дрвета, обавијена трешњевом кором, око писка је рожани прстен. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Фрула је направљена крајем 19. века. Сличне свирале нису се више употребљавале 1948. године, када је ова набављена, већ су се куповале готове на вашарима и у трговинама.

Инв. бр. 1471

Свирала

Локалитет: Србија, Јадар, Лозница, Коренита

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 54,2 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, украшена месинганом жицом. Пресек цеви је осмоугаони на горњем делу, а на доњем делу је обао. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Набављена је 1947. године од Стојана Бојанића. У време када је набављена била је у употреби код чобана, али је до 1964. године била врло мало у употреби.

Инв. бр. 1472

Дудук

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Бољевац,
Валакоње

Период: 19. век

Материјал: дрво леске, кора вишњева

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 48 cm

Опис: Једноставна цев од лесковог дрвета, израђена од две поле, издубљене, па спојене. Цела свирала је обавијена вишњевом кором. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком, који је ојачан лименим прстеном.

Историјат: без података.

Инв. бр. 1473

Свирала

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Зајечар
околина

Период: 19. век

Материјал: дрво шимшира, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 58,1 cm

Опис: Једноставна цев од шимшировог дрвета, облог пресека, украшена је на неколико места навојним нарезима. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком. Око писка је навијена месингана жица као ојачање.

Историјат: без података

Инв. бр. 1474

Свирала

Локалитет: Србија, Ужице

Период: 1902. године

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 75,8 cm

Опис: Једноставна свирала од шљивовог дрвета, осмостраног пресека, осим дела на коме су отвори. Украшена је. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података.

Инв. бр. 1475

Свирала

Локалитет: Хрватска, Загорје, Марија Бистрица,
Микуш

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење, нагоревање

Димензије: дужина 77 cm

Опис: Једноставна цев, обликована у облику штапа, са мотивом у облику птице. Украшена је са шест прстенастих шара добијених сагоревањем. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података

Инв. бр. 2656

Свирала

Локалитет: Србија, Рађевина, Крупањ, Бањевац

Период: 1926. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 56 cm

Опис: Од шљивовог дрвета са једним писком са задње стране и шест отвора за пребирање тонова. Испод писка су „гушице”. Горњи део свирале резан је у виду осмоугаоника, незнатно је дебљи од доњег осмоугаоног дела и завршава се цик-цак украсом.

Историјат: Израдио је самоуки сељак из Рујевца (Азбуковица) 1926. године. Ово је тип србијанске свирале са једним писком, која је распрострањена по целој Србији.

Инв. бр. 3086

Свирала

Локалитет: Србија, Шумадија

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24,2 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, украшена је са 5 прстенастих навоја месингане жице. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Нема података. Сличне свирале биле су веома распрострањене, посебно у западној Србији, све до друге половине 20. века. Изобичајене су појавом савремених инструмената и радиодифузијом.

Нова
Баричанка
(фрула).
Извођач
Влада
Баралић, из
Гуче.

Инв. бр. 3087

Свирала

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Каран

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 21,7 cm

Опис: Свирала - фрула од шљивовог дрвета, на горњем делу шарана црвеном и зеленом бојом. На предњој страни има пет отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Сличне свирале израђивали су сељаци из околине Ужица и продавали их на трговима у Западној Србији.

Инв. бр. 3088

Свирала

Локалитет: Србија, Златибор, Ужице

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 41,5 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, украшена од врха до своје половине урезима ножа, у четири реда, у виду нокта. Пресек свирале је осмоугаон. Украшена је и попречним линијама. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Сличне свирале израђивали су сељаци из околине Ужица и продавали их на трговима у Западној Србији. Ова свирала купљена је од Мијајла Илића на тргу у Ваљеву 1952. године.

Инв. бр. 3089

Свирала

Локалитет: Србија, Златибор, Ужице

Период: 1936. године

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 28,3 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета. У горњем делу инструмента на предњој страни су украси, низ тачкица, маслинасто зелене боје. Свирала је светло мрке боје. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Сличне свирале израђивали су сељаци из околине Ужица и продавали их на трговима у Западној Србији. Свиралу је направио Благоје Миловановић из Трнавe 1936. године.

Инв. бр. 3090

Шупељка

Локалитет: Македонија, Бутел, Црешево

Период: 1931. године

Материјал: дрво шимшир

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Цилиндрична цев украшена концентричним круговима. На предњој страни има пет отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Израдио је неки сеоски мајстор 1931. године, кад је и набављена. Омиљен је пастирски инструмент у јужним и југоисточним крајевима Србије и у Македонији.

Инв. бр. 3091

Свирајче

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Новаке

Период: 1947. година

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 38 cm

Опис: Једноставна цев која има незнатне прстенасте зарезе. Има пет отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент без писка.

Пастирски инструмент.

Историјат: Израдио је неки чобанин око 1947. године. Омиљен је пастирски инструмент у јужним и југоисточним крајевима Србије и у Македонији.

Инв. бр. 3092

Шупељка

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Доња Србица

Период: 1947. година

Материјал: метал

Начин израде: комбинована техника

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Начињена од металне бешавне цеви, без украса. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Пастирски инструмент.

Историјат: Свирала је набављена 1947. године. Мајстор који ју је израдио је непознат, али је вероватно направљена неколико година пре него што је купљена од Сејди Зећира.

Инв. бр. 3093

Мала цовара

Локалитет: Србија, Шопска област, Пирот,
Височка Ржана

Период: 1935. година

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Једноставна свирала без украса. На предњој страни има шест отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Израдио је неки чобанин око 1935. године, кад је и набављена. Омиљен је пастирски инструмент у јужним и југоисточним крајевима Србије и у Македонији.

Инв. бр. 3094

Цевара

Локалитет: Србија, Будак, Кална

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 16,3 cm

Опис: Једноставна шупља цев. На предњој страни има пет отвора за пребирање тонова.

При врху на средини и на дну има по једно прстенасто ојачање од лескове коре. Лабијални инструмент, без писка.

Историјат: Мајстор непознат, направљена је око 1900. године. Омиљен је пастирски инструмент у јужним и југоисточним крајевима Србије и у Македонији.

Инв. бр. 3095

Свирала

Локалитет: Црна Гора, Рожаје

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 42 cm

Опис: Једноставна шупља цев, украшена резбареним геометријским мотивима: цик-цак линије, ромбови, троугли. На предњој страни шест отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Мајстор непознат. Предмет се налази у Музеју од 1926. године. Био је распрострањен у јужној и југоисточној Србији, Македонији и источном делу Црне Горе. После Другог светског рата су се слични инструменти ретко сретали у Црној Гори.

Инв. бр. 3096

Кавал

Локалитет: Србија, Косово, Грачаница

Период: 19. век

Материјал: тиква

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 21 cm

Опис: Једноставна шупља цев. При дну незнатно нарезана цев. Има пет отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Мајстор непознат, предмет се налази већ више од 60 година у Музеју. Омиљен је пастирски инструмент у јужним и југоисточним крајевима Србије и у Македонији.

Инв. бр. 3097

Шупељка

Локалитет: Србија, Метохија, Сува Река

Период: 19. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 21 cm

Опис: Једноставна цев украшена танко урезаним линијама. На предњој страни има пет отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Мајстор непознат, ретко је употребљаван после Другог светског рата. На оваквим инструменту свирали су највише чобани у југоисточним деловима наше земље.

Инв. бр. 3098

Цовара

Локалитет: Македонија, Битољ

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 25 cm,

Опис: Једноставна цев, без украса, на предњој страни шест отвора за пребирање тонова.

Лабијални инструмент без писка од орлове кости. Пастирски инструмент

Историјат: Мајстор непознат. На оваквим инструментима свирали су највише чобани у југоисточним деловима наше земље. Ретко је употребљаван после Другог светског рата.

Инв. бр. 3099

Свирала

Локалитет: Херцеговина, Требиње, Попово Поље

Период: 1929. година

Материјал: трска

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 32 cm

Опис: Мајстор непознат. На оваквим инструментима свирали су највише чобани у југоисточним деловима наше земље. Ретко је употребљаван после Другог светског рата.

Историјат: Мајстор непознат. У Музеју се налази од 1929. године.

Инв. бр. 3100

Билбил

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица

Период: 1960. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Од једноставне цеви од јасеновог дрвета.
Украшена је незнатно у горњем делу око отвора.
Лабијални инструмент са писком са косо
засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат; свирала
направљена око 1960. године.

Инв. бр. 3101

Свирала Кавал

Локалитет: Македонија, Битољ околина

Период: 1904.

Материјал: дрво врбе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Начињена је од врбовог дрвета. Горњи део инструмента је проширен у плочаст део, где је и писак инструмента. На свирали је незнатан украс од неколико кружних уреза. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова.

Историјат: Мајстор непознат. Слични по облику инструменти се нису сретали на терену у другој половини 20. века. Израђен је вероватно 1904. године, кад је и набављен за Музеј.

Инв. бр. 3102

Свирала

Локалитет: Србија, Косово, Вучитрн

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 25,6 cm

Опис: Једноставна цев, која је доњим делом у пресеку округла а горњим делом осмостраног пресека. Нема украса, а на предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са косо засеченим пискотом.

Историјат: Мајстор непознат, откупљена за Музеј почетком 20. века. Слични инструменти познати су широм наше земље. У другој половини 20. века се на њима ређе свирало.

Инв. бр. 3103

Ђурлик

Локалитет: Босна, Високо

Период: 1920. година

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24,8 cm

Опис: Инструмент направљен од буковог дрвета. Горњи део инструмента, „глава“, је знатно проширен. У „глави“ је писак. На цеви са предње стране је шест отвора за одабирање тонова. На предњој страни је шара, стилизовани биљни украс, направљен усијаном жицом.

Историјат: Мајстор непознат, направљена око 1920. године, када је и набављена за Музеј. У другој половини 20. века се на овим инструментима ређе свирало.

Инв. бр. 3104

Биљбил

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Вележ

Период: 1947. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 30 cm

Опис: Инструмент је начињен од зове. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са косо засеченим писком.

Историјат: Купљена је од чобанина Радислава Томића, вероватно направио он, или неко од његових рођака. У другој половини 20. века је све ређе у употреби.

Инв. бр. 3105

Свирала

Локалитет: Србија, Косово, Ѓџилане, Ѓџилан

Период: 1906. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Једноставна цев од јасеновог дрвета. На горњем делу је четвртастог пресека, а на доњем овалног. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са косо засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3106

Свирала Кавал

Локалитет: Македонија, Прилеп

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 23,5 cm

Опис: Једноставна цев украшена са више урезаних кругова. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са косо засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3107

Свирала

Локалитет: Србија, Косово, Ѓџилане, Ѓџилан

Период: 1906. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 28 cm

Опис: Једноставна цев од зовиног дрвета. На предњем делу је шест отвора за одабирање тонова. Горњи део инструмента је у пресеку четвртаст, а доњи део је овалан. Лабијални инструмент са косо засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3108

Пишчаља

Локалитет: Хрватска, Марија Бистрица,
Бистрички Лаз

Период: 1924. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење, нагоревање

Димензије: дужина 23 cm

Опис: Једноставна цев од зовиног дрвета, на предњој страни украшена шарама, нагоревањем. Обојена је бледо жутом бојом. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са косо засеченим пискотом.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3109

Ђурлика

Локалитет: Хрватска, Далмација, Кистање,
Ервеник

Период: 1940. година

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 39 cm

Опис: Од једноставне цеви јаворовог дрвета.
Украшена незнатно резбареним украсима, на
предњој страни је шест отвора за одабирање
тонова. Лабијални инструмент са косо
засеченим писком.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански
инструмент.

Инв. бр. 3110

Ђурлик

Локалитет: Босна, Сарајево

Период: 1904. година

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Једноставна цев, која је у горњем делу обликована у проширење, „глава”. У глави је писак. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са писком у посебном проширеном делу.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3111

Ђурликалица

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 28 cm

Опис: Направљена од јаворовог дрвета с нешто проширеном главом с писком у односу на тело свирале. Једноставне је израде. На предњој страни је уобичајених шест отвора за тонове и отвор за одисање. Код сваког отвора направљено је удубљење за прст. Украшена је са више убода врхом ножа. Чобански инструмент.

Историјат: Мајстор непознат. Чобански инструмент.

Инв. бр. 3112

Двојнице

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Каран

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, тесање

Димензије: дужина 19,5 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета.

Украшене плитко урезаним геометријским шарама и црвеним и зеленим стилизованим биљним орнаментима. Десна цев има три, а лева четири отвора.

Историјат: Података о историјату предмета нема. Купљен је на пијаци од мајстора - сељака који их је правио. Познате су широм наше земље.

Рабаџинска
(дувенице),
Драган
Перишић (1932),
Сеча Река
(ужички крај).

Инв. бр. 3113

Свирала

Локалитет: Хрватска, Врлика, Отишић

Период: непознат

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 36 cm, ширина главе са писком 4,5 cm

Опис: Направљена од зовиног дрвета са проширеном главом у коју је углављен писак. Једноставне је израде, као украси су ножем танко усечене пруге, као и два прстенаста проширења, једно испод писка, а друго при крају свирале. Глава свирале са писком нарезана је по ивици. На предњој страни је шест отвора за тонове и отвор за одисање. Чобански инструмент.

Историјат: Набављена за Музеј 1904. године, вероватно и то у време и направљена.

Инструменти сличног облика карактеристични су за суседну Босну, као и Далматинско Загорје.

Инв. бр. 3114

Ђурликалица

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 33 cm

Опис: Направљена од јаворовог дрвета с проширеном главом у којој се налази писак. Мало је украшена једноставним резбареним убодима. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова и сваки се налази у удубљењу за прст. Испод писка је отвор за дисање. Чобански инструмент.

Историјат: Направио Глиша Глувић, других података нема. Сличне свирале карактеристичне су за Босну и динарско подручје.

Инв. бр. 3115

Ђурликалица

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: непознат

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, траксовање

Димензије: дужина 27,2 cm

Опис: Направљена од јаворовог дрвета; има проширену главу с писком која се при свирању ставља на уста. Тело свирале се одоздо према глави постепено проширује. Напред је шест „гласника“, отвора за тонове и отвор за одисање. На предњој страни је и једноставан украс добијен усијаном жицом. Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је набављен 1939. године. Сличне свирале карактеристичне су за Босну.

Инв. бр. 3116

Ђурлик

Локалитет: БиХ, Високо

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, траксовање

Димензије: дужина 24,5 cm ширина главе са писком 4,5 cm

Опис: Направљен од јаворовог дрвета са проширеном главом кружног облика, у којој се налази писак. Тело је нешто уже на доњем крају. Спреда је шест уобичајених отвора за одабирање тонова и отвор за одисање. На истој страни је и стилизована шара добијена усијаном жицом. Чобански инструмент.

Историјат: Података о предмету нема. Сличне свирале карактеристичне су за Босну.

Инв. бр. 3117

Свирала

Локалитет: Херцеговина, Требиње, Попово Поље

Период: непознато

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, траксовање

Димензије: дужина 25,5 cm

Опис: Направљена од кленовог дрвета; глава свирале је шира од тела и у њој се налази писак. Напред има шест „гласника”, отвора за тонове и отвор за дисање. На истој страни је и једноставан украс добијен усијаном жицом. Пастирски инструмент.

Историјат: Података о предмету нема. Сличне свирале карактеристичне су за Босну и динарско подручје. Поклон учитеља Ивана Холуба.

Инв. бр. 3118

Двојнице

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Каран

Период: непознат

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: бушење, тесање

Димензије: дужина 13 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета; малих су размера, али имају све карактеристике српских двојница: на десној страни цеви три, а на левој четири отвора. Украшене су црвеном и зеленом шаром.

Историјат: Података о предмету нема. Купљен је на пијаци од мајстора - сељака који их прави.

Инв. бр. 3120

Двојнице

Локалитет: БиХ, Сарајево, Високо

Период: непознато

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: бушење, тесање

Димензије: дужина 19,6 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета. С предње стране између свираљки и отвора украшена је масном бојом, црвеном и зеленом, у виду два стилизована цвета и једне гранчице. На левој свирали има четири, а на десној три отвора.

Историјат: Података о предмету нема. Сличне свирале по облику и начину украшавања карактеристичне су за западну Србију. Двојница има широм наше земље.

Инв. бр. 3121

Двојнице

Локалитет: Србија, Јадар, Лозница, Трбосиље

Период: непознато

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: бушење, тесање

Димензије: дужина 24 cm ширина 4 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета.

Десна цев је са три, а лева са четири отвора.

Предња страна двојница украшена је плитким дуборезом. Два цветна орнаментa урезана су у два правоугаоника оивичена ситним кружним урезима облика нокта.

Историјат: Правио их сељак Милан Живковић. У другој половини 20. века овакви инструменти су били ретки у овом крају. Двојнице су познате широм наше земље.

Инв. бр. 3122

Двојнице

Локалитет: Србија, Златибор, Ужице, Губин До

Период: 1937. године

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 26 cm

Опис: Направљене су од кленовог дрвета; лева цев има четири, а десна три отвора за тонове. У горњем делу су украшене резбареним шарама у виду нокта, које чине неку врсту непрекидне развучене цик-цак шаре. Цеви су при крају мало раздвојене. Премазане су шелаком и имају оранж боју.

Историјат: Правио их сељак Драгомир Пузовић 1937 године. Он их продаје у Ужицу и околини. У другој половини 20. века овакви инструменти су били ретки. Двојнице су познате широм наше земље.

Инв. бр. 3123

Двојки

Локалитет: Хрватска, Марија Бистрица,
Бистрички Лаз

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење, бојење

Димензије: дужина 12,3 cm

Опис: Од кленовог дрвета; десна страна има три, а лева два отвора за одабирање тонова. По средини, између цеви су изолучене. Украшене су са неколико правих и косих линија добијених усијаном жицом. Биле су обојене жутом бојом.

Историјат: без података

Инв. бр. 3124

Двојнице

Локалитет: Србија, Качер Шумадијски, Љиг,
Моравци

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво дуда

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Направљене од дудовог дрвета. На десној цеви су три, а на левој четири отвора за тонове. Украшене су стилизованим цветним орнаментима црвене боје и плитким зарезима ножа. На левој страни урезани су иницијали М. Ч. (обрнуто)

Историјат: Израђене су у Качерској Белановици, праве их самоуки сељаци. Направљене су вероватно исте године кад су и купљене за Музеј, или нешто раније.

Инв. бр. 3125

Двојнице

Локалитет: Србија, Качер, Љиг, Моравци

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24 cm, ширина 3,3 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета, украшене урезаним шарама облика нокта, које чине различите геометријске облике. У доњем делу цеви су растављене. На десној цеви је три, а на левој четири отвора за тонове. Премазане су браон шелаком.

Историјат: Купљене су од Миодрага Ђорђевића. Двојнице су познате широм земље.

Инв. бр. 3126

Двојнице

Локалитет: Србија, Качер, Љиг, Моравци

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво дуда

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 18 cm, ширина 2,8 cm

Опис: Од дудовог дрвета, уобичајеног изгледа.

Десна цев има три, а лева четири отвора за одабирање тонова. Украс су два цветна орнамента урађена црном бојом и урезима. Употребљавају их деца и на њима се уче да свирају. Обојене су црвенкастом посном бојом.

Историјат: Купљене су на пијаци у Ужичкој Пожеги. Двојнице су познате широм земље

Инв. бр. 3127

Двојнице

Локалитет: Србија, Јадар, Лозница, Трбосиље

Период: друга половина 20. века

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 20 cm, ширина 4 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета, са два писка и две цеви, као и остале двојнице. На десној цеви су три, а на левој четири отвора за тонове. Предња страна је украшена резбареним биљним орнаментом у којем се у средини истиче цвет.

Историјат: Направио их сељак Милан Живковић.

Инв. бр. 3128

Двојнице

Локалитет: Србија, Златибор, Ужице

Период: друга половина 20. века

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 75 cm

Опис: Од шљивовог дрвета, са два „дворка“, комадића дрвета уметнута у цеви на месту где се дува, као и са два „писка“, четвртаста отвора на горњој страни двојница. Десна цев има три, а лева четири отвора за одабирање тонова. Шаре су плитко урезане и обојене црвено и зелено, а представљају шест листића и два цвета.

Историјат: Рад су сеоских мајстора из околине Ужица, који су их продавали у другој половини 20. века, пазарним данима на пијацама западне Србије. Ове су купљене у Ваљеву, од Мијајла Илића, 1952. године, када су вероватно и направљене.

Инв. бр. 3129

Двојнице

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Ужице,
Трнава

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 26 cm, ширина 3,5 cm

Опис: Од кленовог дрвета; десна цев има три, а лева четири отвора за одабирање тонова. Горњи део је орнаментисан резбареним шарама у виду положеног слова S. Премазане су шелаком.

Историјат: Израдио их Благоје Миловановић из Трнавe, вероватно исте године кад су и набављене за Музеј.

Инв. бр. 3130

Двојенице

Локалитет: Србија, Ужице, Губин До

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 37 cm, ширина 4,3 cm

Опис: Од кленовог дрвета. Десна цев има 3, а лева четири отвора. Предња страна је резбарена и украшена тачкама масне боје. Орнаменти су гране са цветовима. Премазане су шелаком.

Историјат: Израдио их Драгомир Пузановић, вероватно 1937. године, када су и набављене за Музеј.

Инв. бр. 3131

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Самобор, Микуш

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 37 cm, ширина 4 cm

Опис: Од кленовог дрвета. Једноставне су израде и са предње стране на неколико места украшене урезима усијаном жицом. Десна цев има пет, а лева четири отвора за тонове. Са обе стране израђен је по један отвор, први одозго је затворен воском.

Историјат: без података

Инв. бр. 3132

Свирала двогрла

Локалитет: Херцеговина, Требиње, Попово Поље

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво дрена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 28 cm

Опис: Од дреновог дрвета, цеви су у доњем делу растављене. Обе цеви имају по четири отвора, што је знак да се на њима није свирало, јер би иначе са једне или са друге стране један отвор био затворен воском. Украшене су тачкицама начињеним усијаном жицом.

Историјат: без података

Инв. бр. 3133

Двојки

Локалитет: Хрватска, Марија Бистрица,
Бистрички Лаз

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35 cm, ширина 3,3 cm

Опис: Од кленовог дрвета. На десној цеви има пет, а на левој четири отвора „вртлине“, за одабирање тонова. Украшена је са неколико мотива изведених усијаном жицом, „жеженим шарама“. У доњем крају је нешто шира.

Историјат: без података

Инв. бр. 3134

Двојки

Локалитет: Хрватска, Марија Бистрица,
Бистрички Лаз

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 18,5 cm

Опис: Од кленовог дрвета. Десна страна
има четири, а лева три отвора „вртине” за
одабирање тонова. Украшена је са неколико
мотива „ужежених” усијаном жицом.

Историјат: без података

Инв. бр. 3135

Двојнице

Локалитет: источна Босна, чајнице, Ацићи

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 26 cm, ширина 4 cm

Опис: Од јаворовог дрвета. Од средине се рачва у две цеви. Десна има четири, а лева три отвора. Није украшена, али са десне стране пише „МАКСО“, а са леве „ШУБАРА“. Израђују их чобани. Натпис на свирали је име и презиме власника.

Историјат: Купљене су од чобанина Максе Шубаре, 1934. године. Двојнице су у другој половини 20. века ретко употребљаване, али су биле познате широм земље.

Инв. бр. 3136

Двојнице

Локалитет: Србија, Драгачево, Гуча, Рогача

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22,5 cm, ширина 4 cm

Опис: Од јаворовог дрвета; десна цев има три, а десна четири отвора. Свирала је једноставна, без украса.

Историјат: Сличне двојнице израђују самоуки сељаци и продају на пијаци у Чачку и Гучи.

Двојнице су у другој половини 20. века ретко употребљаване, али су биле познате широм земље.

Инв. бр. 3137

Двојнице

Локалитет: Македонија, Скопје

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво шимшира

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 24,6 cm,
ширина 3,5 cm

Опис: Од шимшировог дрвета, врло једноставно, без наглашених цеви, као на многим другим инструментима ове врсте. Десна цев има пет отвора за одабирање тонова, „дубке”. Лева цев има са стране један врло мали и један већи отвор, „гланике” (гласнике). Отвори за одисање испод писка зову се „прозоти”. Украшене су „шаркама” (шарама) у облику полукругова „перглом” (врста алата).

Историјат: Направио Вељко Јањевић из Скопја. Двојнице су у другој половини 20. века ретко употребљаване, али су биле познате широм земље.

Инв. бр. 3138

Двојанка

Локалитет: Бугарска, Пирин планина

Период: непознато

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 30,8 cm, ширина 3,3 cm

Опис: Од букове дашчице, једноставне израде. Десна цев има пет отвора за одабирање тонова, на левој цеви се налази само једна, и то са стране, при дну. Украса нема.

Историјат: без података

Инв. бр. 3139

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Самобор, Микуш

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 30 cm, ширина 3,6 cm

Опис: Од кленовог дрвета, једноставне израде. Десна цев има пет отвора за одабирање тонова, а лева их уопште нема. Украшена је са неколико попречних линија повучених усијаном жицом.

Историјат: без података

Инв. бр. 3140

Тројнице

Локалитет: Хрватска, Марија Бистрица,
Бистрички Лаз

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 32,2 cm, ширина 7 cm

Опис: Од јаворовог дрвета. Састоји се од три цевчи начињене у једном комаду дрвета, као и двојнице. Десна цев има четири, средња три отвора за одабирање тонова, док их лева уопште нема. Украшене су, као и све свирале из овог краја, шарама изведеним усијаном жицом. Редак су инструмент.

Историјат: без података

Инв. бр. 3141

Шупељка

Локалитет: Србија, Београд, Винча

Период: 1913. година

Материјал: гвожђе

Начин израде: комбинована техника

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Једноставна цев без украса. На предњој страни девет отвора за пребирање тонова. Две веће су ближе отвору у који се дува, осталих седам су једнаки међусобно, за пребирање тонова. Лабијални инструмент без писка.

Историјат: Мајстор непознат, а вероватно је направљена у време кад је и откупљена. Сличне свирале су реткост и представљају изузетке и покушаје да се овај инструмент направи и од метала.

Инв. бр. 3142

Ђурликалица (део)

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 11 cm

Опис: Од јаворовог дрвета с проширеном главом у којој се налази писак. Украшена је резбареним шарама распоређеним у појасевима око свирале. Сачувани део има само главу с писком и отвором за одисање и део тела свирале.

Историјат: без података

Инв. бр. 3470

Свирала

Локалитет: Србија, Ресава, Деспотовац,
Липовица

Период: 1910. година

Материјал: дрво трешње

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 37, 5 cm

Опис: Једноставна цев од трешњевог дрвета.
Украшена навојима жице између отвора за
пребирање тонова. Инструмент има са предње
странице шест отвора за пребирање тонова.
Лабијални инструмент са писком, са равно
засеченим писком.

Историјат: Рад домаћих мајстора. У више села
у Ресави било је појединаца који су израђивали
свирале, па их поклањали или продавали.
Предмет је израђен око 1910. године.

Инв. бр. 3617

Цевара

Локалитет: Србија, Сврљиг, Округлица

Период: 1965. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: бушење

Димензије: дужина 70 cm

Опис: Цевара је врста свирале, од јасеновог дрвета. Цеваре су израђиване и од јаворовог дрвета, а најбоље су од „шљиве зимовке”. Цев цеваре је дуга 70 cm, на њој се налази пет отвора за пребирање тонова, уместо седам, јер мајстор не прави отворе за трећи прст леве и десне руке, као ни за палац позади. На врху је писак са „душником” и „кладенцом”, а на доњем крају је проширени део „чашин”. С предње стране су три „гласника”, са задње стране, изнад „чашина” један гласник, укупно четири „гласника”. Свирач при свирању поклапа кладенац доњом усном „колико треба”, да би добио „прави глас”.

Историјат: Цевару је направио Богомир Живадиновић, рођен 1908. године у селу Округлици, 1965. године. На цевари се свирало у Источној Србији до осамдесетих година 20. века.

Инв. бр. 3618

Цевара

Локалитет: Србија, Сврљиг, Округлица

Период: 1965. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: бушење

Димензије: дужина 75 cm

Опис: Цевара је врста свирале, дувачки инструмент, од јасеновог дрвета. Цеваре се праве и од јаворовог дрвета, а најбоље су од „шљиве зимовке”. Цев цеваре је дуга 70 cm, на њој се налази пет отвора за пребирање тонова, уместо седам, јер мајстор не прави отворе за трећи прст леве и десне руке, као ни за палац позади. На врху је писак са „душником” и „кладенцом”, а на доњем крају је проширени део „чашин”. С предње стране су три „гласника”, са задње стране, изнад „чашина” један гласник, укупно четири „гласника”. Свирач при свирању поклапа кладенац доњом усном „колико треба”, да би добио „прави глас”.

Историјат: Цевару је направио Богомир Живадиновић, рођен 1908. године у селу Округлици, 1965. године. На цевари се свирало у Источној Србији до осамдесетих година 20. века.

Чобанска
свирка (цевара),
непознат
извођач,
Бурдимо
(сврљински
крај).
Снимио
Драгослав
Девић

Инв. бр. 3620

Дромбуље, „дрнбољ”

Локалитет: Србија, Сврљиг, Бурдимо

Период: 1965. година

Материјал: гвожђе

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 5,5 cm крацима, обим 3,5 cm

Опис: Дромбуље су израђене од гвожђа које је савијено у круг тако, да се два дела додирују, а затим пружају у два крака, који су размакнути за ширину челичне полуге. Челична опруга је учвршћена у кружном делу, док је на другом крају слободна и савијена. На дромбуљама се добија мелодија на тај начин што се краци наслањају на зубе, а руком се повлачи полуга.

Историјат: Израдио је Миле Алексић 1965. године. На овом инструменту се свирало у целој Србији у 20. веку, до осамдесетих година све ређе.

*Тудорка (дрнд/
дромбуље),
Драгослав
Константиновић
(1934), Уровица
(Кључ).*

Инв. бр. 4574

Сопела мала, „тонка сопела”

Локалитет: Хрватска, Истра, Крк, Гостињац

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора

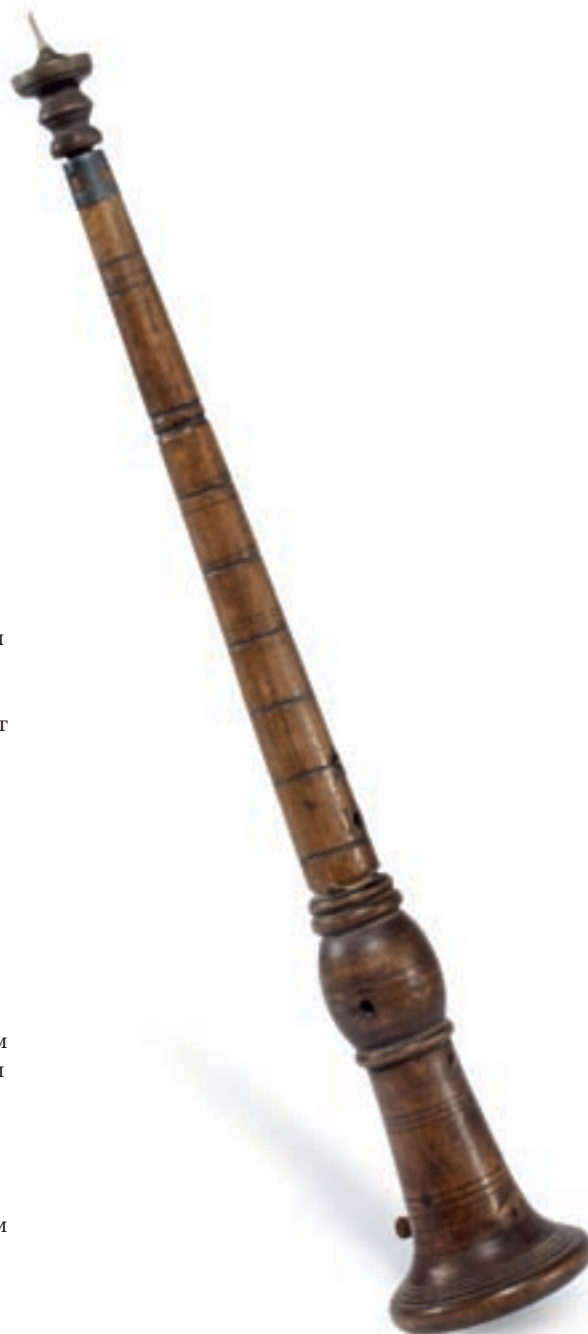
Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: 44 cm

Опис: Народни дувачки инструмент типа обое, са писком од два језичка. Састоји се од четири дела: доњи део у виду трубе, „крило”, начињено је од јаворовог дрвета. При дну има отвор „лукњицу” са клином „кљинчићем” који служи за затварање појединих отвора приликом усаглашавања, „штимовања” две сопеле, као и за придржавање „шпулета” са писком кад се не свира. Цев „цив”, „прибираница” је од шљивовог дрвета. На њој је шест „лукњица” за извођење мелодије, по три на одређеном растојању.

Украсене су концентричним круговима, а на врху је оловни прстен који чува цев од пуцања. „Шпулет” у виду калема има бакарни „рам”, цев на коју се ставља „писк”, а која делом улази у цев „прибираницу”. „Писки” су од барске трске, трстике. Меки део трске се очисти и додатно издуби. Две четвртине трске се спајају тако, да у средини остаје отвор за пролаз ваздушног стуба. Трска се везује концем и лепи обућарском смолом. На сопелима свирају младићи и старији људи. Зову их сопац (множ. сопци). Велика сопела прати мелодију.

Историјат: Направио је Винко Трубић из Гостињца на Крку. Инструмент је био у употреби у другој половини 20. века, али је мали број оних који су у то време знали да га направе и на њему свирају. Највише се употребљавао на острву Крку и осталим Кварнерским острвима.

Инв. бр. 5573

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Далмација, Солин

Период: 19. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, дуборез

Димензије: дужина 38,5 cm

Опис: Направљене од јаворовог дрвета. Састоје се од две цеви које су у доњем делу растављене. Горњи део богато је резбарен геометријским орнаментима, истиче се орнамент у облику слова Х. Имају два гласника, на левој цеви су три отвора, а на десној четири отвора за одабирање тонова.

Историјат: Купљене су 8. септембра 1887. године у Солину, а Музеју их је поклонио Ђорђе Ђ. Стратимировић 1935. године.

Инв. бр. 5574

Двојнице

Локалитет: БиХ, Змијање, Мркоњић Град,
Потоци

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, дуборез

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета. Састоје се од две цеви које су у доњем делу растављене. Имају два гласника, на левој цеви три, а на десној четири отвора за одабирање тонова. Предња страна је резбарена геометријским орнаментима.

Историјат: без података.

Инв. бр. 5575

Свирала Славић

Локалитет: Хрватска, Лика, Госпић, Лички
Рибник

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 54 cm

Опис: Направљена од јаворовог дрвета и
резбарена у горњем делу. Писак заравњен
и нешто шири од цеви. Има шест отвора за
одабирање тонова са плитким удубљењима за
прсте.

Историјат: без података.

Инв. бр. 5576

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета и украшене су разноврсним дуборезним орнаментима. Дуборез је ситан, геометријски. На средини је урезан грб Краљевине Југославије с натписом изнад и испод „Живи Југославија”. На полеђини усијаном жицом написано је Миле Ракита. Спреда су два гласника и на левој цеви три, а на десној четири отвора за одабирање тонова.

Историјат: без података.

Инв. бр. 5582

Билбил

Локалитет: Србија, Метохија, Ћаковица

Период: 1950. године

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 27,5 cm

Опис: Једноставна цев од кленовог дрвета, украшена на четири места навојним урезима, а између су цветни орнаменти. Лабијални инструмент са косо засеченим писком. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова.

Историјат: Овакве предмете су израђивали сами сељаци који дељу кашике, а на њима су углавном свирала деца и млађи људи, чобани. Набављен је 1956. године, када је вероватно и направљен.

Инв. бр. 5583

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 73 cm

Опис: Цилиндрична цев са оба краја отворена. На горњем делу инструмента са предње стране постоји седам, а са задње стране два отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: без података

Езија
(два кавала),
Ангеле
Димовски
и непознат
пратилац,
Македонија

Инв. бр. 5584

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, комбинована техника

Димензије: дужина 65 cm

Опис: Цилиндрична цев са оба краја отворена. На горњем делу инструмента са предње стране постоји седам, а са задње стране два отвора за одабирање тонова, свирање, а на доњем делу су три отвора „гласнице”. Орнаментисана је ножем и усијаном жицом.

Историјат: без података

Инв. бр. 5586

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Пећ, Раушићи

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 72 cm

Опис: Цилиндрична цев са оба краја отворена. На горњем делу инструмента са предње стране постоји седам, а са задње стране два отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Богато орнаментисан геометријским мотивима. Орнаменти се постижу плитким урезима. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Направио је Рустем Ариф, око 1947. године.

Инв. бр. 5587

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Пећ, Раушићи

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 72 cm

Опис: Цилиндрична цев са оба краја отворена. На горњем делу инструмента са предње стране постоји седам, а са задње стране два отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора гласнице. Богато орнаментисан инструмент геометријским мотивима који се постижу плитким урезима. Лабијални инструмент без писка.

Историјат: Направио је Рустем Ариф, око 1947. године.

Инв. бр. 5588

Двојнице

Локалитет: Босна и Херцеговина

Период: непознат

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 24 cm

Опис: Двојнице су направљене од шљивовог дрвета, једноставне су, украшене само са неколико двојних унакрсних правих линија. Писак је затесан, на предњој страни су отвори за одабирање тонова, на десној четири и на левој три. На десној цеви наспрам првог отвора одозго налази се на задњој страни један отвор који се затвара палцем.

Историјат: без података

Инв. бр. 5589

Свирала

Локалитет: Србија, Таково, Горњи Милановац,
Шарани

Период: 1905. година

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење, намотавање

Димензије: дужина 56,5 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета, богато украшена жицом. Жица је навијена око цеви у шеснаест прстенова, између којих је уметнута у дрво тордирана жица. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Направио је мајстор Богојевић из села Кикојевац (Кнић, Крагујевац). Овакве свирале нису у употреби од 1905. године. јер су их потиснули кларинети, „кланети”.

Инв. бр. 5614

Шупељка

Локалитет: Македонија, Скопље

Период: 20. век

Материјал: бивољи рог

Начин израде: комбинована техника

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Инструмент од бивољег рога. Украшен је концентричним круговима, таласастим линијама и малим кружићима. Сви украси су обојени „сребрном” бојом.

Историјат: Овакве свирале израђују мајстори у Скопљу.

Инв. бр. 5615

Двојнице

Локалитет: Србија, Качер Шумадијски, Љиг,
Моравци

Период: 20. век (прва половина)

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бојење

Димензије: дужина 26 cm

Опис: Направљене од шљивовог дрвета. Углавном на њима свирају чобани. Премазане су црвенкастом масном бојом. На предњој страни имају изрезбарену цветну шару, која се састоји од једне велике розете из које се развијају две мале са страна и једна већа у средини. Полеђина свирале и стране украшене су малим бројним полукружним изрезима. Лева цев има четири, а десна три отвора за одабирање тонова.

Историјат: Направио их је Живојин Симић, у време откупа инструмента стар 24 године. Двојнице су откупљене 1947. године.

Инв. бр. 5616

Кавал свирка

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен

Период: непознат

Материјал: дрво смреке

Начин израде: тесање

Димензије: дужина 23 cm, ширина 3 cm

Опис: Двојнице су направљене од смрековог дрвета. Једноставне су и без украса. Писак је затесан, а напред су отвори за одисање „дворци”. На десној цеви је шест отвора за одабирање тонова на предњој страни. Лева цев има само један отвор, и то са стране.

Историјат: без података

*Шумадинка
(двојке), Јован
Петровић
(1938), Темска /
пиротски крај).
Снимила
Катарина
Кнежевић*

Инв. бр. 5617

Двојнице

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Зајечар

Период: 20. век (почетак)

Материјал: дрво дрена

Начин израде: бушење, тесање

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Израђене су од дренавог дрвета и немају украса. Ивице су заобљене, а по средини су олучене. Писак је сасвим мало затесан унапред. Отвори за одих „дворци” са бридом налазе се на задњој страни. На десној цеви је шест отвора за одабирање тонова, а на левој само једна и то са стране при крају цеви. На задњој страни налази се уски испуст дужине 4,3 cm.

Историјат: без података

Инв. бр. 5618

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен

Период: непознато

Материјал: дрво смреке

Начин израде: бушење, тесање

Димензије: дужина 21,5 cm

Опис: Направљене су од смрековог дрвета, четвртастог облика и без украса. Писак је затесан према задњој страни, а отвори за одих „дворци” са бридом налазе се с предње стране. На десној цеви је шест отвора за одабирање тонова, а на левој само један, и то са стране при крају цеви.

Истроијат: без података

Инв. бр. 5619

Свирке

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина,
Шипово, Брђани

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење,
бушење

Димензије: дужина 68 см, дужина
гудала 56 см

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета и богато изрезбарене с предње стране. Орнаменти су геометријски, највише је правих линија, уреза. На задњој страни је урезано: Пане Кунић Брђани. Писак је затесан према задњој страни, а отвори за одих са бридом налазе се на предњој страни. На десној цеви је четири, а на левој три отвора за одабирање тонова.

Историјат: Градио је Пане Кунић око 1900. године.

Инв. бр. 5620

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 28,5 cm

Опис: Направљене су од буковог дрвета, а предња страна је богато украшена врло плитком резбом. Орнаменти су геометријски, цик-цак и праве линије. Писак је затесан према задњој страни, а напред су отвори за одих „дворци”. На десној цеви су четири, а на левој три отвора за одабирање тонова са дубоким улегнућима за прсте.

Историјат: без података

Инв. бр. 5621

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 28 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета, а предња страна је богато украшена плитко урезаним мотивима. Орнаменти су геометријски углавном изведени правим линијама. Писак је затесан према задњој страни. „Дворци”, отвори за одих, су напред. Десна цев има четири, а лева три отвора за одабирање тонова, са улегнућима за прсте. На задњој страни има урезана слова Г. Г.

Историјат: без података

Инв. бр. 5622

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 24 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета, а предња страна је богато украшена плитким резбареним шарам. Писак је затесан према задњој страни, а „дворци”, отвори за одих, са бридом су напред. На десној цеви су четири, а на левој три отвора за одабирање тонова. На задњој страни је урезано име: БОЖО МИТРИЋ.

Историјат: без података

Инв. бр. 5623

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 32,3 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета, а предња страна је украшена плитким резбареним орнаментима. Орнаменти су геометријски праве и косе линије. Писак је засечен према задњој страни, а чепови у писку зову се „жворци“, док се отвори на предњој страни за одих називају „јасила“. Десна цев има четири, а лева три отвора за одабирање тонова, са улегнућима за прсте. На задњој страни урезано је име: Радован.

Историјат: без података

Инв. бр. 5759

Гајде

Локалитет: Србија, Буцак, Сврљиг, Нишевац

Период: 1961. година

Материјал: дрво, овчија кожа

Начин израде: траксовање, штављење

Димензије: дужина меха 50 cm

Опис: Састоје се од „меа“, меха начињеног од овчије коже (овце старе годину дана) и дрвених делова: „чашка“ од „клана“, клена, предак са једним писком је од „базовине“, зове и јасена, „дувак“ са „залипачом“ од јавора, „главина“ је од јавора, гајденица са 2 писка од „шептелије“, кајсије, а бас за гајденицу је од јавора. Техника: пре штављена ошиша се вуна, затим се кожа преврне и усоли заједно са кукурузним брашном. Увијена у трубицу остаје 24 сата, потом се сви отвори везују и утискује се ваздух да се кожа суши. Касније се кожа премазује овчијим лојем.

Историјат: Гајде је направио Радосав Милијић из села Нишевца 1961. године, и то за себе. На њима је свирао на „Пастирском сабору“ у Сврљигу 1966. године.

Инв. бр. 6084

Кланет Кларинет

Локалитет: Србија, Рашка, Јошаничка Бања

Период: непознат

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 57 cm

Опис: Направљен је од јасеновог дрвета, а састоји се од пет делова, који на саставима имају пет алуминијумских прстенова. Делови су: „писка” дужине 6 cm, „гуша” испод писка је проширени део дужине 5,5 cm, горњи део који при крају има три отвора и дуг је 19 cm, доњи део дужине 21 cm има на почетку три отвора и на средини један овални испуст са отвором, на крају је део „дуде” са проширеним отвором као у трубе, дуг је 8 cm, а отвор је пречника 6 cm. Делови се спајају увлачењем једног у други.

Историјат: Података о историјату предмета нема. Слични предмети су се употребљавали у Србији после првог светског рата, до последњих деценија 20. века. Правили су их сами сељаци по угледу на знатно сложенији музички инструмент кларинет.

Врбљанка
(кланет и
бубањ),
Мирослав
Митровић
(1941) и Деспот
Лазаревић
(1930), Средња
Река (Ивањички
Стари Влахи).

Инв. бр. 6085

Кланет Кларинет

Локалитет: Србија, Рашка, Јошаничка Бања

Период: непознат

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 51 cm

Опис: Направљен је од јасеновог дрвета и има делове „писак“, „гуша“ и „дуде“. На горњем делу налази се један отвор са задње стране нешто изнад првог на предњој страни. Сви делови се увлаче један у други, а између горњег и доњег налази се и један алуминијумски прстен. Праве их сељаци по угледу на сложенији музички инструмент кларинет.

Историјат: Података о историјату предмета нема. Слични предмети су се употребљавали у Србији после првог светског рата, до последњих деценија 20. века. Правили су их сами сељаци по угледу на знатно сложенији музички инструмент кларинет.

Инв. бр. 6086

Цевара

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Зајечар,
Велики Извор

Период: непознато

Материјал: дрво јасена

Начин израде: резање, тесање

Димензије: дужина 83 cm, дужина увлаке 76,5
cm

Опис: Направљен од јасеновог дрвета,
једноставан и без украса. Зидови кавала су врло
танки. Писак је заравњен и затворен чепом.
На задњој страни са налази отвор за одих. На
предњој страни од половине кавала наниже
налази се седам овалних отвора за одабирање
тонова. При крају цеви су три отвора: две једна
поред друге и једна изнад њих на растојању
од 4 cm. На задњој страни на средини цеви се
налази један отвор скоро наспрам првог на
предњој страни и још један на средини између
последњег, седмог и првог од три при крају цеви.
Кавал има и дрвену навлаку, једноставну цев
од липовог дрвета, са испустом који има отвор
за провлачење узице, увлака служи за чување
инструмента.

Историјат: без података

Инв. бр. 6087

Кавал

Локалитет: Србија, Косово, Приштина,
Грачаница

Период: 19. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 73 cm

Опис: Цилиндрична цев са оба краја отворена. На горњем делу инструмента су са предње стране седам, а са задње стране два отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Орнаментисан је при врху геометријским орнаментима. Лабијални инструмент без писка.

Историјат: Података о историјату предмета нема. Слични предмети су у употреби на Косову и Метохији, њима је слична цовара из источне Србије.

Инв. бр. 6088

Кавал

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Зајечар,
Велики Извор

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 79 cm и 83 cm

Опис: Једноставна цев без украса. На горњем делу инструмента са предње стране 7, а са задње стране 2 отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Постоје два иста примерка инструмента. Према начину производње тона спада у групу инструмената са равно засеченим писком. Инструменти се чувају у увлаци. Други примерак кавала је нешто дужи, 83 cm. На кавалима се свира у пару.

Историјат: без података

Инв. бр. 6089

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Смаћ

Период: 20. век

Материјал: метал, дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 72 cm

Опис: Цилиндрична цев метална, без украса. На горњем делу инструмента су са предње стране седам отвора, а са задње два отвора за одабирање тонова. На доњем делу инструмента су четири отвора „гласнице”. Постоје два иста инструмента - пар. Инструменти се чувају на дрвеним увлакама.

Историјат: Откупљени у кући Душана Ђекића из Смаћа 1947. године, кад су још били у употреби. Кавали су распрострањени по Косову и Метохији.

Инв. бр. 6090

Кавал

Локалитет: Србија, Косово и Метохија

Период: 19. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 72 cm

Опис: Цилиндрична цев, са плитким урезима на површини, геометријски мотиви. На горњем делу инструмента са предње стране седам, а са задње два отвора за одабирање тонова. На задњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Података о историјату предмета нема. Слични предмети распрострањени су на Косову и Метохији као пастирски инструменти.

Инв. бр. 6092

Гајденица

Локалитет: Македонија, Прилеп

Период: непознато

Материјал: дрво шимшира, бивољи рог

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Инструмент је направљен од шимшировог дрвета и бивољег рога. Састоји се од писка са језичком од трске (недостаје); дела од „зеленике” (шимшировог дрвета), обрађеног на стругу и украшеног прстенастим урезима; „кокала”, савијене рожнате цеви. На дрвеном делу, с предње стране налази се мали отвор званa „дупка” са „цевком”, коју зову и „мрморца”, јер њоме мрморе, трепере, при свирању. Испод мрморца на дрвеном делу су четири и на рожнatom два отвора за одабирање тонова. Насупрот мрморцу је отвор за „палец” (палац). При крају кокала са леве стране налази се отвор „гласник”. У сурлу свирају чобани. Она је саставни део и гајди.

Историјат: „Свирајкари” или „сурлације” су специјални мајстори за израду народних инструмената у Македонији. У Прилепу је било седам таквих радионица 1927. године. Занат се обично преносио са оца на сина. Ови мајстори мисле за себе да су најстарије занатлије у Македонији. Неки од ових мајстора из Прилепа преселили су се у Скопје. Производе су продавали и у Србији, нарочито у околини Врања и Ниша.

Инв. бр. 6093

Дипле

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Плива

Период: непознато

Материјал: дрво букве

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 18 cm

Опис: Дипле су начињене од буковог дрвета. Састоје се од две цеви пробушене у једном комаду дрвета. Горњи крај је нешто шири, има прстенасти испуст испод којег је украс, добијен урезивањем, цик-цак. Горња страна је равно засечена и има два отвора у које се стављају пискови са језичком од зовина дрвета. На предњој страни има шест удубљења за прсте. Десна цев има шест отвора, а лева само једну, за одабирање тонова. При дну, на обе цеви, са стране налази се по један отвор. У дипле свирају чобани. Дипле се стављају и на гајде.

Историјат: Поклонио Душан Малеш пред други светски рат.

Инв. бр. 6094

Дипле

Локалитет: Србија, Крушевачка Жупа,
Александровац, Суботица

Период: непознат

Материјал: дрво зове

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Свирала је направљена од зовиног дрвета и веома је просте израде. Састоји се од цеви са шест отвора за тонове и писка са језичком. Цев је мало повијена. Пастирски је инструмент.

Историјат: Инструмент је направио и на њему свирао Душан Рилак, рођен 1914. године. По предању ову врсту инструмента донели су Црногорци насељени средином 19. века. Ових Црногораца има највише насељених у Шљивову код Александровца.

Инв. бр. 6095

Дипле

Локалитет: Србија, Топлица, Куршумлија, Мрче

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: зова (обзовка)

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Инструмент је направљен од зове (обзовке). Једноставне је израде и без украса. Састоји се од цеви - дипле и писка са језичком који се уметне у грлић. На предњој страни има шест четвртастих отвора за тонове. На крају цеви је отвор нешто шири и цев је зарезана са спољне стране. на оваквим инструментима свирају чобани.

Историјат: Дипле је направио Добросав Мијатовић као дечак од седам година.

Коло
(карабљица),
Крстивоје
Суботић
(1924-2004),
Осеченица,
(Колубара).

Инв. бр. 6096

Свирала од зове

Локалитет: Србија, Расина, Крагујевац, Велика
Сутубина

Период: 20. век

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 26 cm

Опис: Једноставна цев од зовиног дрвета, без
украса. Има пет отвора за пребирање тонова.
Лабијални инструмент без писка. Дечји
инструмент.

Историјат: Направио Станоје Стевановић из В.
Сутубине, као дечак.

Инв. бр. 6097

Сопела вела

Локалитет: Хрватска, Далмација, Крк, Гостињац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора и јасен

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 61,5 cm

Опис: Направљена је од јасеновог и јаворовог дрвета. Састоји се од четири дела који се настављају један на други. То су: писак са два листића од танко отесане трске; „шпулет“, део у који се углављује писак; „карабе“ или „пребиралица“, средњи део облика цеви на коме су „шкујице“, отвори, и „крило“ облика трубе направљено је од јаворовог дрвета. Поред велике, „веле“ сопеле, постоји и мала. Обично свирају по два свирача, сопца. Сопци су одрасли људи.

Историјат: Инструмент је направио Винко Трубић 1935. године, тада стар око 20 година, иначе свирач. Када је био казивач, 1966. године, још увек је свирао, чак истовремено на велику и малу сопелу. Овај инструмент распрострањен је на Кварнерским острвима, а највише на Крку.

Инв. бр. 6098

Сопела вела

Локалитет: Хрватска, Далмација, Крк, Гостињац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 57,5 cm

Опис: Направљена је од јаворовог дрвета са више прстенастих уреза на целом инструменту. састоји се из четири дела који се настављају један на други. То су: писак (недостаје) са два листића од танко отесане трске; „шпулет“, део у који се углављује писак; „карабе“ или „пребиралица“, средњи део облика цеви на којем су „шкујице“, отвори за тонове, и „крило“, завршни део који се шири у облику трубе. Свирачи на сопелама, сопци, обично су одрасли људи. Поред велике, „веле“, постоји и мала, „тонка“ сопела. Обично их свирају по два свирача, сопца, један на малу, а други на велику.

Историјат: Инструмент је направио Винко Трубић 1935. године, тада стар око 20 година, иначе свирач. Када је био казивач, 1966. године, још увек је свирао, чак истовремено на велику и малу сопелу. Овај инструмент распрострањен је на Кварнерским острвима, а највише на Крку.

Инв. бр. 6099

Сопела мала или танка

Локалитет: Хрватска, Далмација, Крк, Гостињац

Период: 20. век (права половина)

Материјал: дрво јавора и јасен

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 44 cm

Опис: Направљена је од јаворовог и јасеновог дрвета и има више прстенастих уреза. Састоји се од четири дела: писка (недостаје) од два танко отесана листића трске; „шпулета”, дела у који се углављује писак; „карабе” или „прабиралице” од јасеновог дрвета, средњег дела облика цеви са шест „шкујица”, отвора за тонове, и „крила” од јаворовог дрвета, завршног дела који се шири у облик трубе. Сопци су обично одрасли људи и свирају обично по двојица, један у велику, а други у малу.

Историјат: Подаци о историјату нису записани, али је инструмент вероватно такође направио Винко Трубић 1935. године.

Инв. бр. 6100

Кавал

Локалитет: Македонија, Полог, Гостивар

Период: 19. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 78 cm

Опис: Једноставна цев, украшена геометријским мотивима, плитким урезима. Лабијални инструмент без писка. Инструмент има седам отвора спреда и два отвора позади за одабирање тонова као и три отвора на доњем делу инструмента, „гласнице”.

Историјат: без података

Инв. бр. 6101

Пиштаљка Фућкало

Локалитет: Хрватска, Подравина, Лепоглава

Период: 1959. година

Материјал: дрво врбе

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 13 cm

Опис: Направљена од врбовог дрвета „леса” у облику стилизоване птице. На задњем крају, на репу, је писак „писк”, „пишћало”. На леђима птице је „рупка за приударење прстом”.

Инструмент је обојен жутом воденом бојом, а шаре су изведене зеленом и црвеном. Шаре се праве „пензлом”, четкицом. Овакве пиштаљке свирају деца, а продају се на пијацама.

Историјат: Пиштаљку је направио Милан Грбанић, из Лепоглаве 1959. године. Израдом пиштаљки баве се многи сељаци и продају их по суседним селима и градовима. У слободним часовима израђују ове пиштаљке. Овај примерак је купљен у Птују за 50 динара.

Инв. бр. 6102

Пиштаљка Фућкало

Локалитет: Хрватска, Подравина, Лепоглава

Период: 1959. година

Материјал: дрво врбе

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 15 cm

Опис: Направљена је од врбовог дрвета „леса” у облику стубића чије су ивице засечене. Има писак и две „рупке за одговарање гласа”. Инструмент је обојен жутом бојом, а шаре су изведене зеленом и црвеном. На овакве пиштаљке свирају деца, а продају се на пијацама.

Историјат: Пиштаљку је направио Милан Грбанић из Лепоглаве, 1959. године. Израдом пиштаљки баве се многи сељаци и продају их по суседним селима и градовима. У слободним часовима израђују ове пиштаљке. Овај примерак је купљен у Птују за 50 динара.

Инв. бр. 6103

Пиштаљка пишћала

Локалитет: Хрватска, Загорје

Период: 20. век

Материјал: дрво граб

Начин израде: резање, пробијање

Димензије: дужина 13 cm

Опис: Направљена је од грабовог дрвета у облику стилизоване птице. Украшена је зарезима који истовремено означавају и поједине делове тела. Писак је на репу, а један отвор на леђима. Отвор за одих је испод кљуна. На оваквим пиштаљкама пиште деца јер се на њој не могу добити мелодије.

Историјат: Ова пиштаљка је направљена у Загорју, у Хрватској, а откупљена је на пијаци „Каленићево гумно” у Београду.

Инв. бр. 6339

Окарина

Локалитет: Србија, Темнић, Варварин

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, глеђосање

Димензије: дужина 10,2 cm, обим 11 cm

Опис: Направљена од глине, неправилног облика, са испустом на задебљалом делу. Овај испуст је заправо писак. На предњој страни има осам округлих отвора за тонове, а на задњој само три. Глеђосана је црном бојом.

Историјат: без података

Инв. бр. 6340

Окарина

Локалитет: Србија, Темнић, Варварин

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, глеђосање

Димензије: дужина 10 cm, обим 11 cm

Опис: Направљена је од печене глине, неправилног облика, са испустом на задебљалом делу. На предњој страни има осам отвора за тонове, а на супротној само три. Глеђосана је црном бојом.

Историјат: без података

Инв. бр. 6341

Окарина

Локалитет: Србија, Лужница, Бабушница,
Завидинце

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење

Димензије: дужина 15 cm

Опис: Направљена је од глине, неправилног облика, дугуљаста. На проширеном крају има испуст са писком. На предњој страни је седам отвора за тонове, а на супротној само три. Врло је једноставна и неглеђосана.

Историјат: без података

Инв. бр. 6342

Двојанке

Локалитет: Србија, Лужница, Бабушница,
Љуберађа

Период: друга половина 20. века

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 23,3 cm

Опис: Двојнице су направљене од шљивовог дрвета, премазане ланеним фирнајсом и без украса. Састоје се од паралелопипедног комада дрвета кроз који су пробијене уздужно две паралелне цеви. При врху је затесана и има два писка. На десној цеви има шест отвора за одабирање тонова и све су на предњој страни. Лева цев има само један отвор при дну и то са стране. Праве их чобани и на њима свирају.

Историјат: Овакве двојнице праве чобани, овај примерак је вероватно направљен 1956. године, кад је и откупљен. Двојнице су распрострањене у источној Србији, Македонији, косовскометохијској области и Албанији. У другој половини 20. века су ретко израђиване.

Инв. бр. 6343

Двојнице

Локалитет: Босна и Херцеговина

Период: непознат

Материјал: дрво орах

Начин израде: дељање, резбарење, занатски рад

Димензије: дужина 32,2 cm, ширина 4,5 cm

Опис: Направљене су од ораховог дрвета. Рад су занатлије, али су направљене по угледу на оне које се израђују на селу. Богато су изрезбарене геометријским орнаментима. Десна цев има четири, а лева три отвора за одабирање тонова.

Историјат: без података

Инв. бр. 6344

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: непознат

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета, богато резбарене геометријским шарама. Десна цев има четири, а лева три отвора за одабирање тонова. Чобански инструмент.

Историјат: без података

Инв. бр. 6345

Пиштаљка

Локалитет: Србија, Подибар, Врњачка Бања

Период: 1965. година

Материјал: глина

Начин израде: печење, глеђосање, занатски рад

Димензије: дужина 10,5 cm

Опис: Направљена је од глине у облику птице. На леђима има испуст, писак. Глеђосана је и печена. Ове пиштаљке продају се као дечја играчка, на њима може само да се пишти.

Историјат: Пиштаљка је направљена у грнчарској радионици Милована Стојановића («МИСА») у Врњачкој Бањи.

Инв. бр. 6346

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Далмација

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, резбарење, бушење

Димензије: дужина 27,8 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета. У доњем делу цеви су размакнуте. На обе цеви се налази по четири отвора „гласнице” за одабирање тонова. Вероватно на левој цеви треба да се воском затвори први отвор одозго, тако да остану само три. Врло су мало резбарене и то само цик-цак орнаментом.

Историјат: Сличне свирале су распрострањене у Босни и Далмацији. Десна цев има четири, а лева три отвора. У другој половини 20. века су се двојнице највише израђивале као сувенири и продавале у туристичким местима широм Југославије, највише у Далмацији.

Инв. бр. 6347

Зурла Зурна

Локалитет: Македонија, Скопје

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора, шимшир, трска, бакар

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина 59 cm

Опис: Направљена је од јаворовог дрвета у облику трубе. Горњи тањи део који се вади назива се „славец” и израђује се од шимшировог дрвета. Испод овога је прстен од црне кости украшен уметнутим калајем „шаркама”. Писак са два језичка од трске углављен је у бакарну цевчицу која има на средини једну округлу плочицу, овај део се зове „медник” (од мјед). Доњи проширени део назива се „чанак”. Отвори на чанку називају се „гласници”, а на телу зурле „рупе”, које служе за одабирање тонова.

Историјат: Инструмент је направио Вељко Јовановић у Скопљу. Он је мајстор за израду зурли и других инструмената. Овај примерак је вероватно направљен 1927. године, кад је и откупљен за Музеј. На зурле се свирало у току друге половине 20. века, нарочито у Македонији, на Косову и Метохији.

*Македонско оро
(зурле уз пратњу
инструменталног
ансамбла),
Македонија.
Извођач
Гоце
Димовски*

Инв. бр. 6348

Зурла Сурла

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен

Период: непознато

Материјал: дрво јавора

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина 58,5 cm

Опис: Направљена је од јаворовог дрвета у облику трубе. На средини металног дела писка налази се већи метални новац. На предњој страни је десет отвора, а са сваке стране у доњем делу су по два и један позади. Инструмент употребљавају Цигани за свадбе и друге свечаности. Назива се и „циганска сурла”. Понекад су је давали у најам на извесно време другим свирачима.

Историјат: Откупљена је од Невзапа Селима из Призрена, свирача. Он ју је употребљавао 7 година.

Инв. бр. 6349

Дипле

Локалитет: Србија, Топлица, Куршумлија,
Штава

Период: непознато

Материјал: дрво јова

Начин израде: дељање

Димензије: дужина цеви 16 cm, писка 4 cm

Опис: Направљена је од јововог дрвета. Састоји се од цеви са шест четвртастих отвора и писка са језичком који се ставља у цев. Инструмент је једноставан и без украса.

Историјат: Нема података о историјату предмета. Слични инструменти и истог типа били су распрострањени по скоро целој бившој Југославији.

Инв. бр. 6350

Дипле

Локалитет: Србија, Лепеница, Крагујевац,
Велика Сугубина

Период: 1960. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: дељање

Димензије: дужина цеви 21 cm, писка 7,2 cm

Опис: Направљене од зовиног дрвета. Састоји се од цеви са шест отвора за тонове и писка са језичком. Чобански инструмент.

Историјат: Правили су их дечаци у пролеће. Овај предмет је направљен 1960. године, а поклонио га је Станоје Стевановић из Велике Сугубине.

Инв. бр. 6351

Карабе сложене

Локалитет: Србија, Банат, Сечањ, Јаша Томић

Период: друга половина 19. века

Материјал: трска, кукурузна шаша

Начин израде: дељање

Димензије: дужина цеви 30 и 22,5 cm,
пискови 9,1 и 9,8 cm

Опис: Направљене су од трске. Десна цев је дужа, без отвора и на крају има „рог“, заглавак кукурузне шаше, постављен у облику луле. Лева цев је краћа и на њој се налазе четири отвора за тонове. Свака цев има свој писак. Трске су међусобно повезане узицом. Краћа цев служи за добијање мелодије, а дужа за басирање. У карабе су свирали чобани.

Историјат: Овакве инструменте правили су у другој половини 19. века чобани овчари од трске из ритова. Постоји и изрека „лако је ђаволу да свира у карабу, кад живи у риту“. У карабе нарочито много се свирало око Панчева.

Инв. бр. 6352

Карабе банатске

Локалитет: Србија, Банат, Панчево

Период: 1946. година

Материјал: трска

Начин израде: дељање

Димензије: дужина цеви 31,3 и 18,5 cm, писак 6,3 cm

Опис: Направљене су од трске, а састоје се од две цеви. На једној је само један отвор, са цевима и писак уједно. Друга цев је краћа и има пет четвртастих отвора за тонове и одвојен писак. Карабе су инструмент за почетнике, да би се касније прешло на гајде, оне служе за учење. У карабе се свира на мањим поселима, рогљевима и где коло игра. Паве се од трске и „будзове” са писковима од трске, и то у свако доба године.

Историјат: У другој половини 20. века је овакав инструмент ретко био у употреби, био је распрострањен највише у Банату. Овај примерак је вероватно направио Добривоје Љанков, гајдаш, 1946. године, кад га је поклонио Музеју.

Инв. бр. 6353

Дипле

Локалитет: Црна Гора, Подгорица, Голубовци

Период: 20. век

Материјал: трска, рожина

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 18 cm, пискова 4 cm

Опис: Састоје се од три дела, два писка са језичком, две цеви од трске и рожаног завршетка у облику трубе. На цевима од трске има по пет отвора (гласница) за тонове. У цеви су углављени пискови, а цеви су стављене у ужи отвор рога. Ивица рога ситно је на зубљена. Дипле израђују чобани и на њима свирају.

Историјат: Распрострањене су само у Црној Гори.

Инв. бр. 6354

Дипле зарамане

Локалитет: Црна Гора, Бар

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво

Начин израде: трска, говеђи рог

Димензије: дужина 18 cm, пискови 5,5 cm

Опис: Састоје се из три дела, два писка са језичком направљеним од трске, средњи део је од две тршчане цеви паралелено постављене и слепљене воском, а трећи део је од говеђег рога с назубљеном ивицом. На цевима има по пет отвора за тонове. Дипле израђују чобани и на њима свирају кад иду за стоком.

Историјат: Распрострањене су само у Црној Гори.

*Пасићирска
свирка
(дипле),
непознат
извођач,
Црна Гора*

Инв. бр. 6355

Дипле

Локалитет: Црна Гора, Беране, Петњик

Период: 1954. година

Материјал: дрво смреке

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 17 cm, пискови 5,7 cm

Опис: Направљене од смрчиног дрвета. Има две паралелно пробушене цеви са по шест отвора. У сваку цев углављен је по један писак са језичком од „камишовог“ дрвета. Украшене су праволинијским шарама техником сагоревања. Чобански инструмент.

Историјат: Дипле је 1954. године направио чобанин Коста Бабовић из Петњика, рођен 1937. године.

Инв. бр. 6356

Дипле

Локалитет: Црна Гора, Рожаје

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво смреке

Начин израде: дељање

Димензије: дужина 19,5 cm

Опис: Направљена је од смрчевог дрвета, тространог пресека. Кроз тело свирале пробушене су две паралелне цеви са по пет отвора. На местима где су отвори налазе се зарези за прсте. У цеви су углављена два писка са језичком, накнадно додата у Музеју. Шарана је плитким зарезима, праволинијски.

Историјат: Предмет је поклонио проф. Милисав Лутовац 1926. године, вероватно га је тада набавио на терену.

Инв. бр. 6357

Дуде

Локалитет: Хрватска, Бјеловар,
Ждралови

Период: 1960. година

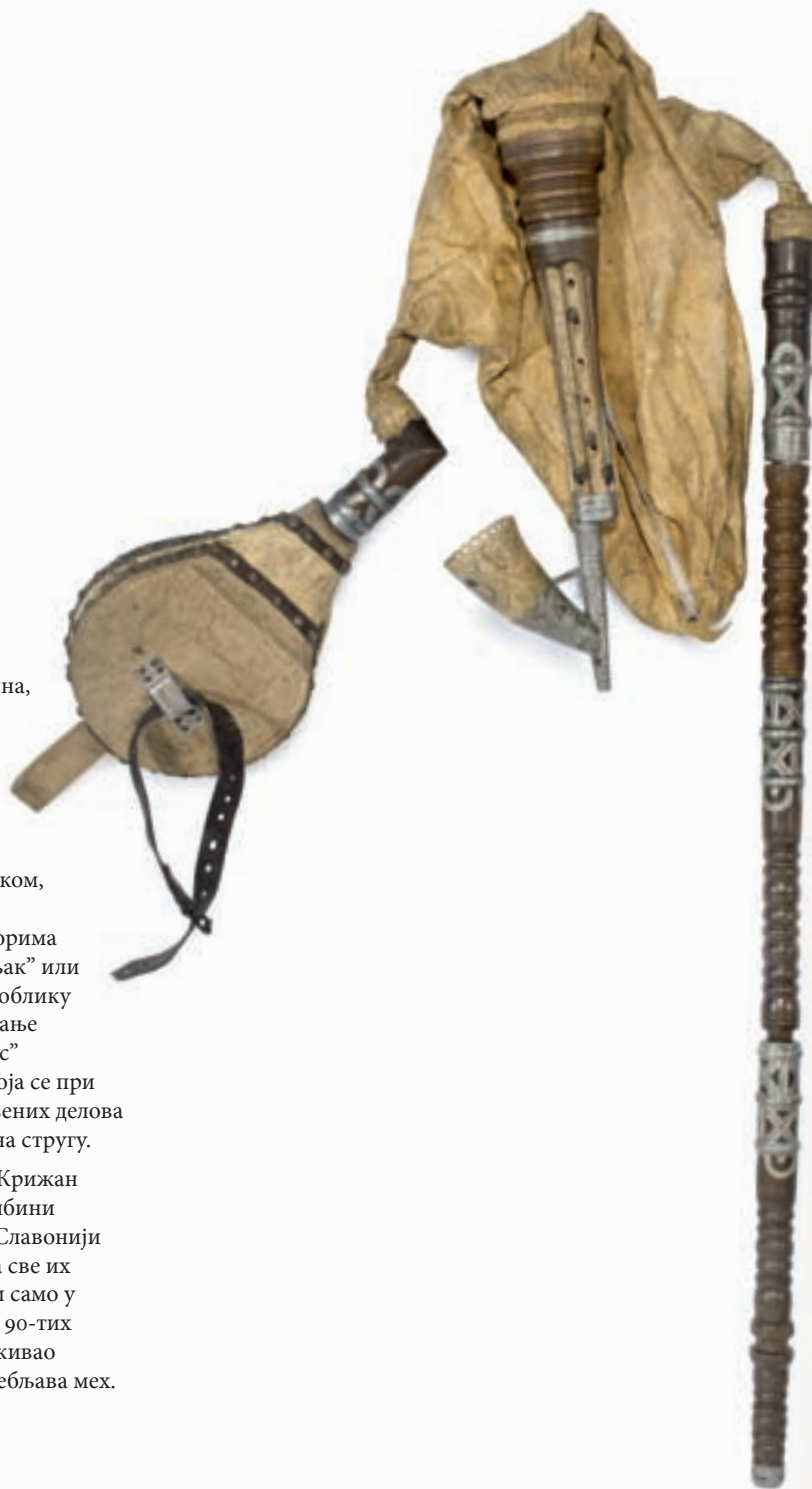
Материјал: дрво шљиве, псећа мешина,
рожина

Начин израде: занатски рад

Опис: Направљене су од псеће
мешине и шљивовог дрвета.

Делови су: мешина, „копањица“, у
којој су смештена три писка са језичком,
у копањицу су углављене цеви од
„мртвог шипка“, дивље руже, са отворима
„пребираљкама“. Трећа цев је „рожњак“ или
„контра“ са рожаним завршетком у облику
луле. Мех „суфра“ служи за утискивање
ваздуха у мешину. „Трубањ“ или „бас“
састављен из три дела је дужа цев, која се при
свирању ставља на раме. Већина дрвених делова
направљена је од шљивовог дрвета на стругу.

Историјат: Дуде је направио Марко Крижан
из Ждралова, 1960. године, по наруџбини
Музеја. Дуде су биле у употреби по Славонији
и Посавини до 1900. године. Од тада све их
је мање и употребљавају се углавном само у
околини Бјеловара и Крижеваца. До 90-тих
година прошлог века ваздух се утискивао
дувањем у мешину, а отада се употребљава мех.

Свайшовац и
коло (гајде),
непознат
извођач,
Србобран
(Банат)

Инв. бр. 6358

Гајде

Локалитет: Србија, Банат, Кикинда, Мокрин

Период: непознат

Материјал: дрво, овчија мешина, сатен

Начин израде: занатски рад

Опис: Направљене су од овчије мешине пресвучене црвеним сатеном и уграђених дрвених делова. Мех се састоји од две дрвене плоче и коже са наборима, на једној плочи је кружни отвор за улазак ваздуха. На доњем делу су „карабе”, двоцевна гајдуница са луластим завршетком, дужине 58 cm. Преко рамена свирача пребацује се „прдаљка”, која на овим гајдама у средњем делу има три међусобно повезане цеви, те се на тај начин добија знатно дужа цев. Ово је новији тип гајди.

Историјат: Израдио Аца Пејаков, мајстор фрула и бивши гајдаш, 1960. године. Продаје по трговима у Банату и другим крајевима Војводине.

Инв. бр. 6359

Гајде

Локалитет: Србија, Врањска Пчиња,
Трговиште, Радовница

Период: 20. век

Материјал: дрво, овчија кожа, рог

Начин израде: траксловање, штављење,
занатски рад

Опис: Направљене су од овчије коже, дрвета и рога. У овчију мешину су уметнуте три „главине“ од рога. У прву је углављена „гајдица“ од дрвета која се завршава рожаним делом „криваком“. На „гајдици“ је 8 отвора, први одозго са доње стране зове се „палченик“, а насупрот овој је „момољачка“. У други је углављен део кроз који се дува у мешину, врх је од метала. Трећа „главина“ је дуга цев из три дела састављена од „рога“, „буцала“ или „дудала“ (део до мешине), затим „средњака“ и „горњака“. Овај део украшен је урезима око цеви и цик-цак резима.

Историјат: Гајде је направио Василије Маринковић из Радовнице, а „гајдица“ је купљена у Прилепу у Македонији. Има и домаћих „гајдица“, али су слабије од ових занатских.

Инв. бр. 6360

Гајде

Локалитет: Србија, Поморавље, Јагодина, Црнче

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво дреновина, буковина, јарећа мешина

Начин израде: занатски рад, траксовање, штављење

Опис: Састоје се од јареће мешине, „главе” са диплома на којима је шест (5 + 1) отвор. За десни писак један отвор „говори”, а за леви њих пет „говори”. Дипле се завршавају „рогом” од дреновине. Дуваљка је једноставна, од буковине, а састоји се од два дела. Назад је и „комати” од четири дела. Кожа се стави испод леве руке, „комати” преко левог рамена, дуваљка у уста, дипле се држе у десној руци.

Историјат: Набављене су 1948. године, а припадале су Милану Лазаревићу, који их је наследио од свог оца. На гајде је свирао све док их није продао. Биле су једне у селу. У време када су набављене, живео је још само један мајстор, у селу Бачини, који је знао да поправља гајде.

Инв. бр. 6396

Окарина

Локалитет: Србија, Јасеница,
Аранђеловац

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, премазивање,
ножно коло

Димензије: дужина 15 cm

Опис: Направљена је од глине и
премазана црвеном бојом. Облика је
ваљкастог клина са испустом на дебљем
крају, овај испуст је „носац” за свирање.
У леву руку долази дебљи крај, а у десну
шиљак, прсти преко отвора, којих је с
предње стране осам, а позади три. На
окаринама свирају деца, али и одрасли.

Историјат: Окарину је направио Петар
Марковић, лончар у Аранђеловцу, родом
из Враћа. Откупљена је на екипном
путовању по Шумадији јула 1950. године.

Инв. бр. 6401

Цовара

Локалитет: Србија, Шопска област, Пирот,
Рсовци

Период: 19. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 81,5 cm

Опис: Једноставна цев од јаворовог дрвета, састоји се од три одвојена дела. На саставима је ојачана „гривнама”. На цеви се на више места назиру трагови плитких уреза, као украс инструмента.

Историјат: Цовару је направио крајем прошлог века Димитрије Ранчић. Распрострањене су у источној Србији.

Инв. бр. 6425

Мјешина са диплома

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце,
Муџићи

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво, козија мешина, огледалце

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина дипли 22 cm

Опис: Састоје се од лепо урађене козије мешине, „дипли” и „пирле”. Дипле се састоје из две цеви које су спојене и при врху проширене у „кутлић”. „Кутлић” је јабучаст и причвршћен за мешину, у њему се налазе два писка. „Пирла” је дрвена цев кроз коју се дува у мешину. На стражњој страни мешине је „коло с огледалом”. Сви дрвени делови су украшени резбом и перлама „бобицама”.

Историјат: Гајде је направио Нико Лујић, а откупљене су 1935. године.

Инв. бр. 6811

Свирала

Локалитет: Србија, Космај, Младеновац, Бабе

Период: 1948. година

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Једноставна цев од буковог дрвета, у пресеку овална, без украса је. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Израдио и поклонио Љубомир Ђорђевић из Баба, 1948. године.

Инв. бр. 6837

Флоер

Локалитет: Србија, Кључ, Кладово,
Манастирица

Период: 20. век

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 40 cm

Опис: Једноставна цев од буковог дрвета, без украса, са шест отвора за одабирање тонова на предњој страни инструмента. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Овакве свирале се употребљавају у многим нашим крајевима, а купују се на вашарима.

Инв. бр. 6847

Свирала

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Ужице,
Каран

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 26 cm

Опис: Једноставна цев од шљивовог дрвета,
украшена концентричним круговима, у пет
појасева, а у горњем делу бојеним листићима.
На предњој страни је шест отвора за одабирање
тонова. Лабијални инструмент са равно
засеченим писком.

Историјат: Израдио и поклатио Велизар
Николић из Губин Дола код Карана. Овакве
свирале продају као сувенире на Златибору и
продавницама „Народна радиност”.

Инв. бр. 7281

Двојнице

Локалитет: БиХ, Босанска Крајина, Јајце, Јањ

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm, ширина 4 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета кроз које су пробушене две цеви. Писак је затесан према задњој страни. Испод писка су два отвора са бридом, а налазе се на предњој страни свирала. Доњи крај је изрезан тако, да су наглашене две спојене паралелне цеви. На десној су четири отвора, а на левој цеви три отвора за одабирање тонова. Предња страна је цела изрезбарена плитким урезаним мотивима, највише кратке паралелне линије. Музички инструмент на којем свирају обично чобани и млађи људи.

Историјат: Предмет је откупљен 1939. године.

Сличне двојнице су распрострањене по Босанској Крајини.

Инв. бр. 7282

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Буковица, Кистање,
Ервеник

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 39,2 cm, ширина 5 cm

Опис: Направљене су од јаворовог дрвета.

Писак је косо затесан према задњој страни и затворен са два чепа од врбовог дрвета, који се називају „шпице”. На предњој страни су два четвртаста отвора са бридом, „дворци” (једн. дворак). Доњи део свирале састоји се од две цеви, а назива се „ноге”, „ногавице”. Спој између ногавица је „саставак”. Десна цев има четири, а лева три отвора, „буце”, за одабирање тонова. Предња страна свирале богато је украшена, шаре су „завојке”, куке у виду крстова, израђене шилом. На полеђини је правоугаона шара у облику крста.

Историјат: Нема података. Сличне свирале распрострањене су у Далматинском Загорју.

Инв. бр. 7283

Дипле

Локалитет: Хрватска, Далматинска Загора,
Врлика, Отишић

Период: непознат

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22,8 cm

Опис: Састоји се из два дела, две спојене
цеви начињене од буковог дрвета и
„кутле” од јаворовог дрвета, која се спаја
са мешином. Доњи део, цеви, има шест
уреза, лежиште за прсте. Десна цев има
шест отвора, а лева две, за одабирање
тонова. Са леве и десне стране на самом
крају цеви налази се по један отвор. На
кутли је урезана стилизована глава са јако
наглашеним очима. Музички инструмент
који се употребљава без мешине или са
мешином - на гајдама.

Историјат: без података

Инв. бр. 7284

Рог ловачки

Локалитет: Хрватска, Славонија

Период: 20. век

Материјал: воловски рог, месинг

Начин израде: урезивање

Димензије: дужина 65 cm

Опис: Начињен од воловског рога. Украшен је урезаним шарама у виду грана са лишћем, цветовима и плодовима, жиром. При доњем отвору су геометријски украси у прстенастим тракама. Орнаменти су слични шарама на славонским тиквицама. Доњи крај је завршен месинганим лимом у облику трубе. На средини рога налази се месингани прстен са алкицом. Рог употребљавају ловци нарочито у лову на јелене.

Историјат: без података

Инв. бр. 7287

Дипле

Локалитет: Хрватска, Буковица, Кистање,
Ервеник

Период: 1940. година

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 23,5 cm

Опис: Направљене од јаворовог дрвета. Састоје се од „главе”, „дипли” и два „писка” (недостају, изгубљени). Главе или кута је кратка широка цев која се одозго на доле сужава. Спољна страна је украшена убодима, орнаменти су „завојке” и „кукице”, а поред тога стилизован је и људски лик с изразитим носем. Дипле су пљоснате и састоје се од две паралелне цеви. На десној цеви је шест отвора, а на левој две с предње стране, а по једна се још налази на свакој цеви са стране при крају.

Историјат: Слични инструменти су израђивани и продавани у току друге половине 20. века у приморским туристичким местима као сувенир. Као инструмент распрострањен је у далматинском залеђу.

Извођач
Тодор
Комазец

Инв. бр. 8042

Гајде - дипле

Локалитет: Лесковачка Морава,
Печењевце

Период: 19. век (друга половина)

Материјал: јарећа кожа, дрвени делови

Начин израде: траксловање, штављење

Опис: Дипле су направљене од јареће коже и дрвета. Дрвени делови обрађени су на стругу. Свирала - сурла има шест рупица за одабирање тонова. Рудало – „прдаљка” састоји се из три дела и украшена је као и свирала, круговима и уметнутим металом.

Историјат: Без података

Жижино коло
(гајде), Славко
Цветковић,
Лебане
(лесковачки
крај).

Инв. бр. 8043

Гајде

Локалитет: Србија, Будака, Сврљиг, Преконоге

Период: непознат

Материјал: дрво, јарећа кожа

Начин израде: траксовање, штављење

Опис: Направљене су од јареће коже и дрвета. Свирала је двоцевна и завршава се луластим делом. У главини свирале налазе се два писка. Прдаљка се завршава једним лоптастим шупљим делом, „чашком“, за пригушивање звука. „Чашка“ је резбарена цик-цак шарама. Музички инструмент уз који се играло и певало.

Историјат: Гајде је направио Богосав Илић из Преконога. У Сврлигу гајде се још чувају на саборима, а посебно на пастирском сабору у Сврлигу, који се одржавао у мају.

Инв. бр. 8044

Гајде

Локалитет: Србија, Банат, Кикинда

Период: 19. век

Материјал: дрво, јагњећа мешина, рог, платно

Начин израде: траксовање, штављење

Димензије: дужина састављене прдаљке 101 cm

Опис: Биле су направљене од јагњеће мешине, која није сачувана, остало је само црвено платно којим је мешина била пресвучена и дрвених делова. Истиче се свирала „рог“, са две цеви, која се завршава луластим делом и прдаљка. Дрвени делови рађени су на стругу и профилисани. Музички инструменти уз који се играло и певало.

Историјат: Направљене у 19. веку.

Инв. бр. 8045

Гајде

Локалитет: Србија, Банат, Кикинда

Период: непознат

Материјал: дрво крушке, јагњећа мешина, трска

Начин израде: траксловање, штављење

Опис: Направљене су од јагњеће мешине и крушковог дрвета. Свирала „рог“, је дрвена, а завршава се лулестим делом са два отвора. у свирали су два писка и две цеви. Прдаљка такође има писак, сви пискови су од трске и са језичком. Музички инструменти уз који се играло и певало.

Историјат: без података

Инв. бр. 8046

Гајде

Локалитет: Србија, Банат, Панчево

Период: 1933. године

Материјал: дрво шљиве, јасен,
орах, јарећа кожа, трска

Начин израде: траксловање, штављење

Опис: Направљене су од јареће коже и јасеновог, шљивовог и ораховог дрвета. „Тулајка”, прдаљка је од јасеновине и састоји се из три дела.

Двојнице са писком од трске су од шљивовог дрвета и имају седам „љука”, отвора за тонове. Дувало је такође од јасеновине. Дувало има на крају једну кожицу као мембрану, „ектало”, која затвара отвор дувала кад се мешина надува. Музички инструмент за игру и песму.

Историјат: Гајде је направио гајдаш Љанков од делова различите старости – двојнице су из друге половине 19. века, а мешина, прдаљка и труба су новији, из периода између два светска рата.

Инв. бр. 8047

Гајде

Локалитет: Србија, Рашка,
Јошаничка Бања

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора, јарећа кожа,
тиква „врг”

Начин израде: траксловање, штављење

Опис: Мешина је од јареће коже. Дипле су од јаворовог дрвета. Горњи део дипли, који је учвршћен за мешину, изрезан је у облику људске главе. На предњој страни је седам отвора за тонове, а са задње стране, за палац леве руке, је још један. Дипле са главом дуге су 25 cm. Део за дување је од јасеновине и зове се „пуваљка” и дугачак је 13 cm. Трећи део је прдаљка и састоји се од три дела који се увлаче један у други. На крају прдаљке је „трбуљак” од врга, тикве. Дужина прдаљке је 40 cm. Мешина је затворена дрвеним кругом у који је урезан шематизован цвет са шест латица.

Историјат: без података

Инв. бр. 8048

Гајде

Локалитет: Србија, Буџак, Кална

Период: 1957. година

Материјал: дрво, јагњећа кожа, трска

Начин израде: траксовање, штављење

Опис: Мешина од јагњеће коже. Ове гајде су сразмерно мале, јер су начињене од половине коже. Кожни део се назива „гајдуница”. Цев кроз коју се дува ваздух називају „дувало” и састоји се из два дела. Цев кроз коју излази ваздух зову „ручало”, а састављена је од три дела. Рог је део у облику свирале са писком од трске. Има шест отвора на предњој страни и један позади. Сви дрвени делови су од јасеновине. Музички инструмент за игру и певање.

Историјат: Гајде је направио 1957. године Вића Ђорђевић из Калне, који је правио гајде и раније.

Инв. бр. 8577

Караби Гајде

Локалитет: Србија, Пореч, Доњи
Милановац, Клокочевац

Период: 1953. година

Материјал: дрво, јарећа мешина

Начин израде: штављење, дељање

Опис: Направљене су од јареће мешине
„тарауза” и „караба” са отворима.
Једноставне су, служе као музички
инструмент уз који се игра и пева. Дрвени
делови украшени су зарезима.

Историјат: Гајде је направио Благоје
Благојевић, 1953. године у Клокочевцу.
У то време гајде су још биле доста
распрострањене у околини Доњег
Милановца. Мајстор их је направио за
продају.

Коло, Видоје
Павловић,
kârâbje –
гајде, Велика
Каменица.

Инв. бр. 8067

Гајде

Локалитет: Србија, Београд, Крњача

Период: непознат

Материјал: дрво, овчија мешина

Начин израде: занатски рад, траксловање, штављење

Опис: Направљене су од овчије мешине и дрвета. Мешина је пресвучена шареним платном од памука „цицом”. Постоји и мали мех за надувавање мешине. „Карабе” су двоцевне. На десној цеви је пет отвора са предње стране и један при крају с бока. Трећи и четврти отвор су већи од осталих. На левој цеви је само један отвор при крају цеви. Музички инструмент уз који се играло и певало.

Историјат: без података

Инв. бр. 8608

Ерске гајде

Локалитет: Србија, Нишава, Ниш

Период: 1960. година

Материјал: дрво јасена и дрен, рожина, овчија мешина

Начин израде: траксовање, штављење

Опис: Направљене су од овчије мешине с диплома које имају две цеви и два писка, а завршавају се дрвеним рогом. Поред тога имају дувач за утискивање ваздуха и бучало с чашом. Дрвени делови су од јасеновог и дреновог дрвета. Глава дипли је изрезана у облику реалистичне представе људске главе с брковима и шубаром.

Историјат: Гајде су нове и на њима није свирано. Направљене су 1960. године, мада на њима пише да су из времена првог светског рата. У околини Ниша, а посебно у Сврљигу, је у току друге половине 20. века било неколико гајдаша који су неговали традицију свирања у гајде.

Инв. бр. 9514

Дипле

Локалитет: Хрватска, Далмација, Обровац

Период: 1967. година

Материјал: дрво јавора

Начин израде: домаће израде

Димензије: дужина 23 cm

Опис: Дипле са „кутлом” израђене су од јаворовог дрвета. Састоје се од левкастог дела „кутла” (ном. „кутао”) и пребираљке са отворима - гласницама, „буџама”. У „кутлу” су смештена два писка. Дипле су украшене на кућу, и то резбаријом у облику људске главе. Служи као музички инструмент, издвојен или у склопу са „мјешиниом”, гајде.

Историјат: Израђене су 1967. године. У току друге половине 20. века су израђиване, али више за продају, као сувенири. У истом периоду су биле у употреби као музички инструмент код пастира у Далмацији, Босни и Херцеговини.

Инв. бр. 9515

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Далмација,
Обровац

Период: 1967. година

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35 cm

Опис: Од јаворовог дрвета. Састоје се од два писка и две пребираљке на којима су три отвора на левој и четири на десној, „гласнице”. Богато је украшена резбаријом. Орнаменти су срца, цветови и лозица. Служи као пастирски инструмент.

Историјат: Израђене су 1967. године. Израђивао их сеоски приучени мајстор, који је поред свирала правио и дигле и дигле с мјешинама. У другој половини 20. века претежно је радио за потребе продаје, као сувенира, а ређе за потребе локалног становништва. Распрострањене су у целој Далмацији и деловима Босне и Херцеговине.

Инв. бр. 9771

Гајде - роженице

Локалитет: Хрватска, Истра, Пазин, Тињан

Период: 1968. година

Материјал: шљивово дрво, овчија кожа

Начин израде: дељање, бушење

Опис: Врста гајди. Састоји се од меха – „миха» и дрвеног дела свирала – „роженица” и дуваљке. „Мих” је направљен од овчије коже а роженица и дуваљка од шљивовог дрвета (праве се још од смрековог дрвета и од „бусола”-а). Роженице имају следеће делове: „дид”-а из кога излазе две свирале: десна на којој се изводи мелодија и лева „пратња”. Дуваљка за удување ваздуха у „мих” има кожни вентил који задржава удувани ваздух. Раније, до пред Први светски рат, удувани ваздух су задржавали језиком. На роженицима су свирали чобани.

Историјат: Роженице је правио и Музеју поклонио Божидар Опланић, рођен 1895. године у Тињану - Истра. Још увек свира на њима а почео је од дванаесте године, након што је технику свирања савладао на двојницама. Божидар Опланић досељен је из Истре 1934. године, као члан покрета ослобођења Истре, који је носио назив ИТГ (Истра- Трст - Горица).

Инв. бр. 11031

Свирала

Локалитет: Србија

Период: 20. век

Материјал: дрво крушке, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 65 cm

Опис: Једноставна цев од крушковог дрвета, дуга и гломазна. Украшена је са осамнаест прстенастих уреза, а између њих су украси инкрустрираном месинганом жицом. На предњој страни је шест отвора за пребирање тонова. Писак је заравњен, брид је на задњој страни. Горњи део свирале око писка је окован коситром. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: без података

Инв. бр. 12121

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Призрен, Љубија

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: комбинована техника

Димензије: дужина 78 cm

Опис: Једноставна цев са седам на предњем и два отвора на задњем, и то у горњем делу инструмента, а три отвора „гласнице” на доњем делу инструмента. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Кавал је направио 1920. године Веби Шајиновић. У другој половини 20. века су се кавали ретко израђивали и користили.

Инв. бр. 12899

Свирала

Локалитет: Србија, Црна Река, Бор, Доња Бела Река

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 46 cm

Опис: Од једноставне цеви, јасеновог дрвета, украшен тачкама и гранчицама, сагоревањем. На предњој страни од половине је шест отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Израђен је између два светска рата. На њој је свирао Сава Љ. Станковић из Доње Беле Реке.

Инв. бр. 12914

Свирала

Локалитет: Србија, Црноречје, Бор, Шарбановац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво јасена, трешњева кора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 44 cm

Опис: Једноставна цев од јасеновог дрвета, која је ради лакше обраде пресечена на две половине, које су спојене трешењевом кором.

Има пет отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Свиралу је правио и на њој свирао до 1932. године Младен Првуловић.

Инв. бр. 12948

Свирала

Локалитет: Србија, Црноречје, Бор,
Доња Бела Река

Период: 20. век

Материјал: дрво јасена, трешњева кора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 48 cm

Опис: Једноставна цев од јасеновог дрвета. Састављена од две половине и обавијена трешњевом кором. У висини писка обавијена прстеном од алимунујума. На предњој страни свирале је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Израдио је ујак Саве Николића, пре Балканских ратова.

Инв. бр. 13117

Свирала

Локалитет: Србија, Таково, Рудник, Драгољ

Период: 1911. година

Материјал: дрво дрена, жица, тканина

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 57 cm

Опис: Од једноставне цеви дреновог дрвета. Богато украшена „паконском жицом” у петнаест прстенова. Поља су такође украшена, и то утиснутом упреденом жицом. На предњој страни је шест отвора за пребирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Израдио је Светозар Калевановић 1911. године у селу Липовцу под Венчацем. Након што је свирала направљена, стављена је у дебелог овна, па се приликом печења натопила масноће. Свиралу је 1913. године купио Александар Мијаиловић, рођен 1894. године. Са свиралом је прешао Албанију. У његовој јединици су биле две „фиолине”, које су свирали цигани Андуча из Шапца и Матија из Белановице, и једне гајде, које је свирао непознати Пироћанац. Цена свирале је била дванаест динара, или један златни дукат.

Инв. бр. 13156

Гајде

Локалитет: Хрватска, Славонија,
Славонска Пожега, Подсређе

Период: 20. век

Материјал: дрво, овчија мешина,
рожина, трска, сатен

Начин израде: траксловање

Опис: Састоје се од овчије мешине пресвучене црвеним сатеном и меха којим се удувава ваздух у мешину. Мех је од две крушколике даске између којих је кожа. Гајдуница је двоцевна, има два тршчана писка и завршава се лулом. „Прдаљку”, „берде” чине четири дрвене цеви и рожана лула. Дугачка је 93 см, профилисана концентричним прстеновима.

Историјат: Свирао Стево Костадиновић, који такође свира и тамбурицу самицу.

Инв. бр. 14575

Дудук

Локалитет: Србија, Тимочка Крајина, Зајечар,
Мали Извор

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве, жица

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 56 cm

Опис: Од једноставне цеви од шљивовог дрвета.
Украшена је металном жицом, која је скинута.
На предњој страни је шест отвора за пребирање
тонова. Лабијални инструмент са равно
засеченим писком. Има гушицу испод гласника.

Историјат: без података.

Инв. бр. 14577

Свиравка – флуер

Локалитет: Србија, Црноречје, Зајечар,
Гамзиград

Период: 1909. година

Материјал: дрво јасенаа, кора дивље трешње

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35 cm

Опис: Израђена од бочне гране јасеновог дрвета. Шупљина свирале се добоја копањем распољућене гране. Полутке „корубе” се потом обавијају кором дивље трешње. Свирала има пет отвора за одабирање тонова на предњој страни, а четвртасти отвор „прозор”, „гузица”, „ферјаста” са бридом на којем се сече ваздух је на задњем делу, удаљен од горње ивице 1,5 cm. Полукружни отвор на горњем делу затворен је чепом „допом” (ном. доп) па је добијен узани прорез „писак”.

Историјат: Правио је Голуб Јанковић, рођен 1909. године. На оваквим свиралама се свирало „од памтивека”. У другој половини 20. века ју је свирао Голуб Јанковић, као и неки младићи укључени у фолклорну групу.

Распјау (флуер),
Миодраг
Јованикић
(1937),
Грабовица
(Кључ).

Инв. бр. 14578

Свирала (процес израде)

Локалитет: Србија, Црноречје, Зајечар,
Гамзиград

Период: 1909. година

Материјал: дрво јасена, храст, вуна

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35 cm

Опис: 1. Бочна грана јасеновог дрвета која се
цепа по дужини на половине, на две „чељуске”, а
потом се коритастро издуби.

2. Коритасте чељуске увезане „закачком”, црном
добро одређеном вуном; на предњој чељуски је
шест овалних отвора за пребирање тонова, а у
горњем крају је један затворен. Задња чељуска у
горњем делу има полукружни отвор.

3. Поновљено као претходно, само је на задњој
чељуски изрезан и квадратни отвор са бридом,
а у полукружни отвор је утиснут чеп „доп” од
храстовог дрвета. „Закачке” су од тегет и
црвене вуне.

Историјат: Припремио Голуб Јанковић, рођен
1909. године.

Инв. бр. 15983

Фрула карабин

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Ужице, Трнава

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве ранка, каиш

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 30 cm

Опис: Од шљиве ранке, издељана у облику мале пушке, карабина, тако да је цев пушке свирала. Писак је од кленовог дрвета. Правоугли отвор на горњем делу је „данац”, а квадратни отвор испод је „дворац”, који трепери при свирању. Има пет отвора за пребирање тонова. Дршка карабина украшена звездицама и има каиш као свака пушка. Обојена жућкастом бојом, а хемијском оловком је исписано „Успомена из Гуче”. Ове свирале израђују као сувенире за сабор у Гучи.

Историјат: Направио је Здравко Милићевић, рођен у Трнави. Израђивао је фруле и у другој половини 20. века.

Инв. бр. 15984

Фрула

Локалитет: Србија, Ужичка Црна Гора, Ужице,
Трнава

Период: 20. век

Материјал: дрво шљиве ранке

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Од шљиве ранке. Дуга је 27 cm. Отвори за пребирање тонова направљене су пошто се од средине направи први отвор, па се даље на једнаком растојању направи осталих пет. Писак је од кленовог дрвета. Узани правоугли отвор на писку зове се „данац“, а отвор испод је „дворац“. При свирању, истањени део дворца „двори“, трепери. Свирала је украшена изнад отвора урезаним линијама и тачкицама од зелене и црвене масне боје.

Историјат: Направио је Здравко Милићевић, рођен у Трнави, 1917. године. Израђивао је свирале и мале преслице сувенире и у другој половини 20. века.

Инв. бр. 18384

Двојке

Локалитет: Србија, Лужница, Бела Паланка,
Шљивовик

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво липе

Начин израде: домаће израде

Димензије: дужина 24 cm

Опис: Од липовог дрвета. Двојница правоугаоног облика, са два сиска, десна страна има шест отвора за извлачење тонова, а лева је пратећа и има само један отвор, и то са стране. Испод сискова има плитко урезан стилизован српски грб са двоглавим орлом.

Историјат: Купљене давно пре Другог светског рата на вашару у Белој Паланци. У другој половини 20. века у селу је знао да свира на оваквим инструментима само један старац, који их је као дете купио.

Инв. бр. 20381

Хармоника дугметара

Локалитет: Србија,
Алексиначко поморавље,
Житковац, Јаковље

Период: прва половина
20. века

Начин израде: занатски рад

Димензије: висина 37 cm,
ширина 40 cm

Опис: Марке Wilhelm Lubirch,
Mahr Rothwasser са шеснаест
басова.

Историјат: Хармонику је
купио Светомир Ђорђевић
1926. године. Био је познат
свирач и свирао је у
свим селима Алексиначког
Поморавља. Светомир је рођен 1899.
године, а почео је да свира одмах после Првог
светског рата. Светомир је добро певао, а био
је чувен по свом свирању кола. Престао је са
свирањем после Другог светског рата.

Инв. бр. 20618

Двојке

Локалитет: Србија, Заплање, Лесковац,
Јарсеново

Период: друга половина 20. века

Материјал: дрво букве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22 cm, ширина 3,5 cm

Опис: Од буковог дрвета. Пљосната,
правоугаоног облика. Има два писка са
отворима изнад њих. Дуж ивице је шест
кржних отвора.

Историјат: Купљено око 1972. године на пијаци
у Лесковцу. Израдили Албанци са Косова. На
свирали је свирао Ђура Илић из Јарсенова.

Инв. бр. 22555

Окарина десна

Локалитет: Србија, Темнић, Варварин

Период: 1910. година

Материјал: глина

Начин израде: печење, калупљење

Димензије: дужина 14 cm, обим 10,5 cm

Опис: Од печене глине, премазана црвеним нитро лаком. На једном крају је зашиљена, а на другом је затупаста. На левој страни је издигнут „носак” са прорезом на горњој страни. Испод прореза, на предњој страни, као код фруле, је писак „вирашка” са бридом „листом”, на којем се ваздух „дели”. Шест отвора за бирање тонова, по три за десну и леву руку, пробушени су на предњој страни у два непаралелна реда. Седми отвор је позади, затвара се палцем леве руке. Ова окарина има све особине свирале, фруле: шест отвора, писак на предњој страни се држи попреко, као флаута.

Историјат: Окарину је око 1910. године израдио лончар из Варварина Божидар Векић, рођен у селу Плани код Параћина 1901. године. Од 1907. године је почео да свира фрулу, затим кларинет и усну хармонику. Од 1919. године свирао је трубу, са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине и свира на њима. Окарине је продавао Музичком магазину и Етнографском музеју.

Инв. бр. 24557

Окарина са кутијом

Локалитет: Србија, Таково, Рудник, Заграђе

Период: 20. век

Материјал: метал, керамика, дрвена кутија, свила

Начин израде: фабрички рад

Димензије: дужина 20 cm, ширина 10 cm

Опис: Од керамике и метала, вретенастог облика са једним шиљатим и другим затупастим крајем са испустом за писак, који се завршава белом кости. На затупастом делу има провучену металну шипку са малим кружним завршетком. Са доње стране има три, а са горње осам отвора и две металне дирке. На телу десно од писка има утиснут нечитак жиг фабрике, а са десне стране има утиснуте две копије медаље. Смештена је у дрвеној кутији, обликованој према облику окарине. Доња постава је љубичасте боје, а горња од свиле боје тиркиза. Са спољне стране пресвучена је кожом. Уз инструмент приложено је илустровано упутство са седамнаест слика за свирање на окарини. Служи као посебан музички инструмент.

Историјат: Предмет је припадао Милутину М. Марићу, учитељу у Заграђу код Рудника, који је преминуо 1937. године.

Инв. бр. 25883

Свирала

Локалитет: Грчка, Крф

Период: 1916.

Материјал: маслиново дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 30 цм

Опис: Свирала је направљена од маслиновог дрвета. Има шест рупа на горњој страни и малу, троугласту дрвену ручицу на доњој. На свирали је урезан натпис: „Успомена са Крфа 1916, Ђурђе Новаковић», а са друге стране „Маслина».

Историјат: Свиралу је направио колар из Прошнице код Крагујевца, док је био војник на Крфу.

Инв. бр. 26098

Кавал

Локалитет: Србија, Косово

Период: 20. век

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 76 cm

Опис: Једноставна цев украшена танко урезаним геометријским орнаментима. Око отвора за бирање тонова, плитко су урезане две змије. На горњем делу инструмента са предње стране има седам, а са задње два отвора за одабирање тонова. У доњем делу инструмента су три отвора „гласнице”. Инструмент се чува на двокракој „шибици”, чија је спона у облику ромбоида. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Традиционални дувачки музички инструмент.

Инв. бр. 26944

Свирала

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 1982. година

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Од кленовог дрвета, природне боје дрвета. Данце у писку је од суве храстовине, засечено тако да је добијен узани правоугли прорез управљан на „лист у вирашки”, на којем се удувани ваздух сече на двоје. Виашка је са задње стране, а отвори за бирање тонова на предњој страни, тако да је први отвор тачно на средини, а растојање између отвора је подељено на шест једнаких поља. Фрула дугачка 22 cm је увек у Е-дуру.

Историјат: Израдио Божидар Векић из Параћина, 1982. године. Рођен је у Плани код Параћина 1901. године. Као шестогодишњак почео је да „свируцка” у пиштаљке које су правили старији чобанчићи, па у фрулу, кларинет и у усну хармонику. Од 1919. године свирао је у трубу са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине, фруле, двојнице и свира на њима. Наступао је на Радио Београду и у телевизијским емисијама, као и у Етнографском музеју. Окарине је израђивао за Музички магазин и за Етнографски музеј.

Инв. бр. 26945

Двојнице

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 1982. године

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, дубљење

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Од кленовог дрвета, премазана тамно зеленим нитро лаком. Састављена је од две фруле, десне са отворима и леве без отвора, даје само један тон. Отвори за бирање тонова постављени су тачно од средине на једнаким растојањима између. Писак „вирашка” са листом постављена је позади.

Историјат: Израдио Божидар Векић из Параћина, 1982. године. Рођен је у Плани код Параћина 1901. године. Као шестогодишњак почео је да „свируцка” у пиштаљке које су правили старији чобанчићи, па у фрулу, кларинет и у усну хармонику. Од 1919. године свирао је у трубу са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине, фруле, двојнице и свира на њима. Наступао је на Радио Београду и у телевизијским емисијама, као и у Етнографском музеју. Окарине је израђивао за Музички магазин и за Етнографски музеј.

Инв. бр. 26946

Окарина лева

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, сушење, лакирање, калупљење

Димензије: дужина 14,5 cm, обим 11,5 cm

Опис: Од печене глине, премазана тамно зеленкастим нитро лаком. на једном, левом крају је зашиљена, на десној затупаста са издигнутим „носком” и прорезом на њему. Испод прореза, на задњој, десној страни је писак, „вирашка” са бридом „листом” на којем се ваздух „дели”. Седам отвора за бирање тонова, четири горња су за водеће тонове, а три доња за високе тонове, пробушени су на предњој страни у два непаралелна реда. Осми отвор је позади, за највиши тон, затвара се палцем десне руке, Е-дур. Отвори за бирање тонова нису једнаки и нису на истом растојању. При изради се најпре буши осми отвор позади, па три доња отвора, средњи, незнатно мањи, у горњем реду први отвор ближе „носку” је најмањи, затварањем се добија дур, отварањем мол, па су два једнака отвора и четврти, нешто мањи, одговара средњем отвору у доњем реду.

Историјат: Окарину је израдио Божидар Векић из Параћина. Рођен је у Плани код Параћина 1901. године. Као шестогодишњак почео је да „свируцка” у пиштаљке које су правили старији чобанчићи, па у фрулу, кларинет и у усну хармонику. Од 1919. године свирао је у трубу са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине и свира на њима. Наступао је на Радио Београду и у телевизијским емисијама, као и у Етнографском музеју. Окарине је израђивао за Музички магазин и за Етнографски музеј.

Ђурђевка
(окарина),
Божидар Векић,
Доња Мутница
(Шумадија).

Инв. бр. 26947

Окарина десна средња

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, сушење, лакирање, калупљење

Димензије: дужина 14,5 cm, обим 11,5 cm

Опис: Од печене глине, премазана тамно зеленкастим нитро лаком. на једном, левом крају је зашиљена, на десној затупаста са издигнутим „носком” и прорезом на њему. Испод прореза, на задњој, десној страни је писак „вирашка” са бридом „листом” на којем се ваздух „дели”. Седам отвора за бирање тонова, четири горња су за водеће тонове, а три доња за високе тонове, пробушени су на предњој страни у два непаралелна реда. Осми отвор је позади, за највиши тон, затвара се палцем десне руке, Б-дур. Отвори за бирање тонова нису једнаки и нису на истом растојању. При изради се најпре буши осми отвор позади, па три доња отвора, средњи, незнатно мањи, у горњем реду први отвор ближе носку је најмањи, затварањем се добија дур, отварањем мол, па су два једнака отвора и четврти, нешто мањи, одговара средњем отвору у доњем реду.

Историјат: Окарину је израдио Божидар Векић из Параћина. Рођен је у Плани код Параћина 1901. године. Као шестогодишњак почео је да „свируцка” у пиштаљке које су правили старији чобанчићи, па у фрулу, кларинет и у усну хармонику. Од 1919. године свирао је у трубу са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине и свира на њима. Наступао је на Радио Београду и у телевизијским емисијама, као и у Етнографском музеју. Окарине је израђивао за Музички магазин и за Етнографски музеј.

Инв. бр. 26948

Окарина десна велика

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 20. век

Материјал: глина

Начин израде: печење, сушење, лакирање, калупљење

Димензије: дужина 15 cm, обим 11,5 cm

Опис: Од печене глине, премазана тамно зеленкастим нитро лаком. на једном, левом крају је зашиљена, на десној затупаста са издигнутим „носком” и прорезом на њему. Испод прореза, на задњој, десној страни је писак, „вирашка” са бридом „листом” на којем се ваздух „дели”. Седам отвора за бирање тонова, четири горња су за водеће тонове, а три доња за високе тонове, пробушени су на предњој страни у два непаралелна реда. Осми отвор је позади, за највиши тон, затвара се палцем десне руке, А-дур. Отвори за бирање тонова нису једнаки и нису на истом растојању. При изради се најпре буши осми отвор позади, па три доња отвора, средњи, незнатно мањи, у горњем реду први отвор ближе носку је најмањи, затварањем се добија дур, отварањем мол, па су два једнака отвора и четврти, нешто мањи, одговара средњем отвору у доњем реду.

Историјат: Окарину је израдио Божидар Векић из Параћина. Рођен је у Плани код Параћина 1901. године. Као шестогодишњак почео је да „свируцка” у пиштаљке које су правили старији чобанчићи, па у фрулу, кларинет и у усну хармонику. Од 1919. године свирао је у трубу са „друштвом”. Од 1960. године живи у Параћину и од тад прави окарине и свира на њима. Наступао је на Радио Београду и у телевизијским емисијама, као и у Етнографском музеју. Окарине је израђивао за Музички магазин и за Етнографски музеј.

Инв. бр. 27035

Двојнице

Локалитет: Србија, Алексиначко Поморавље,
Алексинац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво липе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 31,5 cm

Опис: Двострана свирала од липовог дрвета из једног комада, правоугаоног облика. У горњем делу су два писка. Доњи део је раздвојен у две цеви на којима су отвори, на једној три, а на другој четири. Цеви су украшене урезаним прстеновима. Користи се за пратњу игара и солистичку свирку.

Историјат: Припададе су професору Сими Николићу, колекционару из Алексинца.

Прављене су у првим деценијама 20. века.

Инв. бр. 27036

Двојнице

Локалитет: Србија, Алексиначко Поморавље,
Алексинац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво липе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Двострана свирала од липовог дрвета из једног комада правоугаоног облика. У горњем делу су два писка. Доњи део је раздвојен у две цеви на којима су отвори, на једној четири, а на другој три. У горњем делу је украшена плитко урезаним зарезима, односно линијама. Користи се за пратњу игара и солистичку свирку.

Историјат: Припадале су професору Сими Николићу, колекционару из Алексинца.

Прављене су у првим деценијама 20. века.

Инв. бр. 27037

Фрула

Локалитет: Србија, Алексиначко Поморавље,
Алексинац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво липе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Од липовог дрвета, цевастог облика,
избушена изнутра, на врху је писак и отвор.
Од средине је низ од шест отвора. Украшена је
танком бакарном жицом.

Историјат: Припадале су професору Сими
Николићу, колекционару из Алексинца.

Прављене су у првим деценијама 20. века.

Инв. бр. 27038

Гајде

Локалитет: Србија, Алексиначко Поморавље,
Алексинац

Период: 20. век (прва половина)

Материјал: трешњино дрво, јагњећа кожа

Начин израде: домаће израде

Опис: Гајде су направљене од јагњеће коже и трешњевог дрвета. Делови: мешина, свираљка и „прдаљка”. Мешина је на дну скупљена а на деловима где су биле ноге, остављени су отвори на горњој страни и седма при дну. Цев за издување „прдаљка” састављена је из три дела и украшена урезима и жицом.

Историјат: Гајде су припадале професору Сими Николићу, колекционару из Алексинца. Прављене су почетком 20 века.

Инв. бр. 27133

Свирала Фрула

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 1982. година

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Од кленовог дрвета, премазана тамно зеленим нитро лаком. Данце у писку је од суве храстовине, а коришћена је и багремовина, засечено је тако да је добијен узани правоугли прорез управљен на „лист у вирашки“, на којем се удувавани ваздух сече на двоје. Виращка је са задње стране, отвори за бирање тонова на предњој страни тако да је први отвор тачно на средини, а размак између отвора је подељен на шест једнаких поља. Фрула је дугачка 22 cm, увек је у Е-дуру и А-дуру.

Историјат: Направљена у Параћину 1982. године, израдио ју је Божидар Векић, рођен 1901. године у селу Плани код Параћина. У фрулу свирају појединци само за себе, или у фолклорним друштвима.

Инв. бр. 27134

Двојнице

Локалитет: Србија, Алексиначко поморавље,
Алексинац

Период: 1982. година

Материјал: дрво клена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Од кленовог дрвета у природној боји дрвета. Састављена је од две фруле, десне са отворима за бирање тонова и леве, без отвора. Данца у писку су од суве храстовине засечене тако, да је добијен узани правоугли прорез управљен на „лист у вирашки” на којем се удувани ваздух сече на двоје. Вирашке су са задње стране.

Историјат: Направљена у Параћину 1982. године, израдио ју је Божићар Векић, рођен 1901. године у селу Плани код Параћина. У другој половини 20. века су свиране у фолклорним друштвима.

Инв. бр. 27135

Окарина десна

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 1982. година

Материјал: глина

Начин израде: печење, калупљење

Димензије: дужина 15 cm, обим 10 cm

Опис: Од печене глине, неглеђосана. На једном крају је зашиљена на другом је затупаста. „Носак” са прорезом је на горњој, левој страни. Испод приреза, на предњој страни, као код фруле, је писак „вирашка” са бридом, „листом”, на којем се ваздух дели. Седам отвора за бирање тонова, четири за десну, три за леву руку, пробушена су на предњој страни у два непаралелна реда. Осми отвор се позади, затвара се палцем леве руке. Ова окарина има особине фруле. Свирају само мушкарци.

Историјат: Направио Божидар Векић, 1982. године, по узору на старе окарине.

Инв. бр. 27136

Окарина десна у процесу израде

Локалитет: Србија, Левач, Параћин

Период: 1982. година

Материјал: глина

Начин израде: калупљење

Димензије: дужина 15,5 cm, обим 10,5 cm;
2 дужина 14,5 cm, обим 10,5 cm; 3. 16
и 11 cm

Опис: 1. Од непечене глине. Потпуно обликована, са „носком” и отворима за пребирање тонова, али без затварача на затупастој страни. 2. Потпуно обликована окарина, непечена. 3. Обликована окарина, печена, нелакирана.

Историјат: Направио Божидар Векић,
1982. године.

Инв. бр. 27713

Свирала

Локалитет: Србија, Браничево, Голубац

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 32 cm

Опис: Од дрвета. Са доње стране овална, а са горње, на којој се налазе отвори и писак свирале, под углом. Бочне ивице су проширене у испуст и назубљене. Украшена је мноштвом мотива: резбареним правоугаоницима и уписаним дијагоналама, или кратким тролисним урезима око отвора. На предњој страни је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком.

Историјат: Без података.

Инв. бр. 28041

Дудурајка Дудурејш

Локалитет: Србија, Млава, Петровац на Млави,
Ждрело

Период: 1982. година

Материјал: кукута

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 8 и 15 cm

Опис: Дудурајка се прави од кукуте. Отворена је са обе стране. Доњи део равно одсечен, а горњи део је полукружно изрезан, тако да је незнатно једна ивица старија од друге.

Основни тон зависи од дужине дудурајке, најчешће G, или H-C. Дудурајка се држи прислоњена уз доњу усну, и то вишом ивицом, па се дувањем производи тон, преламањем ваздушног стуба о ивицу дудурајке. Свира се у пару, у две дудурајке. Мелодија је од два тона - бикорд, карактеристична сигнална мелодија. Свирају жене, предвече, уз заложену ватру. На тај начин се ставља до знања момцима да дођу на седељку.

Израђује се од кукуте, отворена са обе стране. Горњи део је полукружно изрезан. Лабијални инструмент без писка. Свирају жене предвече уз заложену ватру. На тај начин се ставља до знања момцима да дођу на седељку.

Историјат: Једноставан инструмент по производњи тона и по начину израде. Припада архаичним музичким, односно сигналним инструментима. Дудурајка је добила име по произведеном звуку - дудукању, по томе ономотопејског је значаја. Израђују је чобани, од почетка маја, па све док кукута не одрвени.

Свирка на
дудурејшу
(дудурејш),
непознати
извођачи,
Ждрело
(Хомоље).

Инв. бр. 29583

Гајденица

Локалитет: Србија, Метохија, Пећ, Љубенић

Период: 20. век

Материјал: дрво шимшира

Начин израде: домаће израде

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Гајденица је израђена од шимшировог дрвета. На предњем делу се налазе четири нормална отвора и један мањи, а на задњем делу још један отвор. На наставку са горње стране, који се увлачи, у делу при кожи гајди се налази један ипо отвор - горњи отвор као да је пресечен на пола. На доњем делу гајденице се налази наставак украшен са три концентрична круга дубље урезана. Главни део гајденице је украшен плитко урезаним концентричним круговима.

Историјат: без података

Инв. бр. 29746

Окарина

Локалитет: Србија, Косово, Ораховац

Период: друга половина 20. века

Материјал: глина

Начин израде: печење

Димензије: дужина 13,5 cm, обим 3,5 cm

Опис: Од печене глине, шупља, ваљкастог облика, неглеђосана. На једном крају шпицасто завршава. На бочном испупчењу налази се отвор за дување. На горњој страни има осам, а на доњој страни три отвора. Користи се за свирку и као пратња играма. Изобичајена.

Историјат: Израђена је осамдесетих година 20. века.

Инв. бр. 31668

Двојнице

Локалитет: Хрватска, Лика, Госпић, Срб

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво липе

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 29 cm, ширина 4 cm

Опис: Од липовог дрвета, двострана.

Састоје се из „уста”, отвора за дување са два урезана отвора испод отвора за дување и две цеви „струке”. Са горње стране украшена је резбареним геометријским фигурама, ромбовима и линијама, изведеним убадањем. Изнад два урезана отвора, шестаром су зарезана четири концентрична круга. На десној цеви, „струци”, налазе се четири, а на левој три отвора.

Двојнице су намењене за десну руку и користе се за свирку и као пратња играма.

Историјат: Припадала је породици Даринке Рађеновић Петровић, израђена у првој половини 20. века.

Поклон у знак сећања на мајку.

Инв. бр. 31801

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво дрена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 76 cm

Опис: Од дреновог дрвета, дуг, шупаљ и незнатно проширен при дну. Са предње стране готово на средини налази се седам „предњачких” отвора. На задњој страни кавала изнад и испод ових отвора налази се још по један отвор. При дну кавала постављена су још три отвора, један позади, два са стране, који се називају „крстови”. Отвор кавала на којем се свира незнатно је сужен. Ово је такозвани „једногласни кавал” и не свира се само на њему, већ увек свирају два кавала.

Једноставна цилиндрична цев, која се при дну шири, отворена са оба краја. На горњем делу инструмента има седам с предње и два отвора са задње стране за пребирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора гласнице. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31802

Кавал

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво дрена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 76 cm

Опис: Од дреновог дрвета, дуг, шупаљ и незнатно проширен при дну. Са предње стране готово на средини налази се седам „предњачких” отвора. На задњој страни кавала изнад и испод ових отвора налази се још по један отвор. При дну кавала постављена су још три отвора, један позади, два са стране, који се називају „крстови”. Отвор кавала на којем се свира незнатно је сужен. Ово је такозвани „једногласни кавал” и не свира се само на њему, већ увек свирају два кавала.

Једноставна цилиндрична цев, која се при дну шири, отворена са оба краја. На горњем делу инструмента има седам с предње и два отвора са задње стране за пребирање тонова. На доњем делу инструмента су три отвора гласнице. Лабијални инструмент без писка. Пастирски инструмент.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31803

Шупељка

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 41 cm

Опис: Од јасеновог дрвета, дуга и шупља. При дну незнатно проширена, отвор који се ставља у уста нешто сужен. На доњем делу предње стране налази се шест „предњачких” отвора. Ово је „једногласна шупељка” и не свира се на њој само, већ две шупељке се користе при свирању.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31804

Шупељка

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 41 cm

Опис: Једноставна цев од јасеновог дрвета, без украса. На предњој страни цеви је шест отвора за одабирање тонова. Лабијални инструмент са равно засеченим писком. Обично се ова шупељка употребљавала за свирање у пару.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31805

Велики дудук

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 42,5 cm, обим 2 cm

Опис: Од јасеновог дрвета, дуга и шупља. На предњој страни у доњем делу налази се шест отвора. У горњем делу дудука, на којем се свира налази се „језик”, дрвени котурић који затвара горњи отвор у коме је прорез. Са задње стране испод језика је „душник”, коси урез са отвором. Користи се за свирање мелодија за игру.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31806

Мали дудук

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 20. век

Материјал: дрво јавора

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 35 cm, обим 1,6 cm

Опис: Од јаворовог дрвета средње дужине и шупаљ. На предњој страни у доњем делу налази се шест отвора. У горњем делу дудука, на којем се свира налази се „језик“, дрвени котурић који затвара горњи отвор у коме је прорез. Са задње стране испод језика је „душник“, коси урез са отвором. Користи се за свирање мелодија које прате игру.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 31807

Свираља

Локалитет: Србија, Метохија, Ђаковица,
Петрушан

Период: 1986. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 26 cm, обим 1,5 cm

Опис: Од јасеновог дрвета, кратка и шупља. На предњој страни у доњем делу налази се шест отвора. Горњи део свирале је косо засечен и назива се „језичина”. У коси отвор уметнут је дрвени котурић са прорезом. На горњој страни налази се коси зарез „душник”. Користи се за пратњу игара.

Историјат: Израдио га је Пренк Јаки из села Петрушан. Занат је учио од деде и оца. У другој половини 20. века се ретко користио, и то само у селима и културно уметничким друштвима.

Инв. бр. 32059

Рог

Локалитет: Србија

Период: непознат

Материјал: говеђи рог

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 37 cm

Опис: Говеђи рог незнатно савијен, без наусника. Светло жут, на суженом делу је црн.

Историјат: Употребљавали га чобани, говедари и свињари приликом сабирања стоке за испашу.

Инв. бр. 32060

Рикало Бушен

Локалитет: Србија, Неготинска крајина,
Неготин, Михајловац

Период: 1978. година

Материјал: дрво липе, гвоздени прстенови,
жица

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 260 cm

Опис: Конусна цев од липовог дрвета са знатно
ширим доњим делом која се према науснику
сужава. У узани део се ставља писак, „бучава”.
Рикало је ојачано са једанаест гвоздених
прстенова и укрштеном жицом.

Историјат: Набављен је на манифестацији
Мокрањчеви дани 1978. године.

Чобански зов
(рикало/бушен),
непознати
извођач, Сергије
Страјиновић,
Плавна
(Неготинска
Крајина).

Инв. бр. 32689

Трубица Борија

Локалитет: Србија, Полимље и Потарје,
Пријепоље, Душманићи

Период: 1954. година

Материјал: липова кора

Начин израде: ручни рад

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Од младе липовне коре спирално савијене
у трубицу. Писак је липовог „омлатка”, а
учвршћује се трном „шиљком”.

Историјат: Трубица је направљена 1954. године.

Инв. бр. 32705

Писке мале гајде

Локалитет: Србија, Лесковачко Поморавље,
Лесковац, Чекмин

Период: друга половина 20. века

Материјал: ражана слама

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 10 cm

Опис: Од две ражане сламе, са коленцем на горњем делу. Језичак је засечен одоздо ка коленцу. На десној и левој сламки је по шест отвора за пребирање тонова. Пастирски дувачки инструмент са једноструким ударним језичком - кларинетски тип свираљки. Свирају одрасли и деца.

Историјат: Једноставан музички инструмент, који израђују пастири за време напасања стоке. Веома распрострањен у културним зонама сточарског привређивања. По начину стварања тона спада у архаичне инструменте.

Инв. бр. 32706

Трубица Борија

Локалитет: Србија, Полимље и
Потарје, Пријепоље, Душманићи

Период: 1954. година

Материјал: липова кора

Начин израде: домаће израде

Димензије: дужина 17 cm

Опис: Од младе липове коре
спирално савијена у трубу.
Писак је од липовог „омлатка”, а
учвршћује се трном „шиљком”.

Историјат: Трубица је
направљена 1954. године. Трубе
су се израђивале у пољу посебно
пастири. Традиција израде овог
инструмента је веома стара.

Инв. бр. 34139

Штап

Локалитет: Србија

Период: непознат

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење, резбарење

Димензије: дужина 90 cm

Опис: Од дрвета. Дршка је кукасто извијена под правим углом са овалним ивицама и спојена са основом штапа са доње стране тање издељаном споном паралелном са дршком, тако да формира отвор кроз који се провлаче прсти када се штап држи и користи за поштапање. Вертикално на доле, 37 cm од дршке издељана је фрула, а испод ње ужљебљена је дипла за гајде, дужине 20 cm. Украшен је веома ситним резбареним троугластим, ромбоидним и крстоликим мотивима. Служио је као поштапалица и као музички инструмент.

Историјат: Овакви штапови су ређе прављени и изобичајени су. Нема детаљнијих података о њему, али сличан облик виђен је у неким крајевима Западне Србије и Санџака.

Инв. бр. 37014

Двојнице

Локалитет: Босна и Херцеговина, Семберија

Период: непознат

Материјал: дрво

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 37 cm

Опис: Од дрвета, двојна свирала, која је у доњем делу размакнута али не и растављена. На десној пребиралици четири отвора за пребирање тонова, а на левој три, за пребирање тонова, пратњу, односно двогласно свирање. Писак, усник на свирали је косо засечен. Предња страна свирала је богато украшена, углавном геометријским орнаментима и са по неким детаљом биљног орнамента, листа. На двојним свиралама свирају млади и стари, углавном мушкарци.

Историјат: Израђена у Семберији, Босна и Херцеговина. По начину градње и украшавању, карактеристична је за Динарско подручје, за Босну и Херцеговину и приморје и залеђе Јадранског мора. Традиција свирања на двојним свиралама у овим областима и у начину градње сеже у старију прошлост. Задржале су се као веома заступљене до Првог светског рата, а после тога времена у мањој мери.

Инв. бр. 45925

Бушен Рикало

Локалитет: Србија, Хомоље, Кучево

Период: друга половина 20. века

Материјал: млада кора, лика

Начин израде: домаћи рад сељака

Димензије: дужина 225 cm

Опис: Од младе коре. Кора је уздужно исечена да би се лакше скинула са стабла. Касније је по дужини залепљена. Инструмент је обавијен је ликом, да се не извитопери. Недостаје писак.

Сезонски инструмент, који су правили пастири с пролећа.

Историјат: Инструмент је добила на поклон Радмила Петровић, директорка Етномузиколошког института САНУ, као председник жирија на сабору „Хомољски мотиви” седамдесетих година 20 века.

Инв. бр. 47578

Свирала

Локалитет: Србија, Београд

Период: 1970. година

Материјал: дрво шљиве

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Свирала је израђена од шљиве. Браон боје, без украса. На предњој страни се налази шест отвора. Учвршћена је бакарном жицом од врха до дна свирале. Бакарна жица је изувијана око свирале у једанаест паралелних прстенова.

Чобански инструмент.

Историјат: Свирала је купљена 1971. године у продавници „Народна радиност“, која се у то време бавила продајом предмета израђених на основу народне традиције и народних мотива. Предмет је Музеју предала рођака Драгиње Петровић.

Инв. бр. 48373

Дипле

Локалитет: Србија, Срем, Земун

Период: 2009. године

Материјал: дрво клена и кувана буковина

Начин израде: дељање, бушење, дубљење

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Дипле су израђене од две врсте дрвета. Гајденица од клена из Буковице, а кутла од куване буковине. На прстохвату се налази шест редова са по два избушена отвора. Кутла, део који служи као мех, је насађена на прстохват (свирала за пребирање тонова). Служила као инструмент који је пратио сеоске догађања, а слижила и као солистички инструмент. Свирали су је и чобани док су чували стоку, а и млинари да прекрате време уз мељавину жита (млинарска дипла). На дипле може да се стави и мех од козије коже, са чим се знатно олакшава удубљавање ваздуха. Свира се претежно у северној Далмацији, и Далматинској Загори (Буковица, Равни Котари), а иначе и у свим местима у где су били насељени Срби у Хрватској.

Историјат: Дипле је израдио Драган Штрбац, по узору на дипле из Буковице.

Инв. бр. 49447

Свирала штап

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2011. година

Материјал: дрво јасена

Начин израде: дељање, бушење

Димензије: дужина 93 cm

Опис: Штап свирала је направљен од јасеновог дрвета. Свирала је направљена у облику штапа, који на предњој страни има шест отвора, на горњој је писак за дување ваздуха, а позади отвор за одисање ваздуха. Штап је премазан лаком ради заштите од времена, а и да задржи природну боју. Свирала је направљена од исеченог стабла дрвета.

Инструмент којим су служили старији чобани и за поштапање и за свирање.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира.

Инв. бр. 49448

Бушен Рикало

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2011. година

Материјал: стабло сунцокрета, кора липова

Начин израде: дељање, бушење, оплитање

Димензије: дужина 195 cm

Опис: Бушен је направљен од стабла сунцокрета које је обавијено унутрашњом увијеном кором од липе. Из средине стабла сунцокрета извађена је срж и на тај начин је издубљен отвор. На горњој страни је направљена „муштика“ дужине 10 cm, преко које се добија звук.

Ово је сигнални, дозивајући инструмент којим су се чобани дозивали или обавештавали о опасности или добром расположењу.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Ово рикало (бушен) израдио је за потребе Музеја.

Инв. бр. 49828

Флаута са кутијом

Локалитет: Србија, Београд

Период: непознат

Материјал: слоновача, кутија дрвена

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина кутије 35 cm, дужина флауте 23, 31, 22 cm

Опис: Флаута расклопљена на три дела се налази у дрвеној кутији са одговарајућим поклопцем. Први део са писком је једним делом направљен од слоноваче. Други део има на себи три отвора са клапнама. Трећи најдужи део такође са три видљива отвора и клапнама.

Историјат: Флауту су поклонили и израдили власници и оснивачи мајсторске радионице за израду виолина „Пуж”, Поповић Биљана и Јован.

Инв. бр. 49949

Фрула

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Фрула је направљена од зове са остављеном кором споља, природан изглед. Исече се грана од зове на жељену дужину, избаци се срж из средине гране и направи се фрула. Шест отвора се пробуши ножићем откованим од косе, влашки „смшћао”. Чеп се направи од тврдог дрвета (јавор, буква, јасен, багрем) и углави се одозго где се дува. Позади се направи одушак за ваздух. Фрула се прави (на народни начин) у дужини од једног педља и четири прста.

Чобански инструмент које су чобани некада правили на овакав начин.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49950

Дудук

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 44 cm

Опис: Дудук је направљен од зове са остављеном кором споља, природан изглед. Исече се грана од зове на жељену дужину, избаци се срж из средине гране и направи се дудук. Шест отвора се пробуши ножићем откованим од косе, влашки „смшћао”. Чеп се направи од тврдог дрвета (јавор, буква, јасен, багрем) и углави се одозго где се дува. Позади се направи одушак за ваздух. Дукук је мало дужи од фруле и самим тим добија и дубљи звук. Дудук се прави у дужини од два педља.

Чобански инструмент које су чобани некада правили на овакав начин.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49951

Свирала грана

Локалитет: Србија, Хомоље,
Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 207 cm

Опис: Свирала је направљена од танке гране од зове, задржан је природан облик и изглед гране са гранчицама. На прадњој страни је издубљено шест отвора и уместо чепа има писак за удување ваздуха, направљен од леске (леска је жилава, добро вибрира па је добра за давање тона).

Пастирска свирала.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49952

Лејка (водиља)

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: тиква

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Направљена је од „лејке”, тикве. Тиква се бере кад сазри, негде у јесен, на половини проширења саме лејке се пресече на пола. Избаци се садржај и семе из тикве и пролагоди се да се претвори у инструмент. На прадњој страни је издубљено шест отвора, а на врху је углављен писак од леске. Леска је жилава, добро вибрира, па даје квалитетан тон. Ова лејка се свира у „оркестру” лејкара, тиквара, заједно са осталим пратећим инструментима из породице лејки. Лејке пратиље су са дубљим тоновима, оне басирају.

Инструмент за забаву, могуће и чобански.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Жирино коло
(лејка), непознат
извођач,
Чекмин
(лесковачки
крај).

Инв. бр. 49953

Лејка (пратиља)

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: тиква (лејка)

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 21 cm

Опис: Направљена је од „лејке”, тикве. Тиква се бере кад сазри, негде у јесен, и на половини проширења саме лејке се пресече на пола. Избаци се садржај и семе из тикве и пролагоди се да се претвори у инструмент. Ова лејка „пратиља” прати „басирањем” водећу лејку. Свира се у „оркестру” лејкара, тиквара, заједно са осталим инструментима из породице лејки. Лејке пратиље су са дубљим тоновима.

Инструмент за забаву, могуће и чобански.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49954

Лејка (бас пратиља)

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: тиква (лејка)

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 23 cm

Опис: Направљена је од „лејке”, тикве. Тиква се бере кад сазри, негде у јесен, и на половини проширења саме лејке се пресече на пола.

Избаци се садржај и семе из тикве и пролагоди се да се претвори у инструмент. Ова лејка „бас пратиља” прати „басирањем” водећу лејку.

Свира се у „оркестру” лејкара, тиквара, заједно са осталим инструментима из породице лејки. Лејке пратиље су са дубљим тоновима.

Инструмент за забаву, могуће и чобански.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49955

Рикало од трна

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: трн

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 160 cm

Опис: Бушен „рикало” је направљено од трна. Трн се одсече, очисти се трње споља, засече се на врху косо, и на дну равно. Шупљина је природна.

Служи за дозивање пастира, за дружење, забаву или за сигнализирање опасности.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49956

Фрула чобанска мотка

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове са кором

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 140 cm

Опис: Фрула је израђена од зове, остављен је спољашњи природни изглед. Мотка је додатно изрезбарена украсима изведеним ножићем. Са предње стране је издубљено шест отвора, и дужина саме свирале је до негде две трећине мотке. Одозго је углављен чеп од тврђег дрвета (јавор, јасен, буква, багрем). Са задње стране је пробушена отвор за излазак ваздуха и добијање тона.

Пастирски инструмент за забаву.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49957

Фрула гајденица мотка

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове са кором

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 146 cm

Опис: Фрула је израђена од зове, остављен је спољашњи природни изглед. Мотка је додатно изрезбарена украсима изведеним ножићем. Са предње стране је издубљено шест отвора, и дужина саме свирале је до негде две трећине мотке. На врху је постављен писак „гајденица” место чепа. Са задње стране је пробушен отвор за излазак ваздуха и добијање тона.

Пастирски инструмент за забаву.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49958

Фрула тојага

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове са кором

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 142 cm

Опис: Фрула - тојага је израђена од зове, остављен је спољашњи природни изглед. Са предње стране је издубљено шест отвора, и дужина саме свирале је до негде две трећине мотке. На врху је углављен чеп од тврђег дрвета (јавор, јасен, буква, багрем). Са задње стране је пробушен отвор за излазак ваздуха и добијање тона. Има дубљи тон него код дудука. На дну тојаге остављене су три полуодсечене гранчице.

Пастирски инструмент за забаву у облику тојаге, тољаге.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 49959

Фрула тојага

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2013. година

Материјал: дрво зове са кором

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 133 cm

Опис: Фрула - тојага је израђена од зове, остављен је спољашњи природни изглед. Са предње стране је издубљено шест отвора, и дужина саме свирале је до негде две трећине мотке. На врху је углављен чеп од тврћег дрвета (јавор, јасен, буква, багрем). Са задње стране је пробушен отвор за излазак ваздуха и добијање тона. При дну инструмента остављене три засечене границе. Има дубљи тон него код дудука.

Пастирски инструмент за забаву у облику тојаге, тољаге.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50150

Двојнице

Локалитет: Србија, Качер, Белановица, Варнице

Период: прва половина 20. века

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаће израде

Димензије: дужина 20 cm

Опис: Двојнице су од зове. Од половине инструмента танко разрезане између две цеви. На десној цеви су отворене три отвора на на левој четири.

Чобански инструмент.

Историјат: Инструмент потиче из Рудничког краја, село Варнице. Двојнице је израдио Добросав Ивановић, који је пред смрт поклонио свом праунуку Зорану Ивановићу, 1972. године. Израђен је пре више од једног века. Овај инструмент коришћен је на сеоским весељима и славама, пошто је и сам Добросав Ивановић био народни певач. Израђен је од дрвета зове.

Новац од откупа инструмента Зоран Ивановић даје у хуманитарне сврхе и то самохраној мајци Радојки Томашевић Сташић из Обреновца и њеној малолетној ћерки која болује од ретке врсте екцема коже. Радојкина породица пострадала је у мајским поплавама 2014. године.

Инв. бр. 50152

Гајденица

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 35 cm

Опис: Гајденица израђена од трске. Писак од зове. Језичак увезан жицом од лешника. Напред има шест отвора, а позади једну већу због држања тона.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50153

Цревара

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 40 cm

Опис: Цевара израђена од трске. Шупља цев.

Има шест отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50154

Цревара

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 56 cm

Опис: Цевара израђена од трске. Шупља цев.

Има седам отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50155

Цревара

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 32 cm

Опис: Цевара израђена од трске. Шупља цев.
Има шест отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50156

Свирала

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од трске. Чеп од леске. Има шест отвора за бирање тонова.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50157

Свирала

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: трска

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од трске. Чеп од леске. Има шест отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50158

Фрула

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 31 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од зове. Чеп од леске. Има шест отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50159

Фрула

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 22 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од зове. Чеп од леске. Има шест отвора за бирање тона.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50160

Свирала пастирски штап

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: дрво зове

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 139 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од зове. Чеп од леске. Има шест отвора за бирање тона, а са задње стране једну за излазак ваздуха. Штап је нашаран ножићем. У горњем делу испод отвора је осам ужих, па затим четири шира прстена од остављене коре. У средњем делу украшен ромбоидним линијама. При дну опет осам прстенова остављене коре.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50161

Пастирски штап са две гајденице

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2015. година

Материјал: дрво зове, жица

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 150 cm

Опис: Свирала - фрула израђена од зове. Два чепа од леске увезана жицом. Штап грана се у горњем делу рачва на две гране, а једна од грана при врху се опет рачва на две старе. На једној грану у коју може да се свира налази се шест отвора за бирање тонова, а са задње стране отвор за одих. На другој грани која се рачва у два дела, на једном краку је исто гајденица са шест отвора и позади отвор за излазак ваздуха. На другој грани тог дела рачве је крак који се на врху завршава отвором у средини гране. Он служи за уметање цвета, руже или ливадског цвећа. Цео штап је ишаран ножићем и остављеном кором.

Пастирски инструмент.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 50164

Војничка труба

Локалитет: Србија, Београд

Период: прва половина 20. века

Материјал: лим

Начин израде: занатски рад

Димензије: дужина 48 cm

Опис: Лимена труба која на једном крају има карактеристичан проширени отвор трубе, а на крају где се дува ваздух је углављен метални писак. Цев је два пута савијана и лемљена је у делу који долази до писка.

Сигнални војнички инструмент који је коришћен у Првом светском рату.

Историјат: Владанов отац Зоран Стошић, из Београда, рођен 1908. године, је купио трубу од неког Циганина средином 20. века. Зоран Стошић је сматрао да је то војничка труба из Првог светског рата, јер је као мали виђао такве трубе. Зоран је био адвокат, рођен је у Алексинцу, где је још као мали могао да види војничке трубе за време Првог светског рата.

Инв. бр. 50334

Гајденица

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2016. година

Материјал: дрво зове, жица

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 16 cm

Опис: Гајденица је израђена од зове. На предњој страни је избушено шест отвора. На делу код уста гајденица је косо засечена. На коси исечак је спојена писка од леске која је спојена са обмотајима бакаране жице.

Чобански инструмент за забаву, дозивање и прекраћивање времена.

Историјат: Предмет је направио Иван Томић, Влах, дугогодишњи свирач на народним инструментима. Иван свира од своје пете године претежно изворну влашку музику на инструментима. Од своје четрдесете године живота Иван сам израђује инструменте, на традиционалан начин, на којима и свира. Овај инструмент је направио посебно за Етнографски музеј.

Инв. бр. 51829

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Мачва, Шабац

Период: 2017. година

Материјал: дрво, метал

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 40 cm

Опис: Свирала црне боје, израђена од шљивовог дрвета. Дрво је пре градње сушено више година. Израда је ручна. Дрво се најпре скува у воску, ради импрегнације. Затим се дрво избуши изнутра, сврдлањем. После тога се ставља чепић на врх усника и приступа се отварању отвора на предњој страни инструмента. Отвори су различите величине и облика због добијања тонског низа и штимовања инструмента. На свирали се налазе четири металне карике.

Карике су од алуминијума, прохрома и месинга. Карике у средишњем делу се могу растављати и раздвајати једна од друге. На тај начин се инструмент продужује или скраћује. Продужавањем ваздушног стуба се мења висина тона, односно основни тоналитет. Основа идеја је да се свирала доштимује и на тај начин усклади са оркестром. На предњој страни налази се шест отвора, на задњој страни један отвор. Ови отвори служе за свирање. Остали отвори, први на врху, други одмах испод, језичак (прозорче са језичком) за добијање тона, и трећи на дну, служе за удувавање ваздуха. Свака свирала има свој тоналитет који зависи од дужине ваздушног стуба и величине отвора. Задња фаза (код ове свирале) је пресвлачење целулоидом ради додатне заштите инструмента. Ако је дрво мекше, целулоид га стабилизује и чини га тврђим и представља заштиту од пуцања дрвета.

Историјат: Свиралу је направио дугогодишњи градитељ фрула Илијевић Михајло, из Шапца.

Инв. бр. 51830

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Мачва, Шабац

Период: 2017. година

Материјал: дрво, метал

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Свирала тамно браон боје, израђена од шљивовог дрвета. На делу где се свирала раздваја, део ближе уснику је црне боје и пресвучен целулоидом ради заштите инструмента. На доњем делу налази се уобичајених шест отвора са предње стране, и један са задње. При самом дну инструмента налази се кружни прстен од алуминијума, који служи за спречавање пуцања свирала. На врху свирале се налази прстен од прохрома, који штити од корозије и служи за стезање усника.

Историјат: Свиралу је направио дугогодишњи градитељ фрула Илијевић Михајло, из Шапца.

Инв. бр. 51831

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Мачва, Шабац

Период: 2018. година

Материјал: дрво, метал

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 27 cm

Опис: Свирала браон боје, израђена од шљивовог дрвета. На врху код усника налази се прохромски материјал, ради заштите од корозије условљене кондензацијом ваздуха. Нешто ниже налазе се два алуминијумска прстена која служе за развлачење инструмента и промене тоналитета, те усклађивање свирања са оркестром. На предњој страни налази се шест отвора неједнаког обима, а између њих налазе се три мања алуминијумска обруча. На самом дну налази се алуминијумски прстен који служи за учвршћивање инструмента. На задњој страни свирале налази се мали отвор.

Историјат: Свиралу је направио дугогодишњи градитељ фрула Илијевић Михајло, из Шапца.

Инв. бр. 51832

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Банат, Бела Црква

Период: 2018. година

Материјал: дрво, метал

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 23, 5 cm

Опис: Свирала браон боје, ручно рађена, од шљивовог дрвета. Горња трећина свирале пресвучена је црним целулоидом и украшена геометријским мотивима. У наставку инструмента, испод два алуминијумска прстена за развлачење, на предњој страни налази се шест отвора неједнаког обима. На задњој страни свирале налази се мањи отвор. Само дно инструмента је заштићено алуминијумским прстеном, са циљем одржавања чврстоће инструмента.

Историјат: Свиралу је направио дугогодишњи градитељ фрула Десимир Тодосијевић из Беле Цркве. Свиралу је доштимовао чувени Милутин Цвејић - Цвеја из Бруса, Копаоник, дугогодишњи учитељ највећег удружења фрулаша у Србији.

Инв. бр. 51833

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Банат, Бела Црква

Период: 2016. година

Материјал: дрво, метал

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 22, 5 cm

Опис: Свирала браон боје, израђена ручно од шљивовог дрвета. Горња трећина свирале пресвучена је црним целулоидом и украшена геометријским мотивима. У наставку инструмента, испод два алуминијумска прстена за развлачење, на предњој страни налази се шест отвора неједнаког обима. На задњој страни свирале, уз сам завршетак алуминијумског прстена налази се мањи отвор. Дно инструмента је такође заштићено алуминијумским прстеном, ради одржавања чврстоће инструмента. Свирала је готово истоветна као свирала инв. бр. 51832, осим што се у горњем целулоидном делу црне боје разликује у украсима који су флорални.

Историјат: Свиралу је направио дугогодишњи градитељ фрула Десимир Тодосијевић из Беле Цркве. Свиралу је доштимовао чувени Милутин Цвејић - Цвеја из Бруса, Копаоник, дугогодишњи учитељ највећег удружења фрулаша у Србији.

Инв. бр. 51834

Паљка

Локалитет: Србија, Златибор

Период: 2020. година

Материјал: тиква и зова

Начин израде: домаћи рад

Димензије: дужина 72 cm

Опис: Паљка се састоји из три дела. Два су од тикве, или паљке, како се тиква назива у ужичком крају, и један од зове на коме се налази шест отвора за свирање. У горњи део инструмента је утиснут језичак кларинетског типа од леске. Инструмент је реконструкција оригиналног инструмента са Златибора. У прошлости инструмент је чинио саставни део својеврсног ансамбла са још неколико инструмената различите величине и малог бубња. Овакав ансамбл настао је као једноставнија варијанта дувачког, блех оркестра.

Историјат: Инструмент је направио др Димитрије Големовић, као реконструкцију оригиналног инструмента.

Инв. бр. 51835

Кланет од натеге

Локалитет: Србија, Ваљевска Колубара,
Мионица, Осеченица

Период: 1994. година

Материјал: тиква

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 57 cm

Опис: Кла'нет од натеге направљен је од тикве, која се у народу најчешће користи као натег, односно за претакање вина и ракије. Сачињен је из једног дела, има шест отвора, а у горњем делу затакнут је писак од трске кларинетског типа. Најчешће се користи у функцији пратње игара.

Историјат: Инструмент је направио Крстивоје Суботић (1925 – 2005), чувени свирач из Осеченице

Инв. бр. 51836

Сви́рале (двојнице)

Локалитет: Србија, Бачка, Бачка Паланка,
Челарево

Период: 2000. година

Материјал: дрво

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 34 cm

Опис: Двојнице су израђене од белог јавора. Сачињене су из једног дела, од комада дрвета, који је двоструко бушен. Богато су украшене дуборезом. Инструмент припада групи народних флаута. На десној свирали налази се четири отвора, а на левој три. Отвори су начињени усијаним гвозђем.

Најчешће су биле у функцији пастирске свирке, али и пратње народних игара.

Историјат: Инструмент је направио Тодор Комазец (1934-2003), чувени диплар и градитељ народних инструмената из Жегара, Обровац, Хрватска. Двојнице су направљене на традиционалан начин, како су се правиле у буковичком крају, Далмација, Хрватска. Предмет није изобичајен, распрострањен је на подручју Далмације и Босне и Херцеговине.

Инв. бр. 51837

Дипле

Локалитет: Србија, Бачка, Бачка Паланка,
Челарево

Период: 2000. година

Материјал: дрво

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Дипле су израђене од белог јавора. Сачињене су из два дела. Горњи део, тзв. кутла, ваљкастог је облика са изрезбареним људским ликом. Доњи део, свирала, израђен је из једног комада двоструко бушеног дрвета, у који је затакнуто два писка од трске (кларинетски тип). На десној свирали налази се шест, а на левој два отвора. Отвори које се уочавају са стране служе за унапређење звучности инструмента. Дипле су најчешће представљале део пастирске свирке, као и пратње народних игара.

Историјат: Дипле је направио Тодор Комазец (1934–2003), чувени диплар и градитељ народних инструмената из Жегара, Обровац, Хрватска. Дипле је направио на традиционалан начин, како су се правиле у буковичком крају, Далмација, Хрватска. Предмет није изобичајен, распрострањен је на подручју Далмације и Босне и Херцеговине.

Инв. бр. 51838

Свирала (у новије време фрула)

Локалитет: Србија, Земун, Земун поље

Период: 1974. година

Материјал: дрво

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 29 cm

Опис: Свирала је израђена од липе. Свирала је необичајеног четвртастог изгледа, са јасно израженим ивицама. На предњој страни избушено је шест отвора прогоревањем. На горњем делу свирала налази се латинични натпис „Gurčeva lipa”, као и датум 28-9-74. Преостале три стране свирала су светлије боје дрвета, и без додатних украса. Ове свирале су служиле за свирање на весељима.

Историјат: Свирала је направио Драгић Бугарин, данашњи становник Земун поља, пореклом из племена Куча. Свиралу је поклонио Етнографском музеју 15. јуна 2018. године, приликом обележавања Светског дана музике. Драгић је био учесник истоименог концерта одржаног у Етнографском музеју. Драгић Бугарин свира велики број народних музичких инструмената, попут гусли које сам израђује, као и разне врсте свирала, двојнице, фруле и слично.

Инв. бр. 51839

Свирала од трна

Локалитет: Србија, Хомоље, Жагубица, Осаница

Период: 2018. година

Материјал: трн

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 91 cm

Опис: Свирала од трна. Трн је одсечен са стабљике у шуми поред села Осаница. Када се трн одсече, прво се осуши и после од њега може да се прави рикало, страшило – инструмент са чијим звуком се терају лисице, било шта што је опасност по стоку и домаће животиње. Када се трн осуши, извади се срж, а остане кора и после се направи или писак, „муштика“, или инструмент. На предњој страни овог инструмента избушено је шест отвора, а са задње стране један. На врху је чеп – писак, муштика.

Чобански инструмент.

Историјат: Свиралу је направио Иван Томић, од исеченог трна са подручја села Осаница, општина Жагубица, етнографска област Хомоље. Иван Томић познати је влашки свирач народне музике свога краја. За Етнографски музеј је направио, ради систематског попуњавања збирке, преко двадесет и пет инструмената различитих облика и назива.

Инв. бр. 51840

Чобанска пиштаљка (звиждаљка, пиштаљица)

Локалитет: Србија, Београдска Посавина, Умка

Период: 2010. година

Материјал: дрво, врба

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 13 cm

Опис: Пиштаљка је израђена од дела гране врбовог дрвета, са кором на којој је зарезан писак. На дрвеном делу је зарезан, испод коре, мали отвор. Део у који се дува, са предње стране је стањен и ту се налази мали каналић који води ваздух до отвора на горњем делу пиштаљке.

Пиштаљке овакве врсте функционишу док су сирове, неколико дана, а служиле су чобанима и деци за забаву и дозивање.

Историјат: Пиштаљку је направио Драган Штрбац, по узору на пиштаљке свог родног краја, Баније. Дрво коришћено за израду пиштаљке је сечено на обали реке Саве, крај Умке, Београд, 2010. године. Ова пиштаљка се не разликује од осталих пиштаљки које припадају чобанској култури. Предмет је поклон дугогодишњег сарадника Етнографског музеја у Београду, Драна Штрбца. Драган Штрбац, пореклом са Баније, изузетан је познавалац традиционалне културе свог краја, укључујући израду готово свих занатских производа, израду предмета од текстила, оружја, покућства, инструмената итд. Потенцијал који овај предмет, поклон Драгана Штрбца садржи, огледа се, између осталог, и у заштити дечје народне културе и функционише као механизам сећања на тај крај.

Инв. бр. 51841

Чобанска пиштаљка (звиждаљка, пиштаљица)

Локалитет: Србија, Београдска Посавина, Умка

Период: 2010. година

Материјал: дрво, врба

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 10 cm

Опис: Пиштаљка је израђена од дела гране врбовог дрвета, са кором на којој је зарезан писак. На дрвеном делу је зарезан, испод коре, мали отвор. Део у који се дува, са предње стране је стањен и ту се налази мали каналић који води ваздух до отвора на горњем делу пиштаљке.

Пиштаљке овакве врсте функционишу док су сирове, неколико дана, а служиле су чобанима и деци за забаву и дозивање.

Историјат: Пиштаљку је направио Драган Штрбац, по узору на пиштаљке свог родног краја – Баније. Дрво коришћено за израду пиштаљке је сечено на обали реке Саве, крај Умке, Београд, 2010. године. Ова пиштаљка се не разликује од осталих пиштаљки које припадају чобанској култури. Предмет је поклон дугогодишњег сарадника Етнографског музеја у Београду, Драна Штрбца. Драган Штрбац, пореклом са Баније, изузетан је познавалац традиционалне културе свог краја, укључујући израду готово свих занатских производа, израду предмета од текстила, оружја, покућства, инструмената итд. Потенцијал који овај предмет, поклон Драгана Штрбца садржи, огледа се, између осталог, и у заштити деље народне културе и функционише као механизам сећања на тај крај.

Инв. бр. 51842

Свирала

Локалитет: Србија, Земун

Период: 2011. година

Материјал: дрво, трешња

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Свирала је израђена од домаће трешње. На предњој површини има шест отвора, међусобно једнако удаљених. Отвори су избушени ручном бургијом. На врху се налази чеп од истог материјала, трешњевог дрветаа. Свирала је недовршена, на дну није убачено парче дрвета, да би се излазни отвор сузио на 6 милиметара.

Историјат: Свирала је направљена у Земуну, 2011. године. Дрво је сечено 2007. године, на подручју Ибарске магистрале, у околини Београда. Драган Штрбац, творац ове свирале, избеглица је са Баније. Учесник је у ратовима 90-их година 20. века на простору Хрватске. Инструменте и остале предмете народне културе ради према узору на свој банијски крај.

Инв. бр. 51843

Свирала

Локалитет: Србија, Земун

Период: 2011. година

Материјал: дрво, трешња

Начин израде: ручно рађено

Димензије: дужина 25 cm

Опис: Свирала је израђена од домаће трешње. На предњој површини има шест отвора, међусобно једнако удаљених. Отвори су избушени ручном бургијом. Свирала је недовршена, будући да на дну није убачено парче дрвета, да би се излазни отвор сузио на 6 милиметара, а такође на врху свирале недостаје чеп, затварач.

Историјат: Свирала је направљена у Земуну, 2011. године. Дрво је сечено 2007. године, на подручју Ибарске магистрале, у околини Београда. Драган Штрбац, творац ове свирале, избеглица је са Баније. Учесник је у ратовима 90-их година 20. века на простору Хрватске. Инструменте и остале предмете народне културе ради према узору на свој банијски крај.

Маљен, 1985.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

069.51:681.817.1(497.11)(083.824)
681.818.5/.8:398(497.1)"18/20"(083.824)

МИТРОВИЋ, Мирослав, 1958-

Свидале : од друге половине 19. века до данас : из
Збирке музичких инструмената Етнографског музеја у
Београду / [аутор изложбе и каталога Мирослав Митровић]
; [фотографије Ивана Масниковић Антић] ; [вињете Тодор
Стевановић]. - Београд : Етнографски музеј, 2020 (Београд
: Чигоја штампа). - 326 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст.
- Библиографија: стр. 35-37.

ISBN 978-86-7891-134-7

а) Етнографски музеј (Београд) - Збирка народних музичких
инструмената - Изложбени каталози б) Свидале - Србија
- 19в-21в - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 21151753

